

สมเด็จพระเจ้า
เล้าเรื่อง
หลวงพ่อดำปากน้ำ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
พระราชทานพัทธศและถวายมรธาภิเศก
ทรงสถาปนา

สมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม
ขึ้นเป็น สมเด็จพระอริยวงศาสดญาณ
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕

สมเด็จพระเจ้า เล่าเรื่องหลวงพ่อดำปากน้ำ

โดย

สิงหล

ISBN

974-90394-7-5

พิมพ์ครั้งแรก

๒๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕

จำนวน

๑,๐๐๐ เล่ม

ลิขสิทธิ์

ขมรมสงเสริมการศึกษาและเอกลักษณะไทย
๑๗/๗๔ หมู่ ๕ ถ.สวนผัก แขวงฉิมพลี
เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ

พิมพ์ที่

บริษัท สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด
๓๐๐ สุขุมวิท ๙๗/๑ ถ.สุขุมวิท แขวงบางจาก
เขตพระโขนง กทม.
โทร.๐-๒๓๓๒-๘๖๒๓-๖

คำนำ

หนังสือสมเด็จพระเจ้าเล้าเรื่องหลวงพ่อดำปากน้ำเรียบเรียงขึ้นโดยการรวบรวมพระประวัติของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (ปุ่น ปุณฺณสิริ) สมเด็จพระสังฆราช องค์ที่ ๑๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ และเรื่องราวที่สมเด็จพระเจ้าเล้าได้ทรงประพันธ์ไว้เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติของหลวงพ่อดำปากน้ำ ภาชีเจริญ พระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) ตั้งแต่สมัยยังเป็นเด็กจวบจนถึงช่วงอวสานของชีวิต ซึ่งเรื่องราวดังกล่าวเป็นเรื่องที่ควรศึกษาและเรียนรู้ เพื่อเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต

ทางคณะผู้จัดทำจึงได้จัดพิมพ์ เพื่อเป็นการประกาศเกียรติคุณและผลงานของหลวงพ่อดำปากน้ำ ภาชีเจริญ ที่ได้กระทำไว้ตั้งแต่ในอดีตจวบจนเป็นที่เลื่องลือมาถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องของอานุกาฬวิชาธรรมกายควรแก่การยกย่องและเชิดชูให้เป็นปูชนียาจารย์ ตราบนานเท่านาน หากมีสิ่งหนึ่งประการใดที่ขาดตกบกพร่อง ยังไม่สมบูรณ์ในเนื้อหาที่เรียบเรียง ทางคณะผู้จัดทำก็ขอภัยล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

คณะศิษยานุศิษย์หลวงพ่อดำปากน้ำ ภาชีเจริญ

๒๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๕

สารบัญ

พระประวัติสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ)

- ประวัติ	๖
- การศึกษาเล่าเรียน	๖
- สมณศักดิ์	๘
- ภารกิจทางคณะสงฆ์	๙
- ประสบการณ์ด้านต่างประเทศ	๑๒
- ผลงานด้านการประพันธ์	๑๓
- ที่มาของคำว่า “สมเด็จพระป่า”	๑๔
- สิ้นพระชนม์	๑๖

สมเด็จพระป่า เล่าเรื่อง หลวงพ่อวัดปากน้ำ

- บทนำ	๒๔
- ชาตภูมิ	๒๖
- การศึกษาเมื่อเยาว์วัย	๒๗
- การอาชีพ	๒๗
- อุปสมบท	๒๙
- คัมภีร์	๓๐
- วิปัสสนาธุระ	๓๓
- สมภารวัดปากน้ำ	๓๕
- ผลงานด้านสาธารณูปการ	๔๙
- จริยวัตร	๕๓
- สมณศักดิ์	๕๔
- อาพาธ	๕๕
- ธรรมกาย	๕๗
- การสร้างพระพุทธรูปผง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธุ์	๖๓
- ช่วงสุดท้ายของชีวิต	๖๖
- อาณูภาพธรรมกาย	๗๑
- บรรณานุกรม	๘๘

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ
สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
องค์ที่ ๑๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ราชอาณาจักรไทย

พระประวัติสมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๗
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช
(ปุ่น ปุณฺณสิริ)
วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ประสูติ

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริมหาเถระ) แห่งวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม นามเดิมว่า ปุ่น นามสกุลว่า สุขเจริญ นามฉายาว่า ปุณฺณสิริ เกิดเมื่อวันอังคาร เดือน ๔ แรม ๑๕ ค่ำ ปีวอก ตรงกับวันที่ ๓๐ มีนาคม พ.ศ.๒๔๓๙ ณ บ้านสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี บิดาชื่อ เน้า มารดาชื่อ วัน มีอาชีพเป็นชาวนา

เมื่อยังเยาว์วัย ตั้งแต่อายุราว ๖ ขวบ บิดาได้สอนหนังสืออยู่กับบ้านจนเรียนหนังสือแบบเรียนเร็วจบเล่ม ๑ และเล่ม ๒ แล้ว บิดาจึงส่งเข้าเรียนต่อในโรงเรียนเอกชน แต่ครูเห็นว่าท่านอ่านหนังสือได้คล่องดีแล้ว จึงมอบให้ช่วยสอนเด็กอื่นๆ ต่อไป ท่านอยู่ในโรงเรียนนั้นปีเดียว บิดามารดาก็ให้ลาออกและนำไปฝากเป็นศิษย์พระอยู่ ณ วัดสองพี่น้อง และก็ต้องมาสอนเด็กวัดอีก ซึ่งบางคนโตกว่าก็มี ช่วยสอนหนังสือมูลบทบรรพกิจบ้าง ประถม ก.กา บ้าง เมื่ออาจารย์เห็นว่าท่านอ่านและเขียนหนังสือไทยได้ดีแล้ว จึงให้ฝึกเขียนภาษาบาลีและอักษรขอม เวลาเย็นก็ตอบทสวดมนต์กับอาจารย์ เรียกว่า ต่อหนังสือค่ำ

การศึกษาเล่าเรียน

ครั้นอายุ ๑๕ ปี พระอาจารย์หอม วัดสองพี่น้อง ส่งให้มาอยู่วัดมหาธาตุกับพระภิกษุป่วน (ต่อมาเป็นพระครูบริหารบรมธาตุ

เจ้าอาวาสวัดนางชี อำเภอภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร) อยู่วัดมหาธาตุ ประมาณ ๑ ปี ก็ย้ายไปอยู่วัดพระเชตุพน ไปอยู่กับพระภิกษุสด ซึ่งมีศักดิ์เป็นอา (ต่อมาเป็นพระมงคลเทพมุนี เจ้าอาวาสวัดปากน้ำ) ครั้นมีอายุย่าง ๑๖ ปี ก็กลับไปบวชเป็นสามเณรพระครูเหินย ซึ่งต่อมาเป็นพระครูวินยานุโยค เจ้าอาวาสวัดสองพี่น้อง เป็นอุปัชฌายะ บวชอยู่ ๑ ปี พออายุ ๑๗ ปีก็ต้องลาสิกขาบทกลับไปช่วยบิดามารดาทำนาอยู่ ๑ ปี จึงกลับมาบวชเป็นสามเณรอีก แล้วกลับมาศึกษาต่อ ณ วัดพระเชตุพนฯ เมื่อ พ.ศ.๒๔๕๘ ได้ศึกษาภาษาบาลีกับสมเด็จพระวันรัต (เพื่อน ดิสสุทตฺต) เวลานั้นเป็นพระศากยบุตรติยวงศ์ และกับพระมหาปี วสุตฺตโม แล้วเข้าสอบไล่ได้เป็นเปรียญธรรม ๓ ประโยค ตั้งแต่ยังเป็นสามเณร ครั้นอายุย่างเข้า ๒๒ ปี ได้กลับไปอุปสมบท ณ วัดสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่อวันขึ้น ๗ ค่ำ เดือน ๖ พ.ศ.๒๔๖๐ พระครูวินยานุโยค (เหินย อินฺทโชโต) วัดสองพี่น้อง เจ้าคณะอำเภอสองพี่น้อง เป็นพระอุปัชฌายะ พระอาจารย์โหน่ง วัดสองพี่น้อง เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระศากยบุตรติยวงศ์ (เพื่อน ภายหลังเป็นสมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพนฯ) เป็นพระอนุสาวนาจารย์ อุปสมบทแล้วมาจำพรรษาอยู่ ณ วัดพระเชตุพนฯ

การศึกษาปริยัติธรรมและบาลีของสมเด็จพระเจ้า ปรากฏผลเป็นลำดับดังนี้

พ.ศ.๒๔๕๖ สอบได้ นักธรรมชั้นตรี

พ.ศ.๒๔๕๘ สอบได้ เปรียญธรรม ๓ ประโยค

พ.ศ.๒๔๖๐ สอบได้ นักธรรมชั้นโท

พ.ศ.๒๔๖๑ สอบได้ เปรียญธรรม ๔ ประโยค

พ.ศ.๒๔๖๔ สอบได้ เปรียญธรรม ๕ ประโยค

พ.ศ.๒๔๖๗ สอบได้ เปรียญธรรม ๖ ประโยค

ในระยะนั้นก็สนใจศึกษาภาษาอังกฤษและภาษาจีนไปด้วย การที่ทรงศึกษาได้ไม่รวดเร็วนักเพราะเหตุต้องเป็นครูสอนบาลีใน สำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ ควบคู่ไปด้วยตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๖๑ เมื่อทรง เป็นเปรียญ ๔ ประโยค และพระองค์เป็นครูที่ทรงเอาพระทัยใส่ใน การให้ความรู้แก่นักเรียนเป็นอย่างยิ่งพยายามหาวิธีการที่จะทำให้ นักเรียนเอาใจใส่ ขยันหมั่นเพียรในการศึกษา ให้แข่งขันกันในเชิง การศึกษา เช่น ให้นักเรียนใช้แต่หนังสือของโรงเรียนซึ่งไม่มีตัวเขียน คำแปลไว้ขึ้นมาแปล ถ้าพระภิกษุแปลขัดข้องก็ให้สามเณรที่อายุน้อย กว่าแปล เป็นการเร่งเร้าให้พระภิกษุเกิดความมานะพยายามที่จะ แปลหนังสือให้ได้ดีในจำนวนสามเณรที่เป็นศิษย์ของพระองค์ที่ทรง ให้แปลหนังสืออยู่เสมอ ปัจจุบันที่ปรากฏเกียรติคุณรูปหนึ่งได้แก่ ท่านเจ้าคุณพระธรรมวโรดม (สนิท เขมจารี) พระราชาคณะเจ้า- คณะรองชั้นหิรัญบัฏ เจ้าอาวาสวัดปทุมคงคา เจ้าคณะภาค ๑๕ และกรรมการมหาเถรสมาคมซึ่งได้รับยกย่องจากสมเด็จพระสังฆราชว่า แปลหนังสือไม่ติดขัดไล่แบบไม่จน

สมณศักดิ์

เมื่อท่านมีอายุได้ ๔๕ โดยปี พรรัช ๒๔ ได้รับพระราชทาน สมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่พระอมรเวที เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๔

พรัช ๒๙ ได้รับเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็น พระราชสุธี ปริชา มณห์ ปริยัติโกศล ยติคณิศร บวรสังฆาราม คามวาสี เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม พ.ศ.๒๔๘๙

พรัช ๓๐ ได้รับเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็นพระเทพเวทีตรี- ปิฎกคุณ สุนทรธรรมภูสิต ยติคณิศร บวรสังฆาราม คามวาสี เมื่อ วันที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๐

พรรษา ๓๑ ได้รับเลื่อนสมณศักดิ์ขึ้นเป็นพระธรรมดิลก ศากยบุตติยานายก ตริปิฎกบัณฑิต ยติคณิศร บวรสังฆาราม คามวาสี เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๑

-พรรษา ๓๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็น พระราชาคณะชั้นหิรัญบัฏที่พระธรรมวโรดม บรมญาณอดุล สุนทร-
นายก ตริปิฎกคุณา ลังการวิภูสิต สุทธิกิจสาทร มหาคณิศสร บวร-
สังฆาราม คามวาสี เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๙๙

-พรรษา ๔๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาขึ้นเป็น สมเด็จพระราชาคณะมีราชทินนามตามจารึกในสุพรรณบัฏว่า สมเด็จพระวันรัต ปริยัติพิพัฒนพงศ์ วิสุทธิสังฆปริณายก ตริปิฎกโกศล วัฒนคัมภีรญาณสุนทร มหาคณะประธานาติสร บวรสังฆาราม คามวาสี อรัณยวาสี เมื่อวันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๐๔

-พรรษา ๕๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงสถาปนา สมเด็จพระวันรัต ขึ้นเป็นสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก องค์ที่ ๑๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๑๕

ภารกิจทางคณะสงฆ์

เมื่อเป็นเปรียญ ๔ ประโยคแล้วได้รับมอบให้เป็นครูสอนบาลี ไวยากรณ์ชั้นมูล ๑ ต่อมาเลื่อนขึ้นเป็นครูสอนบาลีธรรมบท (ธมฺมปทฺฐจกฺกถา) กอง ๑ และกอง ๒ แล้วเป็นครูประจำชั้นบาลีประโยค ๓ และต่อมาเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ.๒๔๙๓ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นการกรรมการแปลพระไตรปิฎกแผนกพระวินัยอีกด้วย ได้ทำหน้าที่เป็นครู อยู่ ๒๕ ปี จนได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะภาค ซึ่งมีการงานทางคณะ สงฆ์มากและต้องเดินทางไปตรวจการคณะสงฆ์ในต่างจังหวัดเนื่องๆ จึงลาออกจากตำแหน่งครูเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๗

สมัยที่ ๒

วันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๙๔ เป็นสังฆมนตรี ร่วมคณะซึ่ง
พระสาสนโสภณ (จวน อุฏฺฐายี) วัดมกุฏกษัตริยาราม เป็นสังฆนายก

วันที่ ๒๔ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๙๔ เป็นสังฆมนตรีและเป็น
สังฆมนตรีสั่งราชการแทนสังฆมนตรีว่าการองค์การเผยแผ่ ร่วม
คณะซึ่งสมเด็จพระวันรัต (ปลด กิตฺติโสภโณ) เป็นสังฆนายก

วันที่ ๕ ตุลาคม พ.ศ.๒๔๙๔ เป็นเจ้าคณะตรวจการภาค ๗
(เปลี่ยนแปลงเขตภาคมี ๘ จังหวัด คือ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม
ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรี-
ขันธ์)

วันที่ ๒๓ กรกฎาคม พ.ศ.๒๔๙๘ เป็นสังฆมนตรี ร่วมคณะ
ซึ่งสมเด็จพระวันรัต วัดเบญจมบพิตร เป็นสังฆนายก สมัยที่ ๒

วันที่ ๓ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๙๘ เป็นสังฆมนตรี ร่วมคณะ
ซึ่งสมเด็จพระวันรัต วัดเบญจมบพิตร เป็นสังฆนายก สมัยที่ ๓ และ
เป็นสังฆมนตรีว่าการองค์การสาธารณูปการ

วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๐๐ ได้รับแต่งตั้งจากทางการ
คณะสงฆ์ให้เป็นกรรมการสังฆานัติบรรณธิการ

วันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๓ ได้เป็นสังฆมนตรีว่าการ
องค์การเผยแผ่ร่วมในคณะสังฆมนตรี ซึ่งสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ วัด-
มกุฏกษัตริยาราม เป็นสังฆนายก

วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ.๒๕๐๔ ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการ
พิจารณาหลักสูตรการศึกษาปริยัติธรรมแผนกภาษาบาลี

วันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๖ ในสมัยดำรงสมณศักดิ์ที่
สมเด็จพระวันรัตนั้น ท่านเป็นกรรมการมหาเถรสมาคม โดยตำแหน่ง
ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ๒๕๐๕

วันที่ ๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๖ ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการ

พิจารณาร่างหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกบาลีเปรียญตรี โท เอก
พ.ศ.๒๕๐๘ เป็นเจ้าคณะใหญ่หนกลาง และรักษาการเจ้า-
คณะใหญ่หนเหนือ-หนตะวันออก-หนใต้
วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๙ เป็นแม่กองงานพระธรรมทูต
วันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๕ เป็นเจ้าคณะนครหลวง
กรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ยังมีตำแหน่งพิเศษที่สมเด็จฯ ดำรงอยู่เป็นประจำคือ

- ประธานกรรมการสงฆ์
- ประธานสภานายกสภาพระธรรมกถึก
- ประธานกรรมการอุปถัมภ์กิตติมศักดิ์มหากุศลจักรพรรดิราช-
วิทยาลัย
- ประธานมูลนิธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย
- ประธานจิตตภาวันวิทยาลัย

ประสบการณ์ด้านต่างประเทศ

สมเด็จฯ นับเป็นพระเถระผู้ใหญ่ที่มีประสบการณ์จากการเดินทาง
ไปต่างประเทศมากองค์หนึ่ง ขณะเป็นพระธรรมวโรดม ท่านได้
เดินทางไปร่วมประชุมสังฆราชสังคายนา ณ ประเทศพม่า เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๗
เดินทางไปประเทศศรีลังกากับสังฆนายกเมื่อคราวมิ่งงานฉลองพุทธ-
ชยันตีในประเทศนั้น เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๙ แล้วเลยไปประเทศอินเดียด้วย
และเมื่อเป็นสมเด็จฯพระวันรัตแล้วก็ได้เดินทางไปเป็นประธานผูกพัทธ-
สีมา ณ วัดไทยพุทธคยา ในประเทศอินเดีย เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.
๒๕๐๘ แล้วเดินทางไปสังเกตการณ์พระศาสนาในประเทศเนปาล
เดินทางไปเป็นประธานผูกพัทธสีมาวัดเชตวันในประเทศมาเลเซีย
เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ.๒๕๑๐ เดินทางไปในงานพระราชทานเพลิง
ศพเจ้าคุณพระนิโครธรักษ์ ในประเทศมาเลเซีย เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม

พ.ศ.๒๕๑๑ เดินทางไปเยี่ยมวัดพุทธปทีป ณ กรุงลอนดอน ในประเทศอังกฤษ แล้วไปสังเกตการณ์พระศาสนาในประเทศเนเธอร์แลนด์ ฝรั่งเศส เบลเยียม ลักเซมเบิร์ก เยอรมนี สวิต และอิตาลี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ เป็นผู้แทนคณะสงฆ์ไทยไปร่วมงานถวายพระเพลิงศพสมเด็จพระสังฆราชแห่งกัมพูชา เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๓ และเดินทางตามคำอาราธนาของสำนักงานข่าวสารอเมริกันแห่งประเทศไทยและคำอาราธนาของอุปัฏฐากวัดกัน ณ ประเทศไทย ให้ไปเยือนสหรัฐอเมริกาและสำนักงานวัดกัน ณ กรุงโรม ประเทศอิตาลี ตั้งแต่ระหว่างวันที่ ๙ พฤษภาคม ถึงวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๕๑๕

ผลงานด้านการประพันธ์

สมเด็จพระเจ้า เป็นพระเถระที่ทันสมัย สันตัดในการประพันธ์เป็นอย่างดี ปรากฏว่าท่านสนใจในการเขียนและงานประพันธ์ ชอบอ่านและสะสมหนังสือต่างๆ มาแต่เป็นสามเณร โดยเฉพาะหนังสือที่พิมพ์แจกเป็นที่ระลึกในงานศพ เคยเขียนบทความเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในวันสำคัญลงพิมพ์ในหน้าหนังสือพิมพ์ตั้งแต่สมัยหนังสือพิมพ์เดลิเมล์ โดยใช้ชื่อว่า ป. ปุณณสิริ และได้เขียนหนังสือขึ้นเล่มหนึ่งชื่อ “จดหมายสองพี่น้อง” เป็นที่ระลึกในการบำเพ็ญกุศลฌาปนกิจศพโยมมารดาเมื่อ พ.ศ.๒๔๘๔ ปรากฏว่ามีผู้สนใจกันมาก ชุมกันว่ามีลีลาในการเขียนดีมาก ต่อมาเมื่อ พ.ศ.๒๔๙๒ ภายหลังจากหายอาพาธหนักและพักฟื้นอยู่ที่พระวิหารทิศเหนือ (ทิศพระป่าเลไลยก์) ในวัดพระเชตุพนฯ ท่านได้เขียนหนังสือขึ้นอีกเล่มหนึ่ง โดยมีความประสงค์จะพิมพ์แจกในงานฉลองรูปหล่อของสมเด็จพระวันรัต (เพื่อน ดิสสทตฺต) ซึ่งเป็นสมเด็จพระอาจารย์และอดีตเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ ตั้งชื่อหนังสือเล่มนั้นว่า “สันติวัน” ปรากฏว่าหนังสือ “สันติวัน” ได้รับความนิยมอย่างสูงและมีผู้ขอไปพิมพ์เผยแพร่หลายครั้ง

ต่อแต่นั้นมา เมื่อสมเด็จพระเจ้าเอกทัศเขียนบทความหรือเรื่องสั้น ก็เลยใช้นามปากกาว่า “สันติวัน” บ้าง “ศรีวัน” บ้าง สลับกันไป หนังสือที่สมเด็จพระเจ้าเอกทัศเขียนขึ้นและตีพิมพ์เผยแพร่ไปแล้ว ก็มีเรื่อง พุทธชนันตี, คุณนายชั้นเอก, พรสวรรค์, อ้ายดี, เกียรติกานดา, เบื้องหลังชีวิต และหนี้กรรมหนี้เวร เป็นต้น ซึ่งสภาพพระธรรมกถึกเคยรวบรวมพิมพ์ขึ้นตั้งชื่อว่า “ลิขิตสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ” และในขณะเป็นสังฆมนตรีและเลขาธิการ ก.ส.พ. ได้รวบรวมพิมพ์พระเปียบคณะสงฆ์ไว้ ให้ชื่อว่า “ประมวลอาณัติคณะสงฆ์” ดังปรากฏกล่าวถึงในประกาศสถาปนาสมณศักดิ์เป็นพระธรรมวโรดม

โดยเหตุที่สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ เป็นนักประพันธ์ สนใจในการกวี จึงสนับสนุน “ชุมนุมภาษาไทย” ของคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้จัดงานวันสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส ขึ้นในวัดพระเชตุพน ทุกวันที่ ๑๑ ธันวาคมของทุกปี และในบางปีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ก็เสด็จพระราชดำเนินมาทรงร่วมในงานด้วย สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ ได้สนับสนุนเป็นกำลังใจแก่นักประพันธ์รุ่นใหม่โดยรับเป็นผู้อุปถัมภ์การกวี เช่น ชมรมนักกลอน เป็นต้น

ที่มาของคำว่า “สมเด็จพระป้า”

ในฐานะเป็นเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ สมเด็จพระเจ้าเอกทัศ ก็ได้ดำเนินการปกครองสืบต่อจากเจ้าอาวาสองค์ก่อนๆ เป็นอย่างดี และได้ก่อตั้ง “ศึกษานิธิ” ขึ้นเป็นมูลนิธิส่งเสริมการศึกษา และใน พ.ศ.๒๕๐๕ ได้เริ่มตั้งมูลนิธิชื่อว่า “ทุนพระพุทธรูปอดฟ้า” ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อเป็นทุนในการบูรณะปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพนฯ ขึ้นไว้อีกด้วย

เมื่อข้าพเจ้าเป็นเจ้าอาวาสได้ออกระเบียบให้สามเณรผู้จะบวชเป็นพระภิกษุ สอบการสวดมนต์ให้ได้ก่อนจึงจะยอมให้อุปสมบท

ถ้าเป็นสามเณรเปรียญต้องสวดพระปาฏิโมกข์ได้ด้วย ถ้าสอบไม่ได้ ไม่ยอมให้บวช แม้จะไปบวชที่อื่นก็ไม่ยอมให้มาจำพรรษาที่วัดพระเชตุพนฯ สามเณรที่สอบได้จะไปบวชที่วัดอื่นก็ได้ แต่ต้องเอาคู่สวดไปจากวัดพระเชตุพนฯ ๑ รูป เป็นกรรมวาจาจารย์ ถ้าไม่เช่นนั้น ไม่ยอมรับเข้าจำพรรษาในวัดพระเชตุพนฯ

วันธรรมสวนะ เวลาบ่ายโมงเคยมีพระธรรมเทศนา ๒ กัณฑ์ เป็นประเพณีประจำของวัดสมัยข้าพเจ้าเป็นเจ้าอาวาสให้เลิกการเทศนา ๒ กัณฑ์นั้นเสีย แต่ให้มีเทศนาปุจฉาวิสัชนาตั้งแต่สองธรรมาสันขึ้น เป็นการฝึกหัดพระแสดงธรรมโดยไม่ต้องอ่านหนังสือ ว่าปากเปล่า กัณฑ์เทศน์นั้นสิ่งของถวายพระแสดง ปัจจัยเข้าวัด แบ่งถวายพระเทศน์บ้างเล็กน้อย แต่วัดถวายพอแก่ค่ารถ

สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ เป็นพระเถระที่ทรงศีลาจารวัตรเหมาะแก่สังคม มีอาภักดิ์ปรีชาญาณเฉลียวฉลาดให้เคารพนับถือและเกิดศรัทธาเลื่อมใสเป็นอันดี มีโอภาปราศรัยเหมาะแก่บุคคลทุกจำพวก และที่น่าอัศจรรย์ก็คือ มีสิ่งซึ่งจะเรียกว่าเสน่ห์หรืออะไรก็ตาม ที่เป็นแรงกำลังสามารถจูงใจให้ชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีนและผู้มีเชื้อสายจีนเป็นจำนวนอันมาก ให้ความเคารพนับถือเลื่อมใสศรัทธาในตัวท่านประชาชนทั่วไปรวมทั้งบรรดาศิษยานุศิษย์ และเด็กเล็กหนุ่มสาวคนเฒ่าคนแก่ ต่างพากันเรียกยกย่องสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วยความเคารพนับถือว่า “ป้า” เมื่อครั้งยังเป็นพระราชกนิษฐา ก็พากันเรียก “ป้า” เฉยๆ หรือ “เจ้าคุณป้า” และเมื่อท่านเป็นสมเด็จพระราชาคณะแล้ว ก็ยังพากันเรียกว่า “ป้า” หรือ “สมเด็จพระป้า” หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ผู้เป็นนักปราชญ์และนักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่แห่งยุคได้เขียนบรรยายสดุดีลงไว้ในหนังสือพิมพ์ สยามรัฐรายวัน ฉบับลงวันที่ ๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งเป็นวันโปรดเกล้าฯ ทรงสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก องค์ที่ ๑๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

มีความดังต่อไปนี้

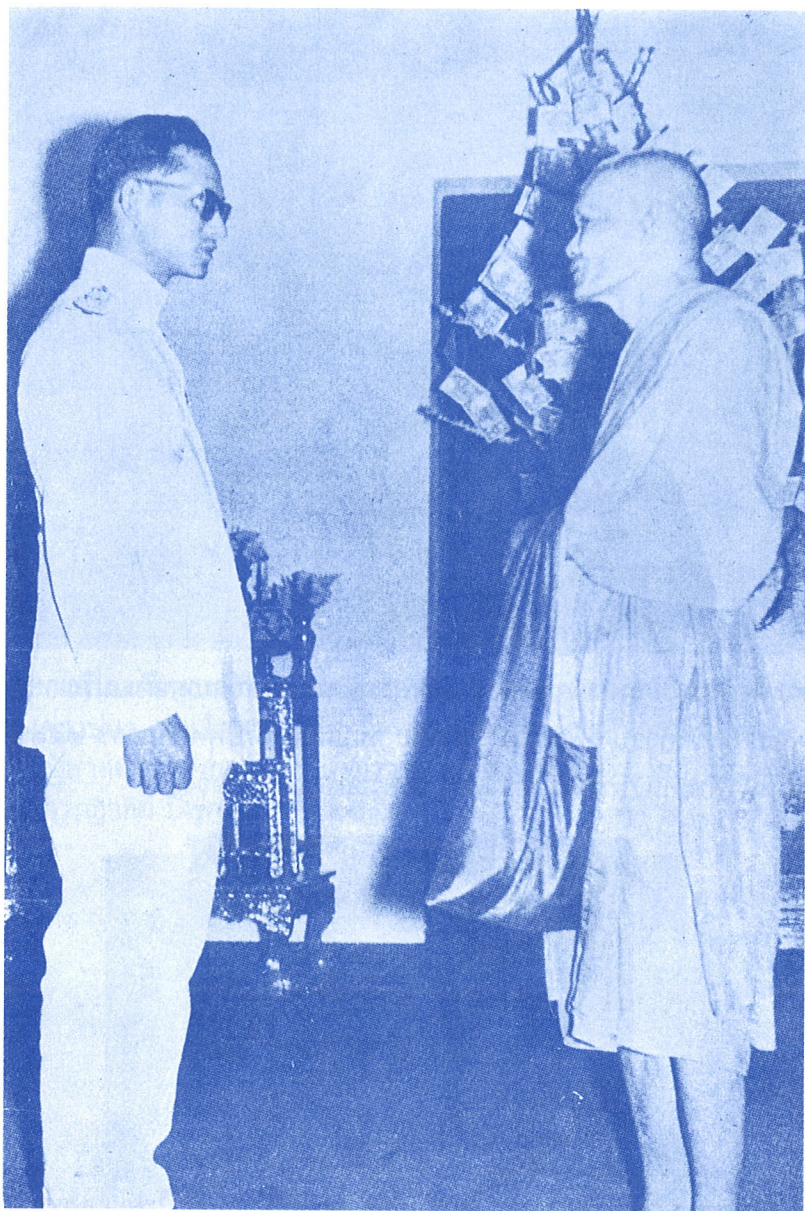
“วันนี้ คือวันศุกร์ที่ ๒๑ กรกฎาคม ๒๕๑๕ เป็นวันสำคัญสำหรับพุทธบริษัทในประเทศไทย และนับว่าเป็นวันสำคัญยิ่งของศิษยานุศิษย์แห่งเจ้าประคุณสมเด็จพระวันรัต ผู้ซึ่งได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ ในวันนี้

“สมเด็จพระสังฆราชพระองค์นี้ได้ทรงเป็นที่เคารพรักของบรรดาศิษยานุศิษย์มาเป็นเวลาช้านาน เพราะทรงประกอบด้วยพระกรุณาคุณและเมตตาคุณโดยสม่ำเสมอตลอดมา ความเคารพของบรรดาศิษย์ทั้งหลายที่มีต่อพระองค์ท่านนั้นเป็นความสนิทสนมส่วนตัว บรรดาศิษย์ทั้งหลายตั้งแต่เด็กวัดไปจนถึงผู้มีอายุและมีตำแหน่งการงานแล้ว ได้พร้อมใจกันขนานนขาให้ท่านใหม่ว่า “ป้า”

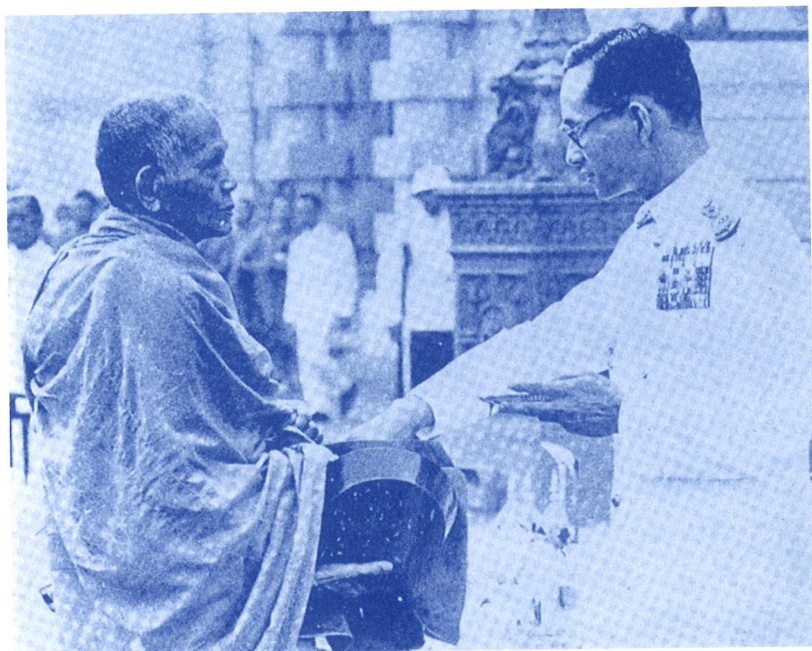
“เมื่อท่านยังเป็นพระราชาคณะอยู่นั้น คนได้พากันเรียกท่านว่า ป้า ตลอดมา ท่านก็มีได้รังเกียจที่คนเรียกท่านเช่นนั้น ใครเรียกท่านว่า ป้า เฉยๆ ท่านก็ขานรับ ต่อมาเมื่อท่านได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระราชาคณะ คนทั้งหลายก็เอาคำว่า สมเด็จพระเจ้า เต็มไปข้างหน้า เรียกท่านว่า สมเด็จพระเจ้าป้า ผมเข้าใจเอาเองว่า ถึงแม้ว่าท่านจะได้รับสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราชแล้ว ศัพท์ว่า สมเด็จพระเจ้า ก็ยังจะติดปากติดใจคนใช้เรียกท่านไปอีกนาน

สิ้นพระชนม์

สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ ๑๗ นี้ พระองค์มีพระโรคประจำกระเสาะกระแสะมาตั้งแต่ก่อนเป็นสมเด็จพระสังฆราช เมื่อดำรงตำแหน่งสมเด็จพระสังฆราชเจ้า ต้องมีภาระธุระที่จะต้องทรงปฏิบัติมากขึ้น มีเวลาพักผ่อนน้อยลงเป็นเหตุให้โรคภัยอาภักภัยกำเริบมากขึ้น สุดท้ายจะเยียวยารักษาได้ ครั้นถึงวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๖ ก็สิ้นพระชนม์ สิริรวมพระชนมายุได้ ๗๘ พรรษา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระกระแสรับสั่งกับสมเด็จพระวันรัต
เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ ณ พระวิหารขาว เมื่อวันที่ ๒๙ ธันวาคม
พ.ศ.๒๕๑๐

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก
ทรงบาตรในการบำเพ็ญพระราชกุศล วันขึ้นปีใหม่ ปีพุทธศักราช ๒๕๑๒
ณ หน้าพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในพระบรมมหาราชวัง

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จไปถวายพระ-
กระยาหารแด่สมเด็จพระสังฆราช ณ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เมื่อ
วันที่ ๒๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๐

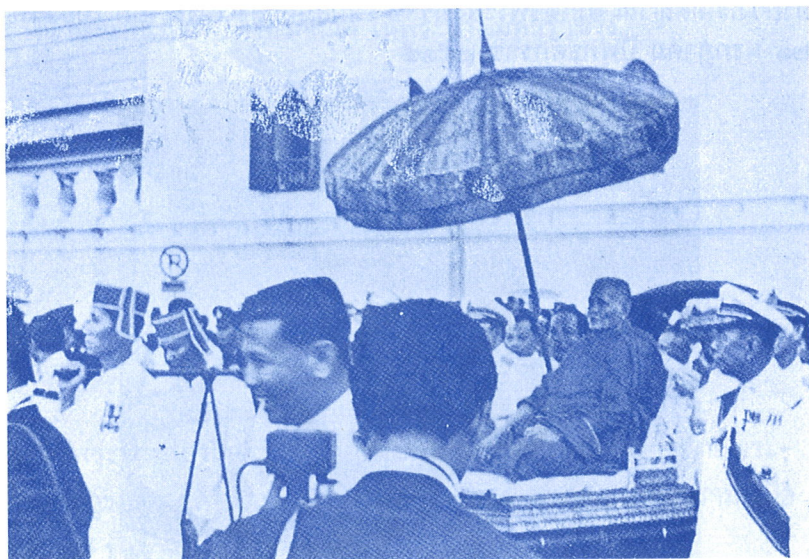

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพัดยศและถวายมุรธาภิเศก
ทรงสถาปนา สมเด็จพระวันรัต วัดพระเชตุพนฯ ขึ้นเป็น สมเด็จพระ-
อริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก เมื่อวันที่
๒๑ กรกฎาคม ปีพุทธศักราช ๒๕๑๕

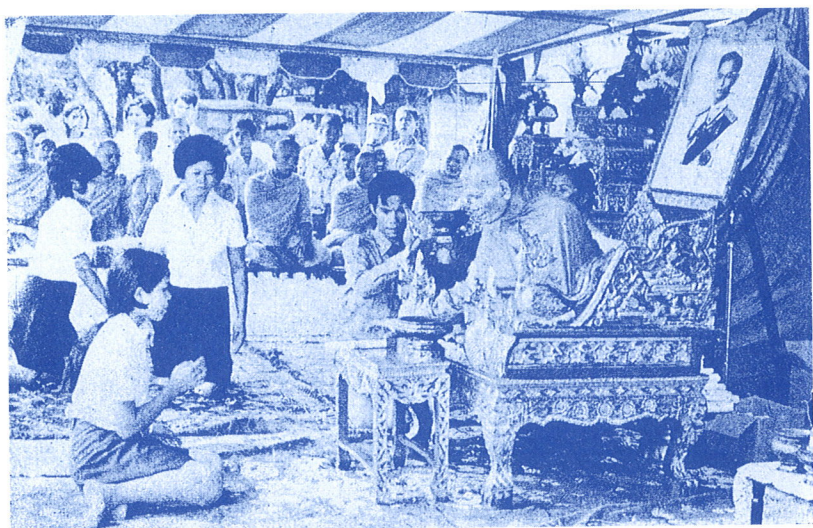
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช
ทรงพระเสด็จจากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม
มายังวัดพระเชตุพนฯ ในวันทรงสถาปนา

พระภิกษุสงฆ์ไทยและพระภิกษุสงฆ์ฝ่ายจีนนิกาย
ถวายเครื่องสักการะแด่สมเด็จพระสังฆราช

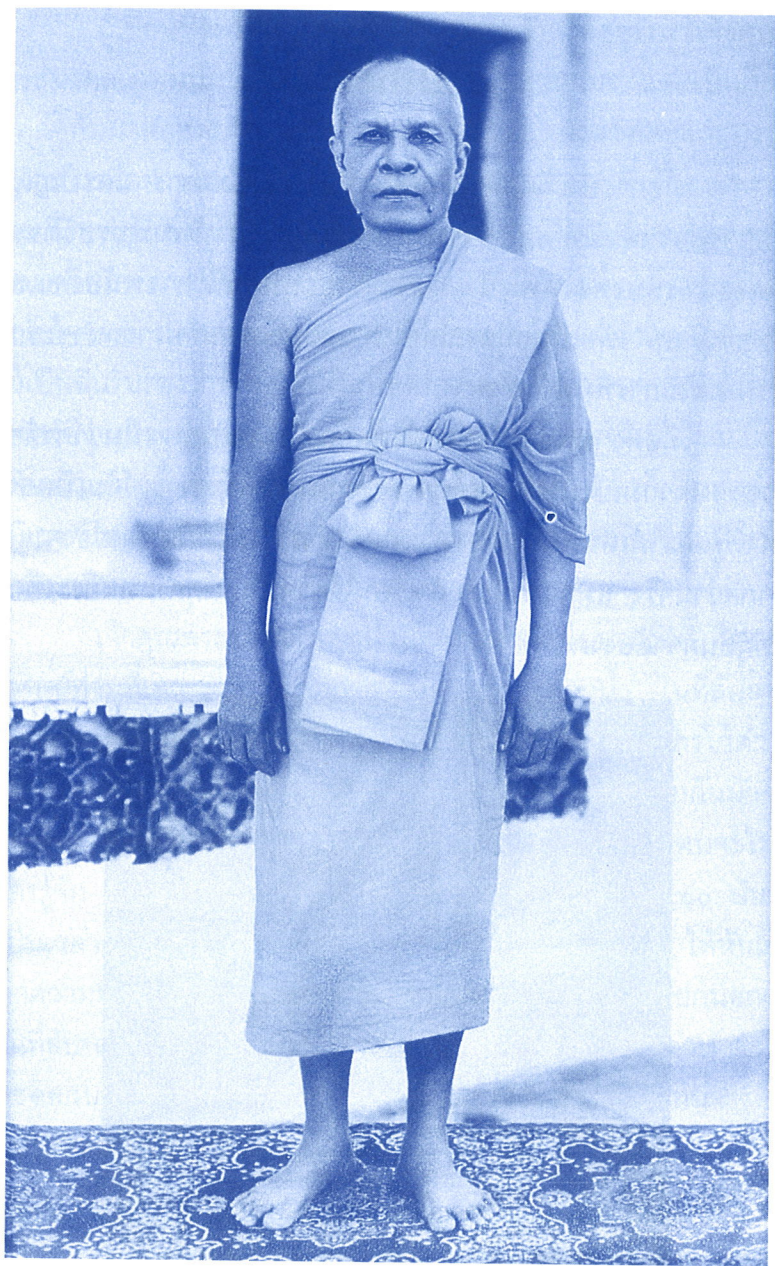

สมเด็จพระสังฆราชประทานประกาศนียบัตรแก่นักศึกษาหญิง-ชาย
ผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนฝึกฝนอาชีพเคลื่อนที่ ๒๐ อุทอง จ.สุพรรณบุรี
เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๕

สมเด็จพระปามาเยียมวัดโบสถ์ (บน) บางคูเวียง
สถานที่ที่หลวงพ่อดปากน้ำบรรลุนิรมิตกาย

สมเด็จพระเจ้า เล่าเรื่อง หลวงพ่อวัดปากน้ำ

บทนำ

เมื่อการบำเพ็ญกุศลทักษิณานุปทานสัตตมวาร และปัญญาสมวารล่วงแล้วมีท่านที่เคารพนับถือมาขอร้องให้พิมพ์ประวัติของเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี แจกจ่ายแก่ท่านที่เคารพนับถือและศิษยานุศิษย์ เพื่อเป็นอนุสรณ์ต่อไป และบางท่านก็ปรารถนาจะร่วมการกุศลในการพิมพ์นั้นด้วย

เมื่อความต้องการของส่วนมากเป็นเช่นนั้น เห็นว่าจำเป็นต้องรวบรวมความเป็นไปตั้งแต่ต้นจนอวสาน จุดเหตุการณ์อันเป็นจริงเท่าที่รู้และได้เห็น และต้องวางตนเป็นกลางไม่ให้มีคำยกย่องจนผิดจากความจริง แม้ความนั้นๆ ถ้าเขียนไว้อาจเป็นเหตุกระทบกระเทือนแก่ผู้อื่นก็จำต้องด

ผู้เขียนประวัตินี้ (สมเด็จป่า วัดโพธิ์) ได้อยู่รับใช้เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีมาแต่ครั้งเป็นเด็กวัด เป็นสามเณร และเป็นภิกษุติดต่อกันมาตลอดกาล แม้ต่างคนต่างอยู่แล้ว ก็ยังติดต่อและทราบเหตุการณ์อย่างใกล้ชิด โดยมากทราบจากถ้อยคำที่เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีเล่าให้ฟัง ท่านจะทำกิจการใดๆ เกี่ยวแก่ส่วนรวม ท่านชอบออกความเห็นให้ฟังเป็นเรื่องของอนาคต เมื่อฟังแล้วบางเรื่องก็หนักใจแทน แต่ครั้นแล้วเหตุการณ์ก็ย่อมเป็นไปตามที่ท่านได้ปวารณาไว้เป็นอันรับรองว่าท่านมิได้ฝันเพื่อสร้างวิมานในอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลวงพ่อท่านได้พูดถึงผู้เขียนว่า “ต่อไปจะได้เป็นใหญ่ที่สุดของคณะสงฆ์ จะได้เป็นสมเด็จพระสังฆราช” แล้วก็เป็นดังคำที่หลวงพ่อกล่าวไว้จริง เป็นคำพยากรณ์ล่วงหน้าที่เหลือเชื่อแต่ก็เป็นความจริง

เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี ผู้มีความสำคัญในประวัตินี้ ศิษยานุศิษย์ท่านที่เคารพนับถือเรียกว่า “หลวงพ่อดปากน้ำ” ในที่ลับหลังถ้าต่อหน้าก็ชอบใช้คำแทนชื่อท่านว่า “หลวงพ่อ” ไม่มีใครใช้คำว่าเจ้าคุณหรือพระเดชพระคุณมากนัก เป็นทั้งนี้ก็น่าจะเรียกกันมาจนชินปาก ถ้าใครออกชื่อว่า เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีแล้ว แทบจะไม่มีใครรู้จัก เพราะชื่อนั้นท่านได้รับพระราชทาน เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๐ นับว่าเป็นเวลาอันสั้น จึงไม่ชินปากขึ้นใจของท่านที่เคารพนับถือ ได้หันเข้าหาความสะดวกออกนามท่านว่า หลวงพ่อ ในที่ต่อหน้า เรียกนอกวัดในที่ลับหลังว่า หลวงพ่อดปากน้ำ เพื่อความสะดวกแก่ผู้อ่าน ต่อไปจะออกนามเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีว่า “หลวงพ่อดปากน้ำ” จนจบประวัติ

ประวัติ
เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี (สด จนทสโร)
วัดปากน้ำ อัมมโกภาณีเจริณ
นครหลวงกรุงเทพธนบุรี

ชาติภูมิ

เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี (สด) ท่านเกิดวันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๒๗ ตรงกับวันศุกร์ แรม ๖ ค่ำ เดือน ๑๑ ปีวอก จศก จุลศักราช ๑๒๔๖ ณ บ้านสองพี่น้อง ตำบลสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี บ้านตำบลนี้อยู่ฝั่งใต้ ตรงกันข้ามกับวัดสองพี่น้อง เป็นบุตรนายเงิน นางสุดใจ มีแก้วน้อย สกุลของท่านทำการค้าขายมีพี่น้องร่วมมารดาบิดา ๕ คน คือ

๑. นางดา เจริณเรือง
๒. เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี (สด มีแก้วน้อย)
๓. นายใส มีแก้วน้อย
๔. นายผูก มีแก้วน้อย
๕. นายสำรว มีแก้วน้อย

ญาติพี่น้องของหลวงพ่อดำวัดปากน้ำแทบทุกคนนั้น คนสุดท้ายตายก่อน แล้วเลื่อนขึ้นมามีลำดับขึ้น คนหัวปีตายทีหลังแทบทุกคน เช่นพี่น้องหลวงพ่อดำวัดปากน้ำคนที่ ๕ ตายก่อน แล้วถึงคนที่ ๔ คนที่ ๓ แล้วตัวหลวงพ่อดำอันดับที่ ๓ นั้น เพิ่งตายก่อนหลวงพ่อดำไม่ถึงเดือน คล้ายกับว่าจะรักษาระเบียบแห่งการตายไว้

นางสุดใจ มีแก้วน้อย

มัจจุราชมัธยมไม่ให้กลั่นเป็นการผิดระเบียบ จนบัดนี้เหลือแต่คนที่ ๑

การศึกษาเมื่อเยาว์วัย

เรียนหนังสือ

วัดกับพระภิกษุ
น้ำชายของท่าน ณ
วัดสองพี่น้อง เมื่อ
พระภิกษุน้ำชายลา
สิกขาบทแล้ว ได้
มาศึกษาอักษรสมัย
ณ วัดบางปลา
อำเภอบางเลน

จังหวัดนครปฐมในปกครองของพระอาจารย์ทรัพย์ เพราะชาติภูมิ
ของบิดาอยู่ที่บางปลา ปรากฏว่าหลวงพ่อเรียนได้ดีสมสมัย และการ
ศึกษาขั้นสุดท้ายของเด็กวัดในสมัยนั้น ก็คือเขียนอ่านหนังสือขอมได้
คล่องแคล่ว อ่านหนังสือพระมาลัยซึ่งเขียนเป็นอักษรขอมเป็นบทเรียน
ขั้นสุดท้าย อ่านกันไปคนละหลายๆ จบจนกว่าจะออกจากวัด ซึ่งจะ
เรียกกันสมัยนี้ว่าจบหลักสูตรการศึกษาก็ได้ การศึกษาของหลวงพ่อ
วัดปากน้ำอยู่ในลักษณะนี้ ท่านมีนิสัยจริงมาตั้งแต่เล็กๆ คือตั้งใจ
เรียนจริงๆ ไม่ยอมอยู่หลังใคร

การอาชีพ

เมื่อเสร็จการศึกษาแล้ว ออกจากวัดช่วยมารดาบิดาประกอบ
อาชีพเกี่ยวแก่การค้าขาย โดยซื้อข้าวบรรทุกเรือต่อล่องมาขายให้แก่
โรงสีในกรุงเทพฯ บ้าง ที่นครไชยศรีบ้าง

เมื่อสิ้นบุญบิดาแล้ว ได้รับหน้าที่ประกอบอาชีพสืบต่อมา

แผ่นดินสองพี่น้อง บ้านเกิดหลวงพ่อดปากน้ำ

ท่านเป็นคนรักงานและทำอะไรทำจริง ทั้งขยันขันแข็ง อาชีพการค้าจึงเจริญโดยลำดับ ทั้งวงศ์ญาติก็อุปการะแทบจะพูดได้ว่าการค้าไม่ต้องลงทุนอะไรมากนัก เพราะว่าตีราคาข้าวเปลือกตกกลางราคากันแล้วขนข้าวลงเรือโดยยังไม่ต้องชำระเงินก่อน เมื่อขายข้าวแล้วจึงชำระเงินกันได้ อันเกี่ยวแก่การเชื่อใจกัน ท่านประกอบอาชีพนี้ตลอดมา จนปรากฏในยุคนี้ว่า เป็นผู้ที่มีฐานะดีคนหนึ่ง

ท่านเป็นคนมีนิสัยชอบก้าวหน้า มุ่งไปสู่ความเจริญ ท่านพบกับญาติหรือคนชอบพอแล้วถามถึงการประกอบอาชีพ ถ้าทราบว่าผู้ใดเจริญขึ้น ก็แสดงมุทิตาจิต เมื่อทราบว่าทรงตัวอยู่หรือทรุดลง ท่านก็จะพูดว่าหากินอย่างไ้ หาได้ไม่มีเก็บอย่างนี้ต้องจนตาย ควรหาอุปบายใหม่

เมื่ออายุ ๑๙ ปี ระหว่างที่ทำการค้าอยู่นั้น ความคิดอันประกอบด้วยความเบื่อหน่ายเกิดแก่ท่าน เป็นทั้งนี้ก็น่าจะลำบากใจอันเกี่ยวแก่อาชีพ เพราะต้องเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงทำงานเลี้ยงมารดาและรับผิดชอบในกิจการต่างๆ โดยเกิดกรรมสังเวชนั้นในใจว่า “การหา

เงินเลี้ยงชีพนั้นลำบาก บิดาของเราที่ทำมาอย่างนี้ ต่างไม่มีเวลาว่างกันทั้งนั้น ถ้าใครไม่รับหาให้มั่งมี ก็เป็นคนชั้นต่ำ ไม่มีใครนับหน้าถือตา เข้าหมู่เพื่อนบ้านก็อับอายไม่เทียมหน้าเขา บุรพชนต้นสกุลก็ทำมาอย่างนี้เหมือนกัน จนถึงบิดาเราและตัวเราในบัดนี้ ก็คงทำอยู่อย่างนี้ ก็บัดนี้บุรพชนทั้งหลายได้ตายไปหมดแล้ว แม้เราก็กังตายเหมือนกัน เราจะมัวแสวงหาทรัพย์อยู่ทำไม ตายแล้วเอาไปไม่ได้ บวชดีกว่า” เมื่อได้โอกาสท่านได้จุดธูปเทียนบูชาพระอธิษฐานว่า “ขอเราอย่าได้ตายเสียก่อนเลย ขอให้ได้บวชเสียก่อน เมื่อบวชแล้วจะไม่ลาสิกขา ขอบวชไปจนตลอดชีวิต” นี่ท่านบอกว่าเริ่มอธิษฐานมาตั้งแต่อายุ ๑๙ ปี

หลวงพ่อดัดปากน้ำท่านเล่าต่อไปว่าเมื่อตกลงใจบวชไม่สึกแล้ว จิตคิดเป็นห่วงมารดาเกิดขึ้น จึงขะมักเขม้นทำงานสะสมทรัพย์ เพื่อให้มารดาเลี้ยงชีพไปจนตลอดชีวิต เมื่อจะเทียบบรดาเงินในบัดนี้กับสมัยก่อน ๕๐ ปีที่ล่วงมานั้นไกลกันมาก เพราะเมื่อก่อน ๕๐ ปี กล้วยน้ำว่า ๑๐๐ หวี เป็นราคา ๕๐ สตางค์ สมัยก่อนใช้औรู้เรียกว่า ๑๐๐ ละ ๒ สลึง บางคราว ๑๐๐ เครือ ต่อเงิน ๒.๕๐ บาท เพราะเงินจำนวนซึ่งที่หลวงพ่อดัดปากน้ำหาให้มารดานั้นก็ย่อมมีราคาสูงสุดในสมัยนั้น และย่อมเป็นน้ำเงินที่อาจเลี้ยงชีวิตจนตายได้จริง ถ้าหากน้ำเงินไม่มีราคาต่ำลงเช่นปัจจุบันนี้ แต่ก็ประหลาดที่มารดาของท่านมีอายุยืนมาจนถึงยุคกล้วยน้ำว่าหวีละบาทกว่า

อุปสมบท

เดือนกรกฎาคม พ.ศ.๒๔๔๙ ต้นเดือน ๘ ท่านได้อุปสมบทเวลานั้นอายุย่างเข้า ๒๒ ปี บวช ณ วัดสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีฉายาว่า จันทสโร

พระอาจารย์ดี

พระอาจารย์เหนียง

พระอาจารย์โหน่ง

พระอาจารย์ดี วัดประตูปาล อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี
เป็นพระอุปัชฌายะ

พระครูวินยานุโยค (เหนียง อินฺทโชโต) เป็นพระกรรมวาจา-
จารย์

พระอาจารย์โหน่ง อินฺทสุณฺโณ เป็นพระอนุสาวนาจารย์
คู่สวด อยู่วัดเดียวกัน คือวัดสองพี่น้อง อำเภอสองพี่น้อง
จังหวัดสุพรรณบุรี เมื่ออุปสมบทแล้ว ได้จำพรรษาอยู่วัดสองพี่น้อง
๑ พรรษา ปวารณาพรรษาแล้ว เดินทางมาจำพรรษา ณ วัดพระ-
เชตุพนฯ กรุงเทพฯ เพื่อเล่าเรียนพระธรรมวินัยต่อไป

คันถธุระ

การศึกษาของภิกษุสามเณรสมัยนั้น การเรียนบาลีต้องท่องสูตร
ก่อน เมื่อท่องจบสูตรเบื้องต้นแล้ว จึงเริ่มจับเรียนมูล เริ่มแต่เรียน
สนธิขึ้นไป หลวงพ่อวัดปากน้ำเริ่มต้นโดยวิธีนี้แล้วเรียน นาม สมาส
อาขยาต กิตก์ แล้วเริ่มขึ้นคัมภีร์จับแต่พระธรรมบทไป ท่านเรียนพระ-
ธรรมบทจบทั้ง ๒ บั้น เมื่อจบ ๒ บั้นแล้วกลับขึ้นต้นใหม่ เรียนมงคล-
ทีปนีและสารสังคหะตามความนิยมของสมัย จนชำนาญและเข้าใจ
และสอนผู้อื่นได้

เมื่อกำลังเรียนอยู่นั้น ท่านต้องพบกับความลำบากมาก สมัยนั้นเรียนกันตามกฎัดต้องเดินไปศึกษากับอาจารย์ตามวัดต่างๆ เมื่อฉันเข้าแล้วข้ามฟากไปเรียนที่วัดอรุณราชวราราม กลับมาฉันเพลที่วัดเพลแล้วไปเรียนวัดมหาธาตุ ตอนเย็นไปเรียนวัดสุทัศน์บ้าง วัดสาม-ปลั้มบ้าง กลางคืนเรียนที่วัดพระเชตุพนฯ แต่ไม่ได้ไปติดๆ กันทุกวัน มีเว้นบ้าง สลับกันไป

สมัยที่ท่านศึกษาอยู่นั้น กำลังนิยมใช้หนังสือขอมที่จารลงในใบลาน และนักเรียนที่ไปขอศึกษากับอาจารย์นั้น บทเรียนไม่เสมอกัน ต่างคนต่างเรียนตามสมัครใจ กล่าวคือบางองค์เรียนธรรมบทขึ้นต้น บางองค์เรียนขึ้นปลาย ยิ่งนักเรียนมาก หนังสือที่เอาไปโรงเรียนก็เพิ่มจำนวนขึ้น เช่นนักเรียน ๑๐ คน เรียนหนังสือกันคนละผูก นักเรียนที่ไปเรียนนั้นก็ต้องจัดหนังสือติดตัวไปครบจำนวนนักเรียน เป็นทั้งนี้ก็เพราะนอกจากเรียนตามบทเรียนของตนแล้ว เอาหนังสือไปฟังบทเรียนของคนอื่นด้วย ช่วยให้ตนมีความรู้กว้างขวางขึ้น ฉะนั้นปรากฏว่านักเรียนต้องแบกหนังสือไปคนละหลายผูก แบกจนไหล่ลู่ คือว่าหนังสือเต็มบ่า

หลวงพ่อดปากน้ำเป็นนักเรียนประเภทดังกล่าว ท่านพยายามไม่ขาดเรียน แบกหนังสือข้ามฟากลงท่าประตุนกยูงวัดพระเชตุพนฯ ไปขึ้นท่าวัดอรุณฯ เข้าศึกษาในสำนักนั้น ท่านเล่าให้ฟังว่าลำบากอยู่หลายปี ความเพียรของท่านจนชาวประตุนกยูงเกิดความเลื่อมใส ได้ปวารณาเรื่องภัตตาหาร คืออาราธนาท่านรับบิณฑบาตเป็นประจำ และขาดเหลือสิ่งใดขอปวารณา ระยะนี้ท่านเริ่มมีความสุขขึ้นเรื่องภัตตาหาร มีแม่ค้าขายข้าวแกงคนหนึ่งจัดอาหารเพลถวายเป็นประจำ แม่ค้าคนนี้ชื่อฉนวน เมื่อหลวงพ่อดท่านย้ายมาวัดปากน้ำ แม่ค้าผู้นี้ทูลพลาพลงเพราะความชรา ขาดผู้อุปการะ ท่านได้รับตัวมาอยู่วัดปากน้ำ ได้อุปการะทุกวิถีทาง เมื่อสิ้นชีวิตก็ได้จัดการ

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

ฉาปนกิจศพให้ หลวงพ่อว่าเป็นมหากุศล เมื่อเราอดอยากอุบาสิกานวมนได้อุปการะเรา ครั้นอุบาสิกานวมายากจน เราได้ช่วยอุปถัมภ์ที่สุดต่อที่สุดมาพบกัน จึงเป็นมหากุศลอันยากที่จะหาได้ง่ายๆ

ท่านเดินทางไปศึกษาในสำนักต่างๆ อยู่หลายปี ครั้นต่อมามีผู้เลื่อมใสในท่านมากขึ้น พวกข้าหลวงในวังกรมหมื่นพิชัยมหินทโรดมซึ่งชาวบ้านใกล้เคียงเรียกว่าวังพระองค์เพ็ญ เลื่อมใสในท่าน เวลาเพลช่วยกันจัดสำรับถวายมาถวายทุกวัน นับว่าเป็นกำลังส่งเสริมให้สะดวกแก่การศึกษาเป็นอย่างดี เมื่อได้กำลังในด้านส่งเสริมเช่นนี้ หลวงพ่อจึงจัดการตั้งโรงเรียนขึ้นที่วัดพระเชตุพนฯ โดยใช้กุฏิของท่านเป็นโรงเรียน สมัยนั้นโรงเรียนวัดพระเชตุพนฯมีหลายแห่ง ใครมีความสามารถก็ตั้งได้ หลวงพ่อวัดปากน้ำสมัยนั้นท่านได้พระมหาปี วสุตุมะเปรียญ ๕ ประโยคเป็นครูสอน โดยท่านจัดหานิตยภัตรถวายเอง มหาปี วสุตุมะ ผู้นี้ มาจากวัดมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามสมเด็จพระเจ้า

พระพุฒาจารย์ (เข้ม ธมฺมสโร) มา เมื่อคราวสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช มาเป็นเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ ท่านตั้งโรงเรียนเอง และเข้าศึกษาด้วยตนเองด้วยเรียนขึ้นธรรมบทใหม่ ท่านว่าพื้นความจำบททวนให้ดีขึ้น มีภิกษุสามเณรเข้าศึกษา ๑๐ กว่ารูป

ต่อมาการศึกษาทางบาลีเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม ทางคณะสงฆ์จัดหลักสูตรการศึกษาเริ่มให้เรียนไวยากรณ์ วัดพระเชตุพนฯ ดำเนินตามแนวนั้น และได้รวมการศึกษาเป็นกลุ่มเดียวกัน การศึกษาตามแบบเก่าต้องยุบตัวเองเพื่อให้เข้ายุคไวยากรณ์ โรงเรียนที่กล่าวถึงนี้ก็จะจบไป

หลวงพ่อดำปากน้ำได้ตั้งใจศึกษาจนเข้าใจตามหลักสูตรนั้นๆ แต่ไม่ได้แปลในสนามหลวง แม้การสอบเปลี่ยนจากแปลด้วยปากมาเป็นสอบด้วยการเขียนตอบ ท่านก็ไม่ได้สอบ เพราะการเขียนท่านไม่ถนัดมากนัก และอีกประการหนึ่งท่านไม่ปรารถนาด้วย แต่สำหรับผู้อื่นแล้วท่านส่งเสริมและให้กำลังใจ โดยพูดเสมอว่า การศึกษานั้นเปลี่ยนชีวิตผู้ศึกษาให้สูงกว่าพื้นเดิม คนที่มีการศึกษาดีจะได้อะไรก็ดีกว่า ประณีตกว่าผู้อื่น คนมีวิชาเท่ากับได้สมบัติจักรพรรดิ ใช้ไม่หมด

วิปัสสนาธุระ

ต่อจากนั้นท่านก็มุ่งธรรมปฏิบัติ เบื้องต้นอ่านตำราก่อน โดยมากใช้วิสุทธิมรรคท่านศึกษาตามแบบแผนเพื่อจับเอาหลักให้ได้ก่อน ประกอบกับนักศึกษาทางปฏิบัติกับอาจารย์ท่านได้ผ่านอาจารย์มามาก เช่นเจ้าคุณพระมงคลทิพมูณี (มุย) อดีตเจ้าอาวาสวัดจักรวรรดิ พระครูญาณวิรัต (โป) วัดพระเชตุพนฯ พระอาจารย์สิงห์ วัดละครท่า จังหวัดธนบุรี พระอาจารย์ปลื้ม วัดเขาใหญ่ อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ใครว่าดีที่ไหนท่านพยายามเข้าศึกษา เมื่อมีความรู้พอสมควรได้ออกจากวัดพระเชตุพนฯ ไปจำพรรษาต่างจังหวัด เพื่อเผยแพร่

ธรรมวินัยตามอภัยชัยของท่าน แต่ส่วนมากแนะนำทางปฏิบัติ การ
เทศนาท่านใช้ปฏิภาณ

แหล่งสุดท้ายได้ไปอยู่วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัด
สุพรรณบุรี คราวหนึ่งโดยท่านเห็นว่าวัดนั้นเป็นที่ล่งดีสงบเหมาะสม
แก่ผู้ที่ต้องการความเพียรทางใจ ไกลจากหมู่บ้านเป็นวัดโบราณมี
ลักษณะกึ่งวัดร้างอยู่แล้ว พระพุทธรูปศิลาองค์ใหญ่น้อยนับจำนวนร้อย
ถูกทำร้ายเพราะอันธพาลบ้าง เพราะความเก๋าคร้าคร่าบ้าง พระเศียร
หัก แขนหัก ดูเกลื่อนกล่นไปหมด ท่านเกิดความสังเวชในใจ ใช้วิชา
พระกรรมฐานแนะนำประชาชน แนะนำผู้มีศรัทธาให้ช่วยปฏิสังขรณ์
ขึ้นบ้าง แต่เพราะมีใช้น้อย จึงต้องใช้เวลานาน การซ่อมนั้นยังไม่ทัน
สมความมุ่งหมาย ประชาชนได้เข้าปฏิบัติธรรมกันมาก

สมัยนั้น การปกครองประเทศจัดเป็นมณฑล เจ้าเมือง
สุพรรณบุรี และสมุหเทศาภิบาล เกรงว่าจะเป็นการมิวสุมประชาชน
วันหนึ่งสมุหเทศาภิบาลมณฑลนครชัยศรี ได้พบกับสมเด็จพระวันรัต
(ติสสทตฺเถร) วัดพระเชตุพนฯ เวลานั้นดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าคณะ
อำเภอภาษีเจริญ ได้ปรารภถึงเรื่องหลวงพ่อดปากน้ำ ไปทำพระ-
กรรมฐานที่นั่น จะเป็นการไม่เหมาะสมแก่ฐานะ ขอให้ทางคณะสงฆ์
พิจารณาเรียกกลับ หลวงพ่อดปากน้ำจึงจากวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ
มาด้วยความเคารพในการปกครอง แล้วมาอยู่วัดสองพี่น้อง จังหวัด
เดียวกัน

วัดสองพี่น้อง พระเถระในวัดนั้น ไม่เห็นความสำคัญในการ
ศึกษา มีบางท่านสนใจแต่ไม่สามารถจะจัดการไปได้ เพราะพระเถระ
ส่วนใหญ่ไม่ส่งเสริม ผู้สนใจก็ส่งภิกษุ สามเณรผู้ใคร่ต่อการศึกษามา
เล่าเรียนที่กรุงเทพฯ หลวงพ่อดปากน้ำมาอยู่วัดสองพี่น้องได้เป็น
กำลังตั้งโรงเรียนนักธรรมขึ้น โดยไม่ครั้นคร้ามต่ออุปสรรคใดๆ ได้ผล
สืบต่อมาจนบัดนี้ และท่านได้ชักชวนตั้งมูลนิธิเพื่อการศึกษาขึ้น โดย

มีคณะกรรมการมูลนิธินั้นได้เป็นทุนการศึกษามาจนทุกวันนี้ นับว่าท่านได้ทำความดีไว้แก่วัดสองพี่น้องเป็นเดิมมา

สมเด็จพระวันรัต (ติสสทตฺเตร) วัดพระเชตุพนฯ ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอกาฬสินธุ์ จังหวัดธวัชบุรี ในยุคนั้น วัดปากน้ำเป็นพระอารามหลวงวัดหนึ่งในอำเภอนั้นว่างเจ้าอาวาสลง พระคุณท่านหวังจะอนุเคราะห์หลวงพ่อดำ วัดปากน้ำให้มีที่อยู่เป็นหลักฐาน หวังเอาตำแหน่งเจ้าอาวาสผูกหลวงพ่อดำไว้วัดปากน้ำ เพื่อไม่ให้เร่ร่อนไปโดยไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ครั้งแรกท่านได้พยายามปิดมัยยอมรับหน้าที่ แต่ครั้นแล้วก็จำต้องยอมรับด้วยเหตุผลก่อนจะส่งไปนั้น สมเด็จพระวันรัตตั้งข้อแม้ให้หลายข้อเช่นห้ามแสดงอภินิหาร และทำการเกินหน้าพระคณาธิการวัดใกล้เคียงให้เคารพการปกครองตามลำดับให้อดทนเพื่อความสงบ และไม่ให้ใช้อำนาจอย่างรุนแรง

การที่เจ้าคณะอำเภอเอาความมั่นสัญญากับหลวงพ่อดปากน้ำ
เช่นนั้น เพราะเห็นว่าหลวงพ่อดปากน้ำ ชอบทำสิ่งที่ตนเห็นว่าดีงาม
ไม่ชอบอยู่เฉยๆ โดยไม่ทำกิจอะไรให้เป็นประโยชน์แม้แต่ตัวเอง
หนึ่งเจ้าคณะอำเภอได้ปกครองอำเภอนี้มานาน ทราบซึ่งถึงอัธยาศัย
และความเป็นไปในอำเภอนั้นได้ดี เพราะจิตปรานีจะไม่ให้เกิดความ
กระทบกระทั่งแก่ใครผู้ใด หวังความสงบในการปกครองเป็นหลัก
สำคัญ เบื้องต้นหลวงพ่อดปากน้ำท่านยอมรับด้วยดี เป็นทั้งนี้ก็
เนื่องด้วยยังไม่เคยประสบความขัดข้อง เนื่องด้วยยังไม่เคยปกครอง
วัดมาก่อน

สมภารวัดปากน้ำ

พ.ศ.๒๕๖๑ วันเดือนจันไม่ได้ ท่านได้จากวัดพระเชตุพนฯ ในฐานะเป็นผู้รักษาการเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ โดยเรียนต้นหลวงซึ่งการ ศาสนาจัดถวายเพื่อเป็นเกียรติยศแก่พระอารามหลวง มีพระอนุจร

ติดตามมา ๔ รูป ทางกรมได้จัดสมณบริหารถวายเจ้าอาวาสและ
นิตยภัตรอีก ๔ เดือน เดือนละ ๓๐ บาท พระอนุจร ๔ รูป รูปละ ๒๐
บาท เจ้าคณะอำเภอภาชีเจริญนำมาส่งถึงวัดปากน้ำพร้อมด้วยพระ-
เถรานุเถระและพระคณาธิการในอำเภอนั้นมากรูป มีคฤหัสถ์ชายหญิง
หลายคนมาต้อนรับ ก่อนจะมาวัดปากน้ำ ท่านได้เป็นฐานานุกรม
ของเจ้าคุณพระศากยยุตติยวงศ์ เจ้าคณะอำเภอในตำแหน่งสมุห์ด้วย
สภาพของวัดปากน้ำสมัยนั้นทุกอย่างไม่เรียบร้อย มีสภาพทั้ง
วัดร้าง เป็นที่ควรแก้ไขให้เป็นวัดสมสสภาพ งานเบื้องต้นหลวงพ่อด-
ปากน้ำได้ประชุมพระภิกษุสามเณรที่อยู่เดิมและมาใหม่ ท่านให้
โอวาทปรับความเข้าใจแก่กันว่า

“เจ้าคณะอำเภอส่งมาเพื่อให้รักษาวัดและปกครองตักเตือน
ว่ากล่าวผู้อยู่วัดโดยพระธรรมวินัย อันจะให้วัดเจริญได้ ต้องอาศัย
ความพร้อมเพรียง และเห็นอกเห็นใจกัน จึงจะทำความเจริญได้
ถีนี้นี้ไม่คุ้นเคยกับใครเลย มาอยู่นี้เท่ากับถูกปล่อยโดยไม่รู้ว่าจะหัน
หน้าไปพึ่งใคร เพราะต่างไม่รู้จักกัน

แต่ก็มั่นใจว่า ธรรมที่พวกเราปฏิบัติตรงต่อพระพุทธโอวาท
จะประกาศความราบรื่นและรุ่งเรืองให้แก่ผู้มีความประพฤติเป็น
สมาปฏิบัติ ธรรมวินัยเหล่านั้นจะกำจัดอธรรมให้สูญสิ้นไป

พวกเราบวชกันมาคนละหลายๆ ปี ปฏิบัติธรรมเข้าขั้นไหน
มีพระปาฏิโมกข์เรียบร้อยอย่างไร ทุกคนทราบความจริงของตนได้
ถ้าเป็นไปตามแนวพระธรรมวินัยก็น่าสรรเสริญ ถ้าผิดพระธรรม-
วินัยก็น่าเศร้าใจ เพราะตนเองก็ติเตียนตนเอง

ได้เคยพบมานั่ง แม้บวชตั้งนานนับเป็นสิบๆ ปี ก็ไม่มีภูมิ
จะสอนผู้อื่น จะเป็นที่ยิ่งของศาสนาก็ไม่ได้ ได้แต่อาศัยศาสนา
อย่างเดียว ไม่ทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตนและแก่ท่าน ชำร่วยยัง
ทำให้พระศาสนาเศร้าหมองอีกด้วย บวชอยู่อย่างนี้เหมือนตัวเสฉวน

(เรื่องเสฉวนนี้หลวงพ่от่าน
ชอบพูดอยู่บ่อยๆ ต่อมาก็
หายไป) จะได้ประโยชน์
อะไรในการบวชในการอยู่วัด

ฉันมาอยู่วัดปากน้ำ
จะพยายามตั้งใจประพฤติให้
เป็นไปตามแนวพระธรรม-
วินัยพวกพระเก่าๆจะร่วมกัน
ก็ได้ หรือจะไม่ร่วมด้วยก็
แล้วแต่อัธยาศัย ฉันจะไม่
รบกวนด้วยอาการใดๆ
เพราะถือว่าทุกคนรู้สึก

ผิดชอบด้วยตนเองดีแล้ว ถ้าไม่ร่วมใจก็อย่าขัดขวาง ฉันจะไม่ขัด
ขวางผู้ไม่ร่วมมือเหมือนกัน ต่างคนต่างอยู่ แต่ต้องช่วยกันรักษา
ระเบียบของวัด คนจะเข้าจะออกต้องบอกให้รู้ ที่แล้วมาไม่เกี่ยวข้อง
เพราะยังไม่อยู่ในหน้าที่ จะพยายามรักษาเมื่ออยู่ในหน้าที่” นี่เป็น
โอวาทที่หลวงพ่อให้แก่วิกิษสามเณร อุบาสก อุบาสิกา เมื่อไปปกครอง
วัดนั้น ผู้เขียนได้ร่วมประชุมอยู่ด้วย

ครั้นต่อมาถูกมรสุมขนาดหนัก โอวาทนั้นกลายเป็นคำพูดที่
อดดีไป แต่หลวงพ่อวัดปากน้ำท่านทำเป็นไม่รู้เท่าทัน ไม่ปริปากได้
แย่งอย่างไร แต่ภายในเร่งรัดกวัดชั้นภิกษุสามเณรยิ่งขึ้น แต่กวัดชั้น
ได้แต่พวกที่ติดตาม และภิกษุสามเณรที่เข้าสำนักใหม่ เปิดการสอน
กรรมฐานเป็นหลักฐานขึ้น ประชาชนต้อนรับด้วยปลาทะแต่นส่วนมาก
เป็นชาวบ้านตำบลเมืองอื่น และมาจากไกล ส่วนข้างเคียงก็มีบ้าง
เวลาย่ำค่ำแล้ว มีการอบรมภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกาทุกวัน
แล้วบำเพ็ญสมณธรรมด้วย ความดีเริ่มฉายรัศมีขึ้น ความเดือดร้อนก็

เป็นเงาแฝงมา

เด็กๆ ที่ไม่ได้รับการศึกษา ครอบครัวยากจน แหบไม่มีเวลาว่าง ที่ชวนกันมาอะอะในวัดและยิงนกเล่น เป็นภัยแก่วัด ครั้นจะตั้งเตี๊ยนว่ากล่าวหรือใช้อำนาจ ก็ไม่แน่ว่าจะเกิดความราบรื่น เพราะชาวบ้านแถวนั้นยังไม่เกิดความนิยมในท่าน เขานิยมพระพวกเก่ามากกว่า

ท่านพูดออกมาคำหนึ่งว่า เด็กๆ ที่ได้รับการศึกษาเป็นคนรกรากดี มาเที่ยวรังแกวัด ต่อไปก็กลายเป็นพาล ไม่ช้าท่านได้ตั้งโรงเรียนราษฎรสำหรับวัดขึ้น โดยหาทุนค่าครูเอง ได้อุปการะจากท่านผู้บัญชาธรรมมนตรี (กิมได้ สุจริตกุล) บ้าง หลวงฤทธิธรรมาธิบดีในคลองบางหลวงบ้านอยู่ข้างวัดสังข์กระจายบ้าง จากนายต่าง บุญมานพ ธนบดีตลาดพลูบ้าง พระภิรมย์ราชาวาจรงค์ บ้านตรงข้ามหน้าวัด และท่านผู้มีศรัทธาอีกหลายคน ทางกรมการอำเภอส่งเสริมให้กิจการของโรงเรียนดำเนินไปโดยสะดวก

นักเรียนจากจำนวน ๑๐ เป็นจำนวนน้อย จนถึงสามร้อยเศษ ให้ได้รับการศึกษาโดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ภาวะของวัดปากน้ำค่อยดีขึ้น ผู้ปกครองเด็กเห็นบุญคุณของท่านเกิดความเลื่อมใส บางคนมาพูดว่าหลวงพ่อดีมาก ลูกหลานผมได้เข้าโรงเรียน เพราะหลวงพ่อนุเคราะห์ นโยบายของหลวงพ่อดีกว่าปากน้ำเป็นเบื้องต้นให้คนเกรงใจวัดและเห็นบุญคุณของวัด การเกะกะระรานในวัดก็ค่อยๆ จางไป บัดนี้แทบพูดได้ว่าไม่มีคนรังแกวัด ต่อมาทางปกครองได้ใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษา ทางรัฐบาลได้จัดโรงเรียนสถาบันการศึกษาทั่วถึงกัน ประจวบกับเจ้าอาวาสวัดขุนจันทร์ว่างลง เจ้าคณะจังหวัดธนบุรีมอบให้หลวงพ่อดีกว่าปากน้ำรักษาการวัดขุนจันทร์ ท่านได้ย้ายโรงเรียนภาษาไทยจากวัดปากน้ำ ไปตั้งการสอนที่วัดขุนจันทร์ ต่อมาทางวัดเห็นว่าหมดความจำเป็นจึงเลิกกิจการด้านนี้ มอบให้รัฐบาลรับ

ภาระ หลวงพ่อหันมาจัดการศึกษาทางบาลีและทางปฏิบัติธรรมต่อไป

ต่อจากนั้นได้เริ่มจัดการศึกษา นักรธรรมและบาลีประจำสำนัก ครั้งแรกนักเรียนบาลีไปเรียนต่างวัด เช่น วัดอนงค์ วัดกัลยาณมิตร วัดประยุรวงค์ วัดมหาธาตุ วัดพระเชตุพนฯ จังหวัดพระนคร ตามแต่นักเรียนจะสมัครใจสำนักไหน

สมัยนั้น การคมนาคม ใช้เรือจ้างและเรือบด จังหวัดธนบุรี ยังไม่มีถนน สะพานพระพุทธยอดฟ้าฯ ยังไม่ได้สร้าง นักเรียนต้องลำบากด้วยการเดินทาง แต่สำเร็จด้วยความพยายามของนักเรียน วัดเพียงแต่ส่งเสริมและอุปการะ มีนักรธรรมและเปรียญประจำสำนักขึ้น และเป็นมาด้วยความลำบาก

การอบรมจิตใจดำเนินคู่กันมา ใครต้องการเรียนปริยัติเรียน ใครต้องการปฏิบัติธรรมปฏิบัติ ย่อมศึกษาได้ตามอัธยาศัย ไม่ได้ อย่างเดียว คือไม่ยอมให้อยู่เปล่า ไม่ศึกษาไม่ปฏิบัติก็ทำหน้าที่การบริหารไป กิจการของท่านอยู่ในความเพ่งเล็งของประชาชน โดยวิธีนี้ ย่อมเป็นที่ภาคภูมิใจของท่านนัก ท่านพูดว่าดอกไม้ที่หอมไม่ต้องเอาน้ำหอมมาพรมก็หอมเอง ใครจะห้ามไม่ได้ ชากศพไม่ต้องเอาของเหม็นมาละเลงใส่ ชากศพก็ต้องแสดงกลิ่นศพให้ปรากฏ ปิดกันไม่ได้ เพราะการขาดแคลนเรื่องอาหารการบริโภคมีอยู่ประจำ หลวงพ่อวัดปากน้ำคิดแก้ไข ด้วยวิธีเลี้ยงภิกษุสามเณรทั้งวัด โดยท่านรับภาระทั้งสิ้น ท่านเคยพูดว่ากินคนเดียวไม่พอกิน กินมากคนกินไม่หมด พวกแกคอยดู สำเร็จขึ้นา อันความจริงส่วนตัวท่านพอมีแก่สภาพ แต่อัธยาศัยที่ท่านอยู่ไม่ได้ จึงตั้งโรงครัววัดขึ้น เพื่ออุปการะแก่ผู้ปฏิบัติธรรม และนักศึกษาปริยัติ ท่านได้ปฏิบัติการเลี้ยงพระมาตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๕๗ จนถึง พ.ศ.๒๕๐๒ เมื่อท่านมรณภาพแล้ว การเลี้ยงพระก็คงมีอยู่จนทุกวันนี้ นับเป็นเวลา ๔๔ ปี เริ่มต้นจนถึงวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๐๒ อันเป็นวันมรณภาพ เริ่มแต่จำนวนภิกษุสามเณร ๒๐-๓๐ รูป จนถึง

๕๐๐ รูปเศษ

การอบรมภิกษุ
สามเณร คฤหัสถ์
บรรพชิตนั้น ถือเป็น
เป็นกิจสำคัญของ
หลวงพ่อดาวพิกุล
เมื่อ พ.ศ.อะไร ผู้-
เขียนจำไม่ได้ เกิด
เรื่องอาชญากรรม

ขึ้นในวัด วันนั้นพระกมล ศิษย์ที่ถูกใจของท่านในด้านเทศนาใช้ปฏิภาณ
และด้านปฏิบัติขั้นดี ได้เทศนาหัวข้อธรรมเกี่ยวแก่พระกรรมฐานอยู่
หลวงพ่อดาวพิกุลด้วย(ต่อมาหลวงพ่อดาวได้ส่งพระกมลนี้ไปอยู่จังหวัดเพชรบุรี
เพื่อเผยแผ่ธรรม ทำงานอยู่ ๓-๔ ปี ก็ถึงมรณภาพ) เมื่อเสร็จการ
อบรมแล้วประมาณเวลา ๒๐.๐๐ น. ต่างกลับยังที่พักของตน มีผู้
ลอบสังหารหลวงพ่อดาวพิกุลที่หน้าศาลาการเปรียญ ขณะที่ท่าน
ออกมาจากศาลาจะกลับกุฏิ ผู้ร้ายใช้ปืนยิงท่านถูกจิวรท่านทะลุ ๒ รู
ยิงนายพร้อมอุปัชฌาย์ผู้ติดตามหลังถูกที่ปากทะลุแก้มเป็นบาดแผล
สาหัส แต่ไม่ถึงแก่กรรม ท่านรอดมาได้ที่น่าอัศจรรย์ น่าจักเป็น
เทวดาผู้รักษาวัดปากน้ำยังต้องการท่านอยู่ จึงให้คลอดแคล้วอันตราย
แห่งชีวิตอย่างหวุดหวิด ถ้าท่านสิ้นชีวิตในขณะนั้น วัดปากน้ำก็น่าจัก
ไม่มีความหมายอะไรสำหรับท่านและคนทั่วไป

ระยะนี้ความตึงเครียดกับเจ้าคณะอำเภอภาษีเจริญทวีขึ้นอีก
เข้ากันไม่ติดดุจขมั้นกับปูน ทางเจ้าคณะอำเภอว่าวัดปากน้ำผิดสัญญา
ต่อกันไม่ทำตามโอวาท ทางวัดปากน้ำก็ว่า จะให้องมีองอเท่านั้นไม่
ได้ประโยชน์ตนประโยชน์ท่าน ชีวิตเป็นหมัน ท่านพูดแข็งแรงมากฟัง
ท่านแล้วก็หนักใจ แล้วท่านก็ดำเนินปฏิบัติหารู้หน้าต่อไปคำว่าถอย

หลังท่านไม่เคยใช้

สมัยกำลังตั้งเนื้อตั้งตัวท่านคิดก้าวหน้าไปไกลมาก กล่าวคือ มีความตั้งใจมั่นในการศึกษา พุดมาไม่น้อยกว่า ๒๐ ปี ว่าจะสร้างโรงเรียนถาวรขนาด ๓ ชั้น นักเรียนได้ ๑,๐๐๐ คน ๒ ชั้นล่างให้เรียนปริยัติ ชั้นที่ ๓ จะให้เรียนปฏิบัติธรรม ถ้าหลังเดียวไม่พอจะสร้างขึ้นอีก ๑ หลังขนาดเดียวกัน ได้ฟังท่านสร้างวิมานบนอากาศมานาน ฟังแล้วก็ไม่ได้ใส่ใจ เพราะเกิดความคิดเห็นว่าย่อมเป็นไปไม่ได้ และปรารถนาต่อไปว่า เมื่อสร้างโรงเรียนสำเร็จแล้วจะจัดการฉลองมีแจ่ง ๕๐๐ โดยหาเจ้าภาพจัดสำหรับคาวหวานองค์ละคู่ สมณบริวารพร้อมรวม ๕๐๐ ชุด เท่าจำนวนพระ ถ้าการเนินช้าถึง พ.ศ.๒๕๐๐ จะจัดการฉลองโดยอาราธนาพระจำนวน ๒,๕๐๐ รูป พร้อมด้วยสมณบริวารดังกล่าวแล้วครบชุด เมื่อเสร็จแล้วสำหรับคาวหวานขอถวายไว้สำหรับวัด วัดปากน้ำก็จะสมบุญด้วยเครื่องใช้เป็นประโยชน์แก่วัดต่อไปและพุดถามทายว่า “แกคอยดู จะสนุกกันใหญ่”

เป็นความตั้งใจของหลวงพ่อดัดปากน้ำดังนั้นท่านชอบพุดเรื่องนี้แก่ผู้เขียน และท่านก็รู้ว่าผู้เขียนไม่ได้เลื่อมใสอะไรในท่านมากนัก แต่ชอบพุดฝากไว้

หลวงพ่อดัดปากน้ำอยู่ในลักษณะพุดจริงทำจริง และไม่ใคร่ฟังเสียงใครคัดค้านเมื่อท่านมองเห็นช่องจะสำเร็จ ฉะนั้นโรงเรียนทันสมัยหลังหนึ่งจึงเกิดขึ้นในวัดปากน้ำ เป็นตึก ๓ ชั้นจริงดังพุด พร้อมด้วยเครื่องประดับตกแต่งอย่างดียิ่ง และทันสมัย มีห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วมประจำชั้น มีเครื่องอุปกรณ์การศึกษาชั้น ๑ ครบบริบูรณ์สมแก่นักเรียนจำนวนไม่น้อยกว่าที่ได้ดำริไว้

ชั้นบนเปิดเป็นห้องโถงเพื่อปฏิบัติพระกัมมัฏฐานสมจริงดังปณิธานที่ได้ตั้งไว้ เป็นโรงเรียนตีกคณกริตเสริมหลักสูตร ๓ ชั้น ยาว ๒๙ วา ๒ ศอก กว้าง ๕ วา ๑ ศอก ค่าก่อสร้าง ๒,๕๙๘,๑๑๐.๓๙ บาท (สองล้านห้าแสนเก้าหมื่นแปดพันหนึ่งร้อยสิบบาทสามสิบเก้าสตางค์) ติดไฟฟ้าและพัดลมทันสมัย โรงเรียนหลังนี้เป็นพยานแห่งความฝันของหลวงพ่อดอกน้ำว่า “มิใช่ดีแต่พูด ย่อมทำดีตามพูดด้วย” จึงควรแก่คำสรรเสริญยิ่งนัก แต่การฉลองนั้น ท่านรอ ๒๕ ศตวรรษ เมื่อใกล้ ๒๕ ศตวรรษ ท่านเกิดอาพาธไม่สามารถจะดำเนินงานตามเจตนาได้ โรงเรียนหลังนี้เป็นประโยชน์แก่คณะสงฆ์มาก เพราะเมื่อก่อนนั้น การสอบนักธรรมหมฺนเวียนไปวัดโน้นบ้าง วัดนั้นบ้าง แล้วแต่เจ้า-คณะอำเภอจะสั่งไป ได้รับความขัดข้องประการต่างๆ บางแห่งก็ใกล้ บางแห่งก็ไกล ไม่สะดวกด้วยสถานที่สอบ

เมื่อโรงเรียนวัดปากน้ำสำเร็จเรียบร้อยแล้ว ทางคณะสงฆ์ได้ย้ายการสอบจากที่อื่นมาเปิดสนามสอบที่วัดปากน้ำ รวมสอบแห่งเดียวในอำเภอภาษีเจริญ ธนบุรี เป็นการสะดวกแก่นักเรียนทุกประการ บางวันก็มาฉันเพลที่วัดปากน้ำเสียทีเดียว เป็นสถานที่สอบประจำทุกปีมา

เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๐๒ เป็นวันครบ ๑๐๐ วัน นับแต่หลวงพ่อดอกน้ำถึงแก่มรณภาพ ศิษยานุศิษย์ ท่านที่เคารพนับถือได้บำเพ็ญกุศลสดตามวารตามศาสนพิธี ได้มีเทศน์ปฐมนิสังคายนาแจ้ง ๕๐๐ โดยหาเจ้าภาพรับเป็นองค์อุปถัมภ์ ๕๐๐ คน บริจาคจตุปัจจัยคนละ ๑๐๐ บาท เมื่อปัจจัยเหลือจากการใช้จ่ายแล้ว จะรวบรวมไว้เป็นทุนพระราชทานเพลิงศพต่อไป ทั้งนี้ ช่วยกันสนองความตั้งใจของหลวงพ่อดอกน้ำให้เป็นผลสำเร็จ แม้ท่านมรณภาพแล้ว ก็ยังภูมิใจว่าหลวงพ่อดอกได้กระทำ เพราะปรารถนาคุณสมบัติของท่านเป็นมูลเหตุและแจ้งหาร้อยนี้ย่อมเป็นไปเรียบร้อยสมเกียรติของท่านทุกประการ

การปฏิบัติ
ธรรมด้านพระ-
กัมมัฏฐาน ถือว่า
เป็นงานใหญ่ใน
ชีวิตของท่าน ด้าน
คันถธุระมอบให้
ศิษย์ที่เป็นเปรียญ
ดำเนินงานไป นัก

ปริยัตินักปฏิบัติเพิ่มจำนวนยิ่งขึ้นเพราะท่านมีความปรารถนาไว้ตั้งแต่
มาปกครองวัดปากน้ำ และได้ปฏิญาณในพระอุโบสถว่า “บรรพชิต
ที่ยังไม่มา ขอให้มา ที่มาแล้ว ขอให้อยู่เป็นสุข” ฉะนั้นใครจะปาย
หน้ามาฟังท่าน จึงไม่ได้รับคำปฏิเสธกลับไป ใครพูดถึงจำนวน
ภิกษุสามเณรว่ามากมายเกินไป ท่านดีใจกลับหัวเราะพูดว่า “เห็น
คุณพระพุทธศาสนาไหมล่ะ” ถ้าพูดถึงเรื่องนี้เป็นถูกอารมณ์มากก็
เดียว ท่านไม่พูดว่าเลี้ยงไม่ไหว มีแต่พูดว่า “ไหวซิ嘛” แล้วก็หัวเราะ
คิดว่าท่านคงปลื้มใจที่ความคิดความฝันของท่านเป็นผลสำเร็จขึ้น

การบำเพ็ญสมณธรรม ด้วยการเจริญพระกัมมัฏฐาน กำลังแผ่
รัศมีไปไกล ประชาชนต้อนรับการปฏิบัติ ภิกษุสามเณรต่างจังหวัด
มากขึ้น เกียรติคุณก็แพร่หลาย วันธรรมสวนะจะเห็นคนลงเรือจ้าง
จากปากคลองตลาดมาวัดปากน้ำไม่ขาดสาย จนพวกเรือจ้างดีใจไป
ตามๆ กัน เพราะเพิ่มรายได้แก่ผู้มีอาชีพทางนั้น วันพฤหัสบดีเป็นวัน
เรียนและเริ่มปฏิบัติ วันนี้ก็มีคนมาก วันละหลายๆ สิบคนก็มี ยิ่ง
ทางรถสะดวกคนยิ่งมากขึ้น

ผู้ปฏิบัติคนใดเห็นธรรมด้วยปัญญาของตน ท่านบอกว่าได้
ธรรมกาย อันคำว่าธรรมกายนั้น เป็นคำที่แปลกหูคนเฒ่ามาก
เพราะเป็นชื่อที่ไม่มีใครสนใจ ผู้ไม่ทันคิดก็เหมาเอาว่าหลวงพ่อด-

ปากน้ำอุตรดิตถ์ขึ้นใช้เฉพาะวิธีการของท่าน คำว่า ธรรมกาย เป็น
ที่เย้ยหยันของผู้ไม่ปรารถนาดีต่อใคร บางคนก็ว่าอวดอุตริมนุสสรธรรม
พูดเหยียดหยามว่าใครอยากเป็นอสุรกายจงไปเรียนธรรมกายวัดปากน้ำ
ชาวนักก็ทราบถึงหลวงพ่อดปากน้ำเหมือนกันท่านยอมรับถ้อยคำเช่นนั้น
ไม่มีปฏิกิริยาใดๆ แสดงให้เห็น หลวงพ่อพูดว่าน่าสงสาร พูดไปอย่าง
ไร้ภูมิ ไม่มีที่มาเขาจะบัญญัติขึ้นได้อย่างไรเป็นถ้อยคำของคนเซอะ
ท่านว่าอย่างนั้น

เมื่อมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์คำว่า “ธรรมกาย” เช่นนั้น และ
พูดไปในแนวที่ทำลายท่าน นิสัยที่ไม่ยอมแพ้ใครอันมีมาแต่กำเนิด
หลวงพ่อดปากน้ำใช้คำว่าธรรมกายเป็นสัญลักษณ์ของสำนักกัมมัฏ-
ฐานวัดปากน้ำทีเดียว เอาคำว่าธรรมกายขึ้นเชิดชู ดิษยานุศิษย์รับเอา
ไปเผยแพร่ทั่วทิศ และอิทธิพลของคำว่า “ธรรมกาย” นั้นไปแสดง
ความอัศจรรย์ถึงทวีปยุโรป ถึงกับศาสตราจารย์วิลเลียมต้องเหาะมา
ศึกษาและอุปสมบท ณ วัดปากน้ำ เป็นคนแรกที่ชาวยุโรปมาอุปสมบท
เป็นพระภิกษุในประเทศไทย นายวิลเลียมนี้เป็นชาวอังกฤษ

คำว่าธรรมกายเป็นคำที่ระคายหูของคนบางพวก จึงยกเอา
คำนั้นมาเสียดสี เพื่อให้รัศมีวัดปากน้ำเสื่อมคุณภาพ หลวงพ่อด-
ปากน้ำพูดว่า เรื่องตื้นๆ ไม่น่าตกใจอะไร ธรรมกายเป็นของจริง ของ
จริงนี้จะส่งเสริมให้วัดปากน้ำเด่นขึ้น ไม่น้อยหน้าใคร พวกแกคอยดู
ไปเถิด ดูเหมือนว่าไม่มีใครช่วยแก้แทนท่าน

แต่คำว่า “ธรรมกาย” นั้น ย่อมซาบซึ้งกันแจ่มแจ้ง เมื่อ
หลวงพ่อดปากน้ำได้มรณภาพแล้ว กล่าวคือเมื่อทำบุญ ๕๐ วัน ศพ
ของพระคุณท่าน คณะเจ้าภาพได้อาราธนาเจ้าคุณพระธรรมทัตตนาธร
วัดชนะสงครามมาแสดงธรรม เจ้าคุณพระธรรมทัตตนาธรได้ชี้แจงว่า
คำว่าธรรมกายนั้นมีมาในพระสูตรตันตปิฎก ท่านอ้างบาลีว่า ตถาคตสสุ-
วาเสฏฐ เอตัมมกกายิตติ วจนํ ซึ่งพอจะแปลความได้ว่า “ธรรม-

กายนี้เป็นชื่อของตถาคต คุณ
กรวาสกฺขะ” ทำให้ผู้ฟังเทศน์
เวลานั้นหลายร้อยคนขึ้นอก
ขึ้นใจเป็นอย่างยิ่ง ทุกคนกราบ
สาธุการแด่เจ้าคุณพระธรรม-
ทัศนาร และประหลาดใจว่า
ทำไมเจ้าคุณพระธรรมทัศนาร
จึงทราบประวัติและการ
ปฏิบัติของหลวงพ่อดอกน้ำ
ได้ถูกต้อง

ผู้เขียนเรื่องนี้ก็แปลก
ใจมาก เมื่อแสดงธรรมจบ ลง

จากธรรมาสน์แล้ว จึงถามผู้แสดงธรรมว่า คุณเคยกับหลวงพ่อดอก-
น้ำหรือ จึงแสดงธรรมได้ถูกต้องตามเป็นจริง

พระธรรมทัศนารตอบว่า “อ้าว ไม่รู้หรือ ผมติดต่อกับท่าน
มานานแล้ว หลวงพ่อดอกน้ำข้ามปากไปฝั่งพระนครแทบทุกคราว
ไปหาผมที่วัดชนะสงคราม และผมก็หมั่นข้ามมาสนทนากับเจ้าคุณ
วัดปากน้ำ การที่หมั่นมานั้น เพราะได้ยินเกียรติคุณว่ามีพระเณรมาก
แม้ตั้ง ๔-๕ ร้อยรูป ก็ไม่ต้องบิณฑบาตฉัน วัดรับเลี้ยงหมด อยากจะ
ทราบว่าท่านมีวิธีการอย่างไรจึงสามารถถึงเพียงนี้ และก็เลยถูก
อภัยาคัยกับท่านตลอดมา” เมื่อทราบความจริงเช่นนั้น ทุกคนก็หาย
ข้องใจ ผู้เขียนก็เคยแปลกใจ โดยท่านเจ้าคุณมงคลเทพมุนีเคยพูดถึง
เจ้าคุณพระธรรมทัศนารเสมอว่า องค์นี้ใช้ได้ๆ โดยที่ไม่ทราบว่า
ท่านหมายความว่าอย่างไร

หลวงพ่อดอกน้ำ มีวาตะตรงกับใจเมื่อจะพูดอะไรก็พูด
โดยไม่สะทกสะท้านและไม่กลัวคำติเตียนด้วย เช่นครั้งหนึ่งผู้เขียน

เรื่องนี้ได้มาฉันเพลที่วัดปากน้ำ วันนั้นมีประชาชนมาก ร่วมใจบริจาคทานแก่ภิกษุสามเณรทั้งวัดเป็นกรณีพิเศษ เมื่อทายกประเคนอาหารเรียบร้อยแล้ว มีพ่อค้าตลาดลำเพ็งผู้มั่งคั่งคนหนึ่งไปกราบและถามว่า “หลวงพ่อบริวารวันนี้จะมีผู้บริจาคสร้างกุฏิเพื่อเจริญพระกัมมัฏฐานบ้างไหม” ชาวบ้านไม่น้อยกว่า ๒๐ คน ที่นั่งใกล้ๆ ได้ยินคำถามนั้นคิดว่าคงตั้งใจฟังคำตอบของหลวงพ่อดังทอดสายตามามองหลวงพ่เพื่อฟังคำตอบ

เวลานั้นข้าพเจ้าผู้เขียนมีทั้งโกรธผู้ถามทั้งหนักใจแทนหลวงพ่ และได้มองดูหน้าผู้ตอบ หลวงพ่อมิดวงหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส หลับตาสัก ๕ นาที ครั้นแล้วตอบทันทีว่า “มี” ผู้ถามได้ถามย้ำต่อไปว่ากี่หลัง ตอบว่า ๒-๓ หลัง และย้ำอีกว่าต้องได้แน่

เวลานั้นผู้เขียนฉันภัตตาหารไม่มีรส โกรธผู้ถามว่าช่างไม่มีอัธยาศัย คำถามเช่นนั้นเท่ากับเอาโคลนมาสาตรดหลวงพ่ ต้องการทราบ ควรถามเฉพาะสองต่อสอง และโกรธหลวงพ่ที่ว่า ช่างไม่มีปัญญาแก้ปัญหาเฉพาะหน้า คิดว่าทำไมนะหลวงพ่จึงไม่พูดว่าเวลานี้ยังไม่เป็นโอกาสที่จะพยากรณ์คำถามนั้น ที่ตอบออกไปว่าจะมีผู้บริจาค ๒-๓ หลังนั้น หมิ่นต่ออันตรายนานัก อาจเป็นคำพูดที่ฆ่าตนเองด้วยดาบของตนฆ่าตนเอง เวลานั้นก็เอาใจช่วยหลวงพ่ขอให้ มีผู้บริจาคจริงๆ เกิด เสร็จการฉันของหวานแล้ว คำพยากรณ์ของหลวงพ่ก็ยังไม่ปรากฏเป็นความจริงขึ้น ผู้เขียนเรื่องนี้นั่งอยู่ด้วยความอึดอัดใจ นึกตำหนิต่านว่าไม่รอบคอบพอ

ได้เวลาอนุโมทนา มีคณะอุบาสกอุบาสิกากลุ่มหนึ่งเข้ามกราบหลวงพ่ บอกว่าศรัทธาจะสร้างกุฏิเล็กๆ อย่างที่หลวงพ่สร้างไว้แล้ว สัก ๒-๓ หลัง ประมาณราคา ๓-๔ ร้อยบาทต่อหนึ่งหลัง ขอให้หลวงพ่ช่วยจัดการให้ด้วย ตอนนั้นหลวงพ่ไม่หัวเราะ ยิ้มน้อยๆ พอสมควรแก่กาลละ ครั้นแล้วหลวงพ่เรียกตัวผู้ถามมาบอกว่า “ได้

แล้วภูกัมมัฏฐาน ๓ หลัง เจ้าของนั่งอยู่” แล้วท่านชี้มือไปยังเจ้าภาพผู้บริจาค ผู้ถามได้กระโดดเข้าไปกราบที่ตักหลวงพ่อบูดาว่า “ยิ่งกว่าตาเห็น” ผู้เขียนดีใจจนเหงื่อแตก ที่ความจริงมาถูกเกียรติของหลวงพ่อก็ได้

เกรงจะเป็นลูกไม้ จึงหาโอกาสสนทนากับผู้บริจาคว่านัดกับหลวงพ่อบ้างหรือว่าจะสร้างกุฏิถวาย ได้รับคำตอบว่า เพิ่งคิดเมื่อมาทำบุญวันนี้เอง เดินมาเห็นกุฏิเล็กๆ สวยดีอยากจะทำบ้าง แต่ทุนไม่พอ จึงปรึกษากับพวกพ้องที่บังเอิญมาพบกันวันนี้เห็นดีร่วมกัน จึงได้มอบเงินแก่หลวงพ่อบริจาคจัดการสร้างต่อไป นี่เป็นเรื่องก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ รวม ๒๐ ปี

เมื่ออุปาสกอุปาสิกากลับหมดแล้ว ผู้เขียนจึงได้พบกับหลวงพ่อบริจาคต่อไป เบื้องต้นยกย่องว่าหลวงพ่อบริจาคกระตือรือร้นเหมือนตาเห็น แต่น่ากลัวอันตราย ไม่ควรตอบในเวลานั้นควรจะบอกเฉพาะตัวหรือสองต่อสอง หลวงพ่อบริจาคถามว่าอันตรายอย่างไร จึงเรียนท่านว่า ถ้าไม่เป็นความจริงดังคำพยากรณ์ ชาวบ้านจะเสื่อมใสศรัทธา

ได้หรือ หลวงพ่อบริจาคว่า “เรามั่นชะ พระพุทธศาสนาแก่ได้หรือ ธรรมของพระพุทธเจ้าต้องจริง ธรรมกายไม่เคยหลอกลวงใคร” เมื่อได้ยินดังนั้นก็จำต้องนิ่ง และไม่คิดจะถามความเห็นอะไรต่อไป ที่นำมาเขียนไว้นี้เพื่อจะแสดงว่า ญาณของหลวงพ่อบริจาคให้ความรู้แก่หลวงพ่อบริจาคในวิถีของผู้ปฏิบัติธรรม หลวงพ่อบริจาคต้องพูดอย่างนั้น ถ้าญาณไม่แสดงออกจะเอาอะไรมาพูด ผู้เขียนก็รับเอาความหนักใจแทนมา

โดยลำดับๆ หลวงพ่อรู้เต็มอกว่า ผู้เขียนเรื่องนี้ไม่เชื่อวิชาของท่าน และได้เคยพูดกับผู้อื่นหลายคนว่า “เขาไม่เชื่อเรา” คำว่า “เขา” นั้น หมายถึงผู้เขียนโดยเฉพาะ

หลวงพ่อก็มีเมตตาปราณีเป็นนิสัย ใครเดือดร้อนมาไม่เคยปฏิเสธ ย่อมให้อุปการะตามสมควร แต่ไม่ชอบคนโกหก ถ้าจับโกหกได้แม้ครั้งเดียวท่านก็ว่าคนนี้เก้ โกหกกระทั่งเราก็เป็นคนหมดดี เช่นคราวหนึ่งมีคนแก่มาเรียนกัมมัฏฐานมีศรัทธาล้ำ พอได้ผลแห่งการปฏิบัติบ้าง แต่ยังอ่อน กลับบ้านลาลูกเมียมาวัดปากน้ำอีก มีปลาแห้งตัวหนึ่งมาถวายหลวงพ่อ บอกว่ามีเท่านั้นเองเพราะเป็นความยากจน หลวงพ่อหัวเราะชอบใจ พูดว่า “เออ! ให้มันได้อย่างนี้ ชีน่า นี่แหละเขาเรียกว่าคนรวยแล้ว มีเท่าไรถวายจนหมด เมื่อครั้งพระพุทธเจ้า นางปุลณณฑาสีถวายแป้งจีทำด้วยรำแก่พระพุทธเจ้า ต่อมากลายเป็นคนมั่งมี ปลาแห้งของเราตัวหนึ่งราคาสูงกว่ารำมากนัก เป็นกุศลมากแล้วที่นำมาให้” พูดกันไปมาในที่สุดก็ขอร้องให้หลวงพ่อบวชให้ เพราะไม่มีสมณบริวารจะบวช หลวงพ่อก็ได้จัดการให้ความปรารถนาของเขาเป็นผลสำเร็จอย่างดียิ่ง

เมื่อพระศากยบุตติยวงศ์ เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาสุธิ พระสมุห์สดได้เป็นพระครูสมุห์ตามขึ้นไป ท่านได้ปกครองวัดมาจนถึง พ.ศ.๒๔๖๔ ได้รับสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตร มีพระราชทินนามว่า “พระครูสมณธรรมสมาทาน”

เกียรติคุณขยายตัวกว้างออกไปเพียงไร ชาวอกุศลก็ขยายเป็นเงาติดตามตนไป แต่เป็นของอัศจรรย์ที่ผู้นิยมการปฏิบัติก็เพิ่มจำนวนมากขึ้น ภิกษุสามเณรก็มากขึ้น การใช้จ่ายเรื่องภัตตาหาร ค่าน้ำค่าไฟ ก็ทวีขึ้นเป็นเงาตามตัว หลวงพ่อวัดปากน้ำก็ต้องสละสมณบริวารสงฆ์จรรูปการะแก่ภิกษุสามเณรมากขึ้น แต่ก็ไม่มีใครได้ยินท่านบ่นและท้อใจ ยิ่งมายิ่งยินดี ท่านพูดว่าเขามาพึ่งพาอาศัย เรา

ไม่ปฏิเสธ อุปการะเท่าที่มี
 แม้ท่านได้รับสมณศักดิ์
 เป็นพระครูสัญญาบัตร แต่ไม่มี
 ใครเรียกชื่อนั้น เรียกว่าหลวงพ่อ
 เสมอมา บางคนก็ไม่ทราบว่
 ท่านมีสมณศักดิ์ เพราะภิกษุ
 สามเณรในวัดและคนวัดก็เรียก
 “หลวงพ่อ” เสียหมด บางคนก็
 เรียกว่า “เจ้าคุณพ่อ”

ผลงานด้านสาธารณูปการ

นอกจากท่านจะสร้างให้เป็นคนแล้ว เสนาสนะก็ได้จัดทำรดหน้า
 ไป แต่เพราะท่านฝึกฝนในด้านกรรมฐานเสียมาก การก่อสร้าง
 ปฏิสังขรณ์ก็ไม่มีใครสนใจมากนัก ท่านพูดว่าสร้างคนนั้นสร้างยาก เรื่อง
 เสนาสนะไม่ยาก ใครมีเงินก็สร้างได้ แต่ความสำคัญต้องสร้างคน
 ก่อน เสนาสนะที่หลวงพ่อสร้างมีดังนี้

๑. ภูมิ ๒ แถวสร้างก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ชั้นบนเป็นไม้
 ชั้นล่างก่ออิฐ ถือปูน สร้างคู่กับโรงเรียน

๒. พ.ศ. ๒๔๙๓ สร้างโรงเรียนปฏิบัติเป็นตึกคอนกรีตเสริม
 เหล็กสูง ๓ ชั้น ยาว ๒๙ วา ๒ ศอก กว้าง ๕ วา ๒ ศอก สิ้นเงิน
 ค่าก่อสร้างประมาณ ๒,๕๙๘,๑๑๐.๓๙ บาท (สองล้านห้าแสนเก้า
 หมื่นแปดพันหนึ่งร้อยสิบบาท สามสิบเก้าสตางค์)

๓. สร้างศาลาโรงฉันพอเหมาะแก่พระภิกษุสามเณร ๕๐๐ รูป
 ฉันทัดอาหารเข้าเพล เป็นเครื่องไม้มุงสังกะสี พื้นลาดปูนซีเมนต์
 ภายในยกเป็นอาสนสงฆ์ มีช่องเดินในระหว่างได้ สิ้นค่าก่อสร้าง
 ประมาณ ๔๐๐,๐๐๐ บาทเศษ (สี่แสนบาทเศษ)

๔. สร้างกุฏิเป็นตึกคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นตึก ๒ ชั้น พื้นผ้า
เพดานไม้สักทาสีขัดขี้เหล็ก มีห้องน้ำห้องส้วมและไฟฟ้า เป็นกุฏิทันสมัย
ราคาก่อสร้างประมาณ ๘๐๐,๐๐๐ บาทเศษ (แปดแสนบาทเศษ)

๕. ก่อนมรณภาพสัก ๔-๖ เดือน ได้สร้างกุฏิอีกหลังหนึ่ง
สูง ๓ ชั้น เป็นตึกคอนกรีตเสริมเหล็กเช่นเดียวกัน มีเครื่องประกอบ
พร้อม ราคาก่อสร้าง ๓๒๗,๘๔๓.๓๐ บาท (สามแสนสองหมื่น
เจ็ดพันแปดร้อยสี่สิบบาทสามสิบสตางค์)

สิ่งก่อสร้างเหล่านี้ไม่มีงบประมาณ กุฏิบางหลังไม่มีแปลน
ค่าก่อสร้างทวีขึ้นแล้วแต่ช่างจะเสนอ แต่เมื่อเสร็จแล้ว ก็ได้ของ
ประณีตไว้สำหรับวัด หลวงพ่อก็ไม่ว่าอะไร สร้างกุฏิเสร็จแล้ว หลวงพ่อ
ได้สั่งให้พระรูปอื่นอยู่ต่อไป ตัวท่านเองหาได้อยู่อาศัยไม่ เช่นกุฏิหลัง
ใหม่ให้พระศรีวิสุทธิโมลี (สมเด็จช่วง) และพระครูปลัดณรงค์เข้าอยู่
อาศัย ใครๆ จะอาราธนาให้ขึ้นกุฏิใหม่ก็ไม่ฟังเสียง ท่านเพิ่งไปอยู่
เมื่อก่อนมรณภาพสัก ๓-๔ เดือน ที่จำไปนั้น เนื่องด้วยที่อยู่เดิมมี
การก่อสร้างกุฏิหลังใหม่ใกล้ชิด ท่านไม่ได้ความสงบ จึงจำยอมมาพักที่
กุฏิใหม่และมรณภาพที่กุฏินี้

การสร้างคนนั้นเป็นอริยาศัยที่ท่านสนใจ ภิกษุสามเณรรูปใด
มีสติปัญญาสามารถเที่ยวนำฝากสำนักโน้นสำนักนี้ ให้ได้รับการศึกษา

ชั้นดีต่อไป และ
เพื่อรับเอาขนบ-
ธรรมเนียมของ
สำนักนั้นมาปฏิบัติ
พอเหมาะสม เป็น
การให้สังคมแก่
ศิษย์เป็นอย่างดี
วางแนวทางให้มี

การติดต่อกัน ให้มีสัมพันธต่อกัน ให้แสดงความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้ในคณะกรรมการท่านก็ส่งเสริมให้ได้บรรพชาอุปสมบท คือศิษย์สมาธิใจก่อนอุปสมบท ไม่มีความรังเกียจใครผู้ใด ท่านพูดว่าเรามองกันในแง่ดีจะมีสุขใจ เพียงเท่านี้ก็พอใจแล้ว สำนักที่หลวงพ่อสอนใจเป็นพิเศษคือวัดเบญจมบพิตร จะทำอะไรก็ต้องอ้างสมเด็จพระสังฆนายกก่อน ต้องการอาราธนาในการกรุณาสมาธิ งานเล็กน้อยก็ต้องต้านทานไว้ บางคราวยอมสงบให้ด้วยความไม่พอใจก็มีเหมือนกัน และสมเด็จพระสังฆนายกได้เมตตาแก่หลวงพ่อดำปากน้ำอย่างดียิ่งเสมอมา

ความเจริญในด้านสมณศักดิ์ยุคก่อน หลวงพ่อไม่ได้รับยกย่องมากนัก ท่านมาอยู่วัดปากน้ำ ยุคสมเด็จพระวันรัต ดิสุสทตเถร วัดพระเชตุพนฯ เป็นเจ้าคณะอำเภอภาษีเจริญ ต่อมาพระราชสุธี (พร้อม ป.๖) วัดสุทัศนเทพวราราม ลาสิกขาแล้วต่อมาพระสุธรรมมุนี วัดพระเชตุพนฯ ใน ๓ ยุคนั้นพระครูสมุทรสดกัตถ์ได้สมณศักดิ์เป็นพระครูสมณธรรมสมาทานท่านนั้น เมื่อคณะสงฆ์ปกครอง โดยพระราชาบัญญัติปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๔๘๔ ตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอตกมาอยู่ในปกครองของเจ้าคุณพระวิเชียรทวิ (ฉัตร ป.๕) วัดหนึ่งอำเภอบางขุนเทียน จังหวัดธนบุรี หลวงพ่อก็ยังคงเป็นพระครูตามเดิมที่เป็นดั่งนั้น เพราะการปกครองของหลวงพ่อยู่ในวงแคบ คือเป็นเพียงเจ้าอาวาสพระอารามหลวงตำแหน่งเดียว

อันความจริงหลวงพ่อก็ไม่ได้กระตือรือร้นหรือเที่ยววิ่งเต้น และก็ไม่สนใจในเรื่องเช่นนั้น ท่านสนใจอย่างเดียว คือต้องการให้ภิกษุสามเณรมีการศึกษาดี มีการปฏิบัติ และให้ผู้มีศรัทธาเข้าวัดปฏิบัติธรรมให้มากๆ ให้ภิกษุสามเณรมีปัจจัย ๔ บริบูรณ์ เพียงเท่านี้ก็พอใจ

เรื่องที่คณะวัดปากน้ำเดือดร้อนใจอยู่อย่างเดียวในสมัยนั้น คือคณะวัดปากน้ำเห็นต้องกันว่า หลวงพ่อที่เคารพของตน มีคน

นับถือมาก กุลบุตรสมัคใจมาบวชปีละหลายๆสิบคน ทั้งหลวงพ่อก็มีภูมิพอจะอบรมให้เกิดความรู้ในการปฏิบัติไม่ยิ่งหย่อนกว่าวัดทั้งหลาย แต่ไม่ได้รับแต่งตั้งเป็นอุปัชฌายะ ท่านครองวัดมาแต่ พ.ศ.๒๔๕๙ มาได้ตำแหน่งอุปัชฌายะ เมื่อ พ.ศ.๒๔๙๐ นับเป็นเวลา ๓๐ ปีเศษ จึงได้รับ อันความจริงวัดปากน้ำเป็นพระอารามหลวง ย่อมมีสิทธิพิเศษในการได้รับแต่งตั้งเป็นอุปัชฌายะ แม้ในยุคใหม่ก็มีกฎหมายเปิดโอกาสถวาย เพื่อเกียรติพระอารามหลวง

เพื่อพิจารณาอภัยาคัย หลวงพ่อวัดปากน้ำหนักในกตัญญูกตเวทิตาธรรม เมื่อท่านมาปกครองวัดปากน้ำได้รับโยมหญิงผู้ชรามาไว้สร้างที่อยู่อาศัยและอุปถัมภ์ด้วยเครื่องเลี้ยงชีวิตเป็นอย่างดีจนตลอดของโยม แม้คนอื่นก็เหมือนกัน ท่านย่อมอนุเคราะห์ตามฐานะ

เมื่อสมเด็จพระวันรัต ดิสุสทตฺตเถร อาพาธเป็นอวสานแห่งชีวิต หลวงพ่อวัดปากน้ำได้ปฏิการะเป็นอย่างดี โดยจัดอาหารและรั้งนกจากวัดปากน้ำมาถวายทุกวัน ท่านตั้งบประมาณไว้วันละ ๔๐ บาท พอได้เวลา ๔.๐๐ น. ให้คนลงเรือจ้างขึ้นปากคลองตลาด พอถึงวัดพระเชตุพนฯ ได้อรุณพอดี สมัยนั้นสะพานพุทธฯ ชำรุดเพราะภัยสงคราม ถนนฝั่งธนบุรีถึงตลาดพลูยังไม่เรียบร้อย รถโดยสารยังไม่มี การคมนาคมต้องใช้เรือจ้าง หลวงพ่อเพียรปฏิบัติฉลองพระคุณดังนี้เป็นเวลาหลายเดือนเมื่อผู้นำอาหารมาถวายกลับไปแล้ว ต้องรายงานให้หลวงพ่อบทราบทุกวัน

การทำคิลานุปัฏฐากเป็นอวสานปฏิการะนี้ น่าจะให้ผลแก่หลวงพ่อบ้างอยู่ เมื่อเจ้าคุณพระพิมลธรรม จานทตฺต วัดมหาธาตุ หนันามาเยี่ยมสมเด็จพระวันรัต ดิสุสทตฺตเถร ผู้กำลังอาพาธหนัก วันหนึ่งเป็นเวลาค่ำแล้ว เจ้าคุณสมเด็จพระวันรัต ได้ขอร้องให้ช่วยแต่งตั้งพระครูสมณธรรมสมาทานวัดปากน้ำเป็นอุปัชฌายะด้วย เจ้าคุณพระพิมลธรรมยินดี และรับรองว่าจะจัดการให้ตามประสงค์ และต่อ

มาไม่ช้าตราตั้งเป็นอุปัชฌายะก็ตกถึงพระครูสมณธรรมสมาทาน คือ หลวงพ่อวัดปากน้ำ เมื่อได้รับตราตั้งเป็นพระอุปัชฌายะแล้ว คณะ วัดปากน้ำชื่นชมยินดี กุลบุตรพากันมาบรรพชาอุปสมบทในสำนัก วัดปากน้ำทวีขึ้น

อันเจ้าคุณพระพิมลธรรม จานทตฺต นั้น ท่านชอบพอกันมานานในส่วนตัว และก็พอใจการปฏิบัติด้วย ท่านเคยพูดว่าท่านพระครู วัดปากน้ำ ถึงมีข่าวอกุศลอย่างไรก็ยังดี มีคนมาขอปฏิบัติธรรมเจริญ พระกัมมัฏฐาน ทุกวัดน่าจะทำตามบ้าง

จริยาวัตร

นับตั้งแต่หลวงพ่อวัดปากน้ำค้นพบวิชชาธรรมกายก็ได้ตั้งใจเผยแผ่สั่งสอนเรื่อยมา ไม่เคยขาดแม้แต่วันเดียว จนกระทั่งใกล้มรณภาพ จะเห็นได้จากจริยาวัตรของท่านคือ

๑. คุมภิกษุสามเณรลงทำวัตร ไหว้พระในโบสถ์ และให้อิโวาทสั่งสอนทุกวันๆ ละ ๒ เวลาคือ เช้าและเย็น

๒. วันพระและวันอาทิตย์ ลงแสดงธรรมในพระอุโบสถเอง เป็นนิจ

๓. ทำกิจภาวนาอยู่ในสถานที่ซึ่งจัดไว้เฉพาะเป็นกิจประจำวัน และควบคุมพระให้ไปนั่งภาวนารวมอยู่กับท่าน ทั้งกลางวันและกลางคืน ส่วนพวกอุบาสิกาก็ให้ทำกิจภาวนาเช่นกัน

๔. ทุกวันพฤหัสบดี เวลา ๑๔.๐๐ น. ลงสอนการนั่งสมาธิแก่ภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา

๕. จัดให้มีครูสอน

พระปริยัติธรรม

ผลแห่งการอบรมเผยแผ่ธรรมปฏิบัติวิชาธรรมกายตั้งแต่ต้นมา ทำให้มีศิษยานุศิษย์เป็นจำนวนกว่าแสนคน ในจำนวนนี้ประมาณ หนึ่งกว่าคนที่ได้บรรลุ “ธรรมกาย” และหลวงพ่от่านได้ส่งพระภิกษุและอุบาสิกาส่งได้ธรรมกายแล้วนั้น ไปเผยแผ่เกือบทุกจังหวัดในประเทศไทย พระภิกษุสามเณรและอุบาสิกาส่งที่ได้รับยกย่องอยู่ในชั้นอาจารย์สอนวิปัสสนาภายในวัดปากน้ำ โดยใช้ให้ช่วยค้นคว้าวิชาธรรมกายอย่างคืบหน้าทุกวัน เป็นเวลายาวนานถึง ๒๓ ปีเศษ แม้กระนั้นหลวงพ่от่านก็ยังคงทำการค้นคว้าอยู่ตลอดเวลา ท่านเคยให้โอวาทแก่พระภิกษุสามเณรในพระอุโบสถว่า “พวกเธอพยายามให้ได้ธรรมกายเสียก่อนแล้วฉันจะสอนต่อไปให้อีก ๒๐ ปีก็ยังไม่หมด”

สมณศักดิ์

หลวงพ่อดปากน้ำ ได้รับสมณศักดิ์ เป็นพระครูสมณธรรม-สมาทาน แต่ พ.ศ.๒๔๖๓ นับแต่นั้นมาเป็นเวลา ๒๔ ปี จึงได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะสามัญที่ พระภาวนาโกศลเถระ ถือพัดยศพัดพื้นขาวอันเป็นตำแหน่งวิปัสสนาธุระ พ.ศ. ๒๔๙๒

การได้สมณศักดิ์ครั้งนี้ นับว่าเป็นด้วยคณะสงฆ์มนตรีได้ทราบ เกียรติคุณของท่านอยู่บ้าง จึงได้รับคะแนนส่งเสริมเป็นอันดียิ่ง พระพิมลธรรม (อาศภเถระ) วัดมหาธาตุด้วยแล้วส่งเสริมเต็มที่ และได้พยายามส่งเสริมมาทุกระยะกาล

เพราะพระพินลธรรม พอใจใน สุปัณฺธิของหลวงพ่อดปากน้ำ

พ.ศ.๒๔๙๔ ได้รับพระราชทานพัดยศเทียบเปรียญ

พ.ศ.๒๔๙๘ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นราชาคณะชั้นราช มีพระราชทินนามว่า “พระมงคลราชมุนี”

พ.ศ.๒๕๐๐ ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพ มีพระราชทินนามว่า “พระมงคลเทพมุนี”

อาพาธ

เมื่อได้เลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระมงคลราชมุนีแล้ว ต่อมาท่านได้อาพาธเกี่ยวแก่ความดันโลหิตสูง เริ่มแต่เดือนมีนาคม ๒๔๙๙ เป็นต้นมามีอาการขึ้นๆ ลงๆ พล.ร.จ.เรียง วิภัติภูมิประเทศ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลทหารเรือ แพทย์ประจำได้มาเยี่ยมอาการทุกเช้าเย็นและทำการพยาบาลด้วยตนเอง เมื่อเวลามาเยี่ยมตรวจอาการ อาการของโรคใดที่แพทย์สงสัย ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญแต่ละสาขามาตรวจรักษา เช่นนายแพทย์ ผู้เชี่ยวชาญทางปอด ทางหัวใจ เป็นต้น โดยที่สุดได้เชิญคุณพระอัมพันตริกาพาธ ผู้เชี่ยวชาญชั้นเยี่ยมของประเทศไทย มาตรวจและแนะนำ เพราะท่านผู้นี้เป็นอาจารย์ของนายแพทย์ทั้งหมดด้วย โรคนั้นมีแต่ทรงกับทรุด บางคราวก็ทำให้มีความหวังบ้าง

การได้รับสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ พระมงคลเทพมุนี ก็อยู่ในระหว่างอาพาธ อาการของโรคเริ่มจะแสดงว่าหมดหวัง แต่กำลังใจของท่านยังแข็งแกร่ง ขอเข้าวังรับพระราชทานสัญญาบัตรได้ คณะวัดปากน้ำก็มีหวังอยู่ว่าคงจะหายจากโรคสักวันหนึ่ง นั้นเป็นแต่เพียงความหวัง ตั้งแต่เริ่มอาพาธจนถึงมรณภาพเป็นเวลา ๒ ปีเศษ หลวงพ่อก็ไม่ได้แสดงอาการรังทิดใจใดๆ เลย ต้อนรับแขกด้วยอาการยิ้มแย้มเสมอ เวลาจะลุกจะนั่งไม่พอใจให้ใครไปช่วยเหลือ ท่านพอใจทำอะไร ผู้อื่นคอยตามเพื่อช่วยเหลือเวลาท่านเซไปเท่านั้น

นอกจากโรคดังกล่าวแล้ว ยังมีโรคไล่เลือนกำเริบขึ้นอีก ถึงกับต้องไปทำการผ่าตัดที่โรงพยาบาลศิริราชในระหว่างพรรษา แม้กระนั้นท่านก็ไม่ยอมขาดพรรษา ดั้นรนมารับอรุณที่วัดปากน้ำจนได้ และได้มาอยู่โรงพยาบาลสงฆ์ ๒ ครั้ง ได้รับการพยาบาลเป็นอย่างดีทุกแห่ง

เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๐ อาการของโรคกำเริบมากขึ้น ท่านก็คาดว่า จะมรณภาพ จึงได้จัดการฌาปนกิจศพโยมหญิงของท่าน เพื่อสนองคุณมารดาในอวสาน เวลานั้นอาการก็หนักมากอยู่แล้ว แต่ด้วยกำลังใจอันเข้มแข็ง จึงพยายามมาบำเพ็ญกุศลได้จนตลอดพิธี

เวลานับเป็นปีๆ ที่กำลังอาพาธ ท่านได้กำจัดการความประมาททุกวิถีทาง ทุกเวลาเย็น ได้เรียกพระไปทำกัมมัฏฐานใกล้ๆ ท่านเป็นเวลา ๑ ชั่วโมงบ้าง ๒ ชั่วโมงบ้าง หรือเวลาอื่นก็มีเช่นนั้น เวลากลางคืนก็สั่งงานให้พวกปฏิบัติกระทำกัมมัฏฐาน จิตใจของท่านผูกพันอยู่อย่างนี้ ใครจะหักท้วงประการใด ท่านเพียงแต่ฟัง แต่ไม่ปฏิบัติตามคำทักท้วงนั้น

เมื่ออาพาธครบจำท่านได้ ๑ ปีเศษแล้ว วันหนึ่งท่านพูดกับผู้เขียนเรื่องนี้ว่า เจ็บคราวนี้ไม่หาย ไม่มียารักษา เพราะยาที่ฉันมีอยู่นั้นมันไม่ถึงโรค ท่านเปรียบว่ายาที่ฉันนั้นเหมือนมีแผ่นหินมารองรับกันไว้ ไม่ให้ยาซึมไปกำจัดโรคได้ ท่านบอกว่า กรรมมันบังไว้เป็นเรื่องแก้ไม่ได้ ท่านพูดแล้วก็ยิ้มด้วยอารมณ์เย็น

ตั้งแต่อาพาธจนมรณภาพ เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี ไม่มีอาการควรควรแสดงอาการเจ็บปวด เว้นแต่ไม่รู้สีกตัว เมื่อได้สติก็กำจัดการได้ ไม่จู้จี้บ่นเอาแก่ใคร จะแสดงความไม่พอใจบ้างก็เฉพาะผู้ไม่มาปฏิบัติธรรมกับท่าน การห่วงใยใดๆ ไม่แสดงออก วางอารมณ์เฉย สิ่งใดต้องการถ้ามีก็เอา ถ้าไม่มีก็นิ่งเฉยและยอมรับความไม่มันนั้นด้วย

เรื่องอาหารการขบฉันระหว่างอาพาธ ใครทำถวายอย่างไร
ฉันอย่างนั้น ที่ถูกปากก็ฉันมาก สิ่งใดที่มีผู้ห้ามก็เลิกฉันสิ่งนั้น แม้จะ
ชอบก็ไม่พยายามจะฝืนคำห้ามของบุคคล อันผู้ที่ห้ามนั้นก็คือพี่สาว
ของหลวงพ่อกเอง บางทีการห้ามนั้นเกิดขัดใจกับผู้อื่นก็มีหลายครั้ง

เป็นอันว่า หลวงพ่อวัดปากน้ำได้ทำพระกัมมัฏฐานและ
ควบคุมการปฏิบัติด้วยตนเองตั้งแต่ต้นจนชีวิตเป็นอรหัตตมัย เวลา
ป่วยใช้ก็ควบคุมและสนใจในการปฏิบัติ ท่านให้ภิกษุมานั่งสมาธิใกล้ๆ
ท่านทุกวัน เป็นงานที่หลวงพ่อกหวังมาก และได้สั่งไว้ว่า งานที่เคยทำ
อย่างไร อย่าให้ทิ้ง จงพยายามกระทำไป และจงเลี้ยงภิกษุสามเณร
ดังเคยทำมาตลอดไปอย่าให้ขาด

ธรรมกาย

การปฏิบัติ
ธรรมตามหลักพระ
กัมมัฏฐาน อันเป็น
ปฏิบัติสูงสุดในพระ-
พุทธศาสนา ถ้าการ
ปฏิบัตินั้น เข้าชั้น
ปรมาตม ผู้ปฏิบัติก็ย่อม
เข้าถึงอมตสุข แม้ยัง

ไม่เข้าชั้นปรมาตม ก็ยังอำนวยผลแก่ผู้ปฏิบัติให้มีกาย วาจา ใจ สงบ
ระงับ อันผู้ปฏิบัติเข้าถึงธรรม ย่อมมีกาย วาจา ใจ ไกลจาก โลก โกรธ
หลง เป็นบุคคลคงที่ต่อหลักธรรม ไม่ก่อกรรมทำเวร

หลวงพ่อกวัดปากน้ำ ปฏิบัติเพื่อกำจัดโทษเช่นนั้น มีปฏิบัติ
เดินสายกลาง ไม่ห่วงในลาภสักการะเพื่อตน แต่ชวนช่วยเพื่อส่วนรวม
กิจการนิมนต์ทางไกลถึงกับค้างคืนแล้ว ท่านรับนิมนต์น้อยนัก โดย

ท่านเคยอ้างว่าเสียเวลาอบรมผู้ปฏิบัติ ท่านมีความมุ่งหมายใช้ความเพียรติดต่อกันทุกวัน ชีวิตไม่พอแก่การปฏิบัติ จึงมีบางท่านตำหนิ หลวงพ่อว่าอวดดี อันความจริงคนเรานั้น ถ้ามีดีจะอวดก็ควรเอาออกแสดงได้ เว้นไว้แต่ไม่มีดีจะอวดใคร แล้วเอาเท็จมาอวดอ้างว่าเป็นของดี หลวงผู้อื่นให้หลงเข้าใจผิด อันหลวงพ่อก็ไม่มีใครรับนิมนต์ใครนั้นเป็น ปณิธานในใจของท่านเอง ลงได้ตั้งใจแล้วก็ต้องทำตามตั้งใจเสมอมา มิใช่ว่าเป็นผู้หมดแล้วจากความปรารถนา ยังอยู่ในกลุ่มแห่งความปรารถนา แต่ท่านไม่หลงจนประทุษร้ายให้เสียธรรมปฏิบัติ

ธรรมานุภาพให้ผลแก่หลวงพ่อดันตาเห็น ต้องการโรงเรียน ประหนึ่งความฝันธรรมานุภาพก็ดลบันดาลให้สมประสงค์ กลายเป็นความจริง ต้องการกุฏิ โรงฉัน และการเลี้ยงพระวันละหลายๆ ร้อยรูป ก็ได้สมปรารถนา ต้องการให้มีผู้ปฏิบัติมากๆ นักปฏิบัติก็ติดตามมา บ้างจួយี่ขายเรื่องอาหาร เรื่องกุฏิ โรงเรียน ในยุคของท่าน มีจำนวนมิใช่ล้านเดียว ถ้าคิดแต่ค่าอาหารอย่างหยาบๆ วันละ ๑,๐๐๐ บาท (หนึ่งพันบาท) ปีหนึ่งเป็นจำนวนเงิน ๓๖๐,๐๐๐ บาท (สามแสนหกหมื่นบาท) สิบปีเป็นเงินเท่าไร นึกด้อย่างต่ำ ถ้าหลายสิบปีจะเป็นเงินเท่าไร หลวงพ่อบอกท่านพูดว่า เราเป็นลูกพระพุทธเจ้า เมื่อกาย วาจา ใจบริสุทธิ์แล้ว ย่อมมีสิทธิ์ใช้มรดกของพระพุทธเจ้าได้ และใช้ได้จนตลอดชาติ ถ้าไม่บริสุทธิ์แล้ว แม้จะเอาไปใช้ก็ไม่ถาวรเท่าไร

การปฏิบัติของคณะก็มีภูมิลานวัดปากน้ำ ย่อมเป็นไปตามระเบียบที่หลวงพ่อบังคับไว้ ทุกคราวท่านพูดให้เกิดกำลังในการใช้ความเพียร ธรรมกายของวัดปากน้ำแพร่ปรากฏไปแทบทุกจังหวัด ยิ่งกว่านั้นยังไปแสดงธรรมานุภาพยังภาคพื้นยุโรปด้วย เกียรติศักดิ์ของธรรมกายแพร่หลายเช่นนั้น ย่อมแสดงความศักดิ์สิทธิ์อันเป็นลัทธิธรรมแก่ผู้ปฏิบัติ ทั้งนี้เนื่องด้วยโดยมาก ผู้จะเดินทางไปเมืองนอกได้มาขอพรต่อหลวงพ่อก็มี โดยได้รับคำบอกเล่าจากผู้ใหญ่ก็มี ชาว

ยุโรปเกิดความสนใจในเรื่องธรรม
วินัยในพระพุทธศาสนา นี่แสดงว่า
ธรรมกายของวัดปากน้ำ ได้ข้ามน้ำ
ข้ามทะเลไปนอกประเทศแล้ว

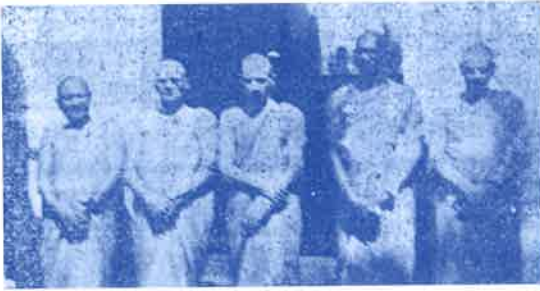
พ.ศ.๒๔๙๗ ศาสตราจารย์
วิลเลียม อาจารย์มหาวิทยาลัยในกรุง
ลอนดอนได้ล่องฟ้าข้ามทะเลจากยุโรป
มาสู่ประเทศไทย เพื่อศึกษาธรรม-
ปฏิบัติ ณ วัดปากน้ำเป็นครั้งแรกใน
ประเทศไทย หลวงพ่อได้จัดการ
อุปสมบทให้ตามที่มุ่งหมาย ก่อนจะ
ให้การอุปสมบทนั้นได้อบรมจนเข้าใจ
พิธีและเรียนธรรมปฏิบัติ ผูกมัดพระกัมมัฏฐานจนได้แน่วมั่นคงเป็นที่
พอใจแล้ว จึงได้จัดการให้อุปสมบท

พระวิลเลียม

การที่ชาวอังกฤษมาบวช ณ สำนักวัดปากน้ำนั้น ได้รับอุปการะ
จากหลวงพ่อดีอย่างดี ท่านได้จัดการขอมตึกขาวซึ่งได้ใช้เป็นหอ
สมุดให้เรียบร้อยมีห้องน้ำห้องส้วมทันสมัยรั้วล้อมตึกมิให้ใครมาปะปน
พระวิลเลียมนี้มีฉายาว่า กปิลวฑฺโฒ เมื่อได้อุปสมบทแล้วทำการ
ปฏิบัติพระกัมมัฏฐานต่อไป ได้ยินว่าได้ธรรมกายเบื้องต้น ต่อมาได้
ไปประเทศอังกฤษอีก มีผู้เลื่อมใสในพระกปิลวฑฺโฒมาก ต่อมาได้นำ
ผู้ศรัทธามาวบวชอีก ๓ คน ล้วนแต่มีวิทยฐานะได้ปริญญาทั้งนั้น
หลวงพ่อก็ได้ให้อุปการะเป็นอย่างดี เรื่องอาหารบริโภคไม่ผิดเคือง ได้
ทำบประมาณไว้โดยเฉพาะ ตลอดถึงช่วยค่าพาหนะเวลากลับยุโรป
ตามสมควร

ต่อมาเกิดความเข้าใจผิดกันขึ้น อันความเข้าใจผิดนั้น จะ
เป็นเพราะล่ำมก่อกวนให้เกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นเพราะภิกษุฝรั่งนั้นทำให้

พระฝรั่งที่มาบวชสมัยหลวงพ่อดปากน้ำ

เกิดขึ้นยังเป็นการ
จริงไม่ได้แน่นอน
จึงไม่สามารถจะ
เขียนลงได้ในโอกาส
นี้ พระภิกษุฝรั่ง
และผู้เป็นล่ามเข้า
หาหลวงพ่อบุญ

บางอย่าง หลวงพ่อบุญชี้แจงให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งไม่ฟังเสียง ภิกษุเหล่านั้น
ได้ลุกออกจากที่ประชุมไปโดยไม่เคารพในฐานะเป็นอุปัชฌายะ ล่าม
คงไม่ปรับความเข้าใจให้ดีขึ้นว่าล่ามกับภิกษุฝรั่งนั้นได้ตกลงโครงการ
กันมาก่อนแล้ว จึงไม่ฟังเสียงหลวงพ่อบุญ เมื่อเหตุการณ์เป็นดังนั้น
ภิกษุฝรั่งก็พากันออกจากวัดปากน้ำไปและล่ามก็ออกไปด้วย

ความไม่ราบรื่นเกิดขึ้นในวัดปากน้ำ เรื่องอื้อฉาวอยู่พักหนึ่ง
ทั้งล่ามทั้งภิกษุฝรั่งได้เข้ามาหาผู้เขียนเรื่องนี้ เพื่อแจ้งว่าได้ออกจาก
วัดปากน้ำไปแล้ว เฉพาะล่ามได้ออกความเห็นว่า ถ้าจะให้เข้าอีก จะ
ขอสิทธิบางอย่างจึงจะยอมเข้าสำนักตามเดิม

หลวงพ่อดปากน้ำท่านไม่เห็นด้วยและไม่ยอมรับข้อกติกาใดๆ
ที่ทางล่ามเสนอมา เมื่อล่ามแสดงอาการแข็งเกร่งไม่สำเร็จก็ต้อง
หลบหน้าไป พระฝรั่งพักอยู่ในประเทศไทยพอสมควรแล้วชวนกัน
กลับยุโรปในเพศบรรพชิต

ต่อมาพระภิกษุวิไลได้กลับมาประเทศไทยอีก เพื่อขอแสดง
อัศจรรย์โทษโดยมานึกถึงความบกพร่องอันเกิดแต่ความเข้าใจผิดของตน
เวลานั้นเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีกำลังอาพาธอยู่ จึงไม่ยอมให้พระ-
ภิกษุวิไลเข้าพบ ตามเสียงพูดกันว่าหลวงพ่อบุญครั้งนั้น เกิดแต่
เสียใจเรื่องเอาพระฝรั่งไว้ไม่อยู่ อันความจริงนั้น ท่านอาพาธมาก่อน
เกิดเรื่องท่านจะเสียใจอะไรในเรื่องเช่นนี้ เพราะท่านไม่ได้ก่อขึ้น

พวกนั้นเป็นผู้ก่อตั้งเอง

ได้ถามหลวงพ่่ว่าทำไมไม่ให้พระกบิลวฑูโฒเข้าพบ ท่านตอบว่าเขาถูกจากที่ประชุมไปโดยไม่สำคัญในเราเลย แสดงอาการระถึงเช่นนั้นจะเลี้ยงกันได้อย่างไร เราก็ต้องจริงต่อเขาบ้าง มิฉะนั้นเขาจะดูหมิ่นพระพุทธศาสนา การที่เราปฏิเสธไปเช่นนั้นแหละ จะสอนให้ฝรั่งรู้สึกตัวว่า ต่อไปควรจะทำตนอย่างไรในภูมิของสมณะ เมื่อไปร่วมกับคณะอื่นจะได้ไม่เอาแต่ใจของตน ถ้าเราขึ้นให้พบต่อไปก็จะมาเหยียบย่ำกันอีก ให้เขาเห็นความจริงของเราเสียบ้าง ไม่เช่นนั้นเสียเหลี่ยม พระกบิลวฑูโฒแม้จะพยายามเป็นอย่างดีแล้วก็ได้พบหลวงพ่อดำที่ปรารภนา และได้กลับไปสู่ประเทศอังกฤษตามเดิม ได้ทราบข่าวจากยุโรปว่า พระกบิลวฑูโฒเสียใจมากต่อเหตุการณ์และเวลานี้ก็สนใจในธรรมกายนั้นอยู่

ธรรมกายนั้นให้ผลแก่ผู้ปฏิบัติเป็นมหัศจรรย์ จะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ภิกษุ หรือสามเณร เมื่อได้ปฏิบัติถึงขั้นก็ได้ธรรมกายเหมือนกัน หลวงพ่อชอบพูดแก่ใครๆ ว่า เด็กคนนั้นได้ธรรมกาย และชอบยกเด็กๆ ขึ้นอ้าง ลักษณะนี้เป็นอุบายวิธีให้ผู้ใหญ่สนใจด้วย อาจนำไปคิดว่าเด็กๆ ยังปฏิบัติได้ ทำไมผู้ใหญ่จะทำได้ คิดไปๆ ก็อาจเกิดอุตสาหะในการปฏิบัติธรรมหรือเกิดความละอายตัวเองที่ไม่แสวงหาสารธรรมแทน มัวแต่สะสมกิเลสเข้าไว้ หลวงพ่อบอกว่าเมื่อได้ธรรมกายแล้ว ย่อมทำประโยชน์ได้หลายอย่าง ถ้าจิตเป็นกุศล แม้โรคภัยไข้เจ็บก็ช่วยแก้ไขได้ ในเมื่อโรคนี้ยังไม่เข้าชั้นนอกก็จง

การใช้ธรรมกายแก้โรค หลวงพ่อเคยพูดว่าแก้ได้จริง ถ้าได้ประกอบกันทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายแก้และฝ่ายเจ้าทุกข์มีความเชื่อมั่นคงกล่าวคือต้องเรียนพระกัมมัฏฐานปฏิบัติธรรมด้วยเพื่อให้กระแสนจิตเชื่อมถึงกัน ลักษณะนี้มีหวังมาก ที่ไม่ได้ผลก็เนื่องด้วยผู้เจ็บไม่พยายามทำพระกัมมัฏฐาน ทางเชื่อมไม่ถึงกัน แต่ถึงอย่างนั้นก็มีผล

บ้างในเมื่อโรคนั้นยังอ่อน และท่านพูดว่า ถึงไม่หายก็จะเป็นไร เรา
ไม่ได้เรียกค่ารักษาเอาแก่ใคร ช่วยด้วยเมตตา อย่างน้อยคนเจ็บก็จะ
ต้องได้วิธีปฏิบัติธรรม หรือเข้าใกล้พระรัตนตรัยพอสมควรแก่อุปนิสัย
ท่านพูดว่าที่หายก็มาก ที่ไม่หายเพียงแต่บรรเทาเป็นครั้งคราวก็มี

พูดถึงวิธีแก้โรค ผู้เขียนได้พบกับนักเรียนแพทย์คนหนึ่ง ซึ่ง
เขาสนใจในวิชาของหลวงพ่อ ระหว่างเป็นนักเรียนแพทย์ปีปลายๆ
เขาได้รักษาพยาบาลคนไข้ผู้หนึ่ง คนไข้ นั้นเจ็บปวดมาก หดทรวงแก้ไข
เขาได้ตัดสินใจพูดกับเพื่อนๆ ว่าประเดี๋ยวจะแก้ให้หาย ขอเข้าไปในห้อง
สักครู่ก่อน

นักเรียนแพทย์คนนั้น เข้าห้องทำสมาธิจิตตามหลักของวัด
ปากน้ำ สักครู่ใหญ่ๆ ต่อมา คนป่วยสงบจากความเจ็บปวด พวก
เพื่อนนักเรียนแพทย์ด้วยกันแปลกใจ ถึงผู้เข้าสมาธิเองก็แปลกใจ
และภูมิใจในการกระทำของเขา ได้ถามว่าทำไมจึงกล้าเช่นนั้น ตอบ
ว่าสงสารคนเจ็บไม่รู้จะช่วยให้ได้อย่างไร ไม่มีทางอื่นก็ลองดูและยังได้
พูดต่อไปว่า เขาได้เห็นตนเองว่าเมื่อชาติก่อนเขาเคยเป็นนักบวชมา
เหมือนกัน นักเรียนแพทย์คนนี้ ตามปกติชอบวัดและพิธีทางศาสนา
ตั้งแต่จำความได้ เพราะผู้ใหญ่สนใจในทางศาสนา เขาอาราธนาศีล
อาราธนาพระปริตได้ตั้งแต่พูดชัด มีการทำบุญประจำปี เด็กคนนี้ได้
อาราธนาศีลพระปริตเสมอมา และอาราธนาได้อย่างไม่กระดากอายเลย
การเรียนดี สำเร็จปริญญาแพทย์โรงพยาบาลศิริราช เมื่ออายุได้ ๒๑
ปี

มีคนโดยมากสงสัยในเรื่องเด็กๆ ได้ธรรมกาย คิดดูหมิ่นว่า
ผู้ใหญ่ยังปฏิบัติเข้าไม่ถึง ทำไมเด็กๆ จะมาได้ ต่อมาก็ต้องเชื่อ เหตุ
ที่เชื่อนั้น วันหนึ่งมีผู้นำเด็กพอลานได้อย่างแข็งแรงมาขอให้ตั้งชื่อ
เด็กคนนั้นขนาดหนัก เห็นอะไรจะต้องคลานไปจับขวางจนได้ ผู้เขียน
เรื่องนี้ได้ส่งซองหนังสือให้เล่น ๑ ซอง แต่อยากจะล้อเด็กนั้นด้วย ส่ง

ให้แล้วจับตั้งไว้ข้างหนึ่ง ค่ะเนว่าเด็กจุดไม่หลุดจากมือเรา เด็กน้อย
คว่ำของอีกด้านหนึ่งไม่ยอมปล่อย ตั้งจนกระดาศของขาดติดมือไป
ขึ้นชื่อว่ากระดาศของจดหมายก็ออกจะเหนียวอยู่บ้าง ถึงดังนั้นเด็ก
ไม่ยอมปล่อย กระชากขาดติดมือไป จึงนึกถึงคำหลวงพ่อบว่า เด็กได้
ธรรมกายนั้นอาจเป็นจริง เพราะว่าเด็กๆ มีอารมณ์ไม่พึงชาน คือ
อารมณ์ต้องการอะไรก็ปักใจตั้งลงไปไม่ยอมทิ้งจะเอาให้ได้ ถ้าแย่ง
ของไปจากมือ ต้องร้องไห้เอาของนั้นคืนเสมอ อนึ่งเมื่อผู้ใหญ่สอนอะไร
เด็กๆ มักจะจดจำและทำตาม เด็กปฏิบัติธรรมก็มีทางจะได้ธรรมกาย
เหมือนหลวงพ่อบท่านพูดไว้ ใครเล่าจะพิสูจน์ เพราะผู้ใหญ่จะลดตัว
และทำความรู้สึกเหมือนเด็กไม่ได้

การสร้างพระพุทธรูปผง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ

เมื่อการสร้างโรงเรียนปริยัติธรรมเริ่มขึ้น หลวงพ่อบได้สร้าง
พระพุทธรูปเป็นพระพิมพ์เล็กๆ ครั้งแรก
๘๔,๐๐๐ องค์ ผสมด้วยผงและสรรพดอก
ไม้หอมมีดอกมะลิเป็นต้น ที่ได้บูชาพระ-
ประจำเข้าเย็นและนำออกตาก ได้มาผสม
กับผง พิมพ์เป็นพระแจกแก่ผู้มาร่วมการ
กุศลในวัดนั้น ปรากฏว่าเป็นที่นิยมของ
ประชาชน เพราะหลวงพ่อบท่านเข้าสมาธิ
ปลุกเสกด้วยตนเอง และรวมศิษย์ที่ได้
ธรรมกายช่วยบรรจุอิทธิฤทธิ์อันเกิดแก่ธรรมกาย ช่วยกันทำเป็นเวลา
แรมปี

การแจกนั้น มิใช่ให้ผู้ใดนำออกไปนอกวัด และมีได้ลงแจ้ง
ข่าวชักชวนเป็นใบปลิว วัดปากน้ำทำอย่างเจียบ รู้กันเป็นภายใน เกิด
ความนิยมภายในก่อน แล้วข่าวว่าหลวงพ่อบทำพระผงก็แพร่หลายไป

มีผู้มารับกันคับคั่ง
วันหนึ่งเป็นจำนวน
ร้อยๆ หลวงพ่อเป็น
ผู้แจกเอง ผู้รับนั้น
คือคนมาทำบุญที่วัด
เมื่อบริจาคแล้ว เอา
ใบเสร็จไปถวาย
หลวงพ่อก

ให้พระ ๑ องค์ ประสิทธิ์ประสาทให้ตามพิธีของท่าน

ตามต่างจังหวัดเดินทางมาเป็นหมู่ โดยทางเรือเมล์บ้าง โดย
เอาเรือแท็กซี่มาเป็นคณะบ้าง มีพระภิกษุเข้ามาบ้าง ครั้งแรกๆ คน
แน่นวัด ถ้ามาผิดเวลาต้องรอตั่งวันจึงได้รับพระที่ตนต้องการ พวกมา
รับพระนั้นไม่ได้พูดกันว่ามาเช่าพระ แต่พูดกันทุกคนว่ามารับของขวัญ

เมื่อออกแจกเป็นของขวัญไม่ช้า วันหนึ่งมีผู้มารับพระของ
ขวัญมีจำนวนถึง ๑,๕๐๐ คนเศษ ที่ทราบจำนวนดังนี้ โดยนับใน
ปวารณาที่ผู้มารับของขวัญนำไปถวายแทบทุกวันต้องสิ้นเวลาแจกนับ
เป็นชั่วโมงๆ แสดงความอัศจรรย์ในสมาธิจิตอันเกิดแก่กรรมกายของ
หลวงพ่อดีกว่า

การนำพระออกไปแจกตามนอกวัดนั้นไม่ได้เป็นเด็ดขาด
ต้องมารับที่วัดปากน้ำ และต้องรับจากหลวงพ่อด้วยจึงจะพอใจ ใครๆ
จะแจกแทนไม่ได้ แม้จะมีผู้อื่นแจกแทน ผู้ต้องการก็ไม่นิยม

ผู้จะรับของขวัญได้เพียงองค์เดียวเท่านั้น คือคนหนึ่งรับได้ ๑
องค์ จะฝากกันไปรับ หลวงพ่อกก็ไม่ให้ ใครรับไปแล้วถ้าทำหายจะมา
รับอีกหลวงพ่อกก็ไม่ให้เหมือนกัน แม้จะทำบุญสักเท่าไรๆ ก็ไม่ให้อยู่
นั่นเอง เว้นไว้แต่ไม่ทราบ

ที่ประหลาดยิ่งกว่านั้น ก็คือว่าใครทำบุญมากๆ เช่น ๑,๐๐๐

บาท หรือ ๑๐,๐๐๐ บาท หลวงพ่อก็ให้พระเป็นของขวัญเพียงองค์เดียวเหมือนกัน ได้เคยถามท่านว่า เมื่อเขามาทำบุญตั้งพันบาทเช่นนั้นจะให้ของขวัญสัก ๕ องค์ ๑๐ องค์ ไม่ได้หรือ หลวงพ่อตอบว่าพระของเรามีคุณภาพสูงยิ่งกว่าราคาใดๆ เงินพันบาทหมื่นบาทยังไม่สมกับคุณภาพของพระเสียอีก

แม้ท่านจะให้แก่ผู้ใดเป็นส่วนตัว ท่านก็ต้องบริจาคปัจจัยให้แก่วัดเหมือนกัน ทั้งนี้ท่านถือว่าท่านทำให้แก่วัด มีใช้ทำเพื่อส่วนตัวจะเอาเปล่าๆ ไม่ได้ ชั่วเวลาไม่ถึงปี พระผงจำนวน ๘๕,๐๐๐ ก็หมดไป หลวงพ่อต้องเข้าปริกรรมทำอีก เพื่อเป็นของขวัญแก่ประชาชน

เมื่อก่อนท่านจะมรณภาพ คือเวลากำลังป่วย ท่านสั่งให้ทำพระอีก และก็แจกด้วยตนเองเรื่อยมา กว่าแจกทั่วถึงกันวันหนึ่งๆ ต้องเสียเวลาแจกตั้งชั่วโมง

เมื่อหลวงพ่อยุ่หนัก ได้มอภาระ และประสิทธิ์ประสาทวิชาให้แก่พระครูสมณธรรมสมาทาน (มหาเจี๊ยก) ศิษย์ท่านแจกต่อไป โดยท่านพิจารณาเห็นแล้วว่า จะทำหน้าที่แทนท่านได้ เวลามอบของขวัญต้องเป็นพระครูองค์นี้ องค์อื่นไม่มอบ

ที่ให้พระครูสมณธรรมสมาทานเป็นผู้แจกนั้น โดยท่านเห็นว่าได้ธรรมกายมาตั้งแต่เป็นสามเณร ได้ใช้สอยให้ถอนโรคแทนตัวท่าน ทำงานได้ผลดีเป็นที่พอใจหลวงพ่อก็มีความเชี่ยวชาญในทางสมาธิอยู่มาก จึงมอบให้รับภาระนี้ต่อมา พระที่ให้เป็นของขวัญนี้ เวลานั้นก็ยังมิแจก และมีคนไปรับทุกวัน

ความจริงในเรื่องคนเดียวให้องค์เดียวนั้น หลวงพ่อถือขลังมาก ผู้เขียนเรื่องนี้ได้เคยรับจากหลวงพ่อกับ ๑ องค์ และได้มอบเป็นของขวัญแก่เด็กผู้มาขอตั้งชื่อไป วันหนึ่งไปขอหลวงพ่อกับใหม่ ท่านไม่ยอมให้ บอกว่าต้ององค์เดียว ต่อมาไปพูดเลียบเคียงจะขออีก หลวงพ่อนิ่งเฉยไม่ยอมตอบ เป็นอันไม่ให้แน่

ครั้งหนึ่งพูดกับหลวงพ่อกว่า จะเอาติดตัวไปตามหัวเมืองต่างๆ เมื่อใครต้องการจะได้ให้เป็นของขวัญต่อเขา หลวงพ่อกว่าทำอย่างนั้นไม่ได้ พระของเรามีคุณภาพจริง ผู้อยากได้ต้องมาเอง ถ้าเอาไปอย่างนั้นของดีก็กลายเป็นของเก๊ ไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อมใสและพูดแถมท้ายว่า อยากล้วยเลย แปะหมิ่นสีฟัน ๒ หนักก็ไม่พอแจกและก็เป็นจริงดังคำพูดของหลวงพ่อ

ช่วงสุดท้ายของชีวิตหลวงพ่อ

เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีเริ่มป่วยแต่ พ.ศ.๒๔๙๙ งานอย่างหนึ่งซึ่งได้ตั้งใจไว้ คือการฉลองโรงเรียนปริยัติ พ.ศ.๒๕๐๐ หลวงพ่อจะมีแรง หรือนิมิตต์พระ ๒,๕๐๐ องค์ มาเจริญพระพุทธมนต์ จะถวายสำหรับคารวทาน และสมณบริวารองค์ละชุด รวมเป็น ๒,๕๐๐ ชุด แต่เพราะอาพาธมาขัดขวางเสีย ความคิดนั้นก็ไม่มีปรากฏเป็นความจริง นับว่าเป็นโชคร้ายของวัดปากน้ำอย่างมหันต์ ซึ่งถ้าหลวงพ่อกว่าไม่อาพาธ วัดจะได้ทุนเป็นค่าภัตตาหารอีกเป็นจำนวนมาก

ตั้งแต่เริ่มอาพาธมา ได้รับความสะดวกในการอุปถัมภ์และพยาบาลทุกอย่างไม่มีอะไรขัดข้องเลย มีพร้อมเท่าที่หลวงพ่อกว่าต้องการ จนถึงมรณภาพ

ทุกครั้งยืมรับแขก สนทนาปราศรัยพอสมควร แต่โดยมากเข้าเยี่ยมยาก เพราะหมอห้ามไม่ให้รับกวณ เมื่อถูกห้ามบ่อยๆ คนเยี่ยมก็ห่างไป เพียงมาถามข่าวข้างนอกแล้วก็กลับ

ทุกอย่างชอบทำเองเมื่อเวลาป่วยไข้ เช่นจะช่วยพุงลูกพุงนั่งไม่ชอบ ลูกนั่งเองเดินเอง สรงน้ำเอง ใครจะไปประคองไม่ถูกอภัยด้วย เป็นเพราะกำลังใจแข็งเมื่อลูกนั่งไม่ไหวจริงๆ เพราะอาพาธทวิชั้น จึงยอมให้มีคนพุงลูกนั่ง

ผู้เขียนเรื่องนี้ พยายามไปเยี่ยม ไปติดๆ กันบ้าง ห่างไปนานๆ

บ้าง ซึ่งทั้งนี้แล้วแต่อาการของโรค ถ้าทราบข่าวว่าหนักมากก็หมั่นมา และการไปก็ไม่ได้บอกกำหนดแน่นอนแก่ใครๆ บางวันไปเช้า บางวันไปสาย บางวันเย็นค่ำ ทั้งนี้เพื่อจะสังเกตการณ์ ภิภษุ สามเณรเอาใจใส่ต่อหลวงพ่อยังไง ได้ทราบว่าจะจัดเป็นเวรมาปฏิบัติทุกวัน พวกเราเจริญกัมมัฏฐานต่างหาก

วันหนึ่งพอไปถึงที่พักของหลวงพ่อก็มีพระเวรมาแจ้งก่อนว่า หลวงพ่อกำลังออกมารออยู่นานแล้ว จึงพูดว่า “ฉันไม่เคยบอกแก่ใครว่าจะมา พวกคุณไปโกหกหลวงพ่อไว้หรือว่าฉันจะมา”

พระเวรตอบว่า “ผมก็ไม่ทราบ แต่หลวงพ่อสั่งให้จัดอาสนะไว้รับพระเดชพระคุณด้วยวาจา “จัดที่ไว้ ธรรมดิลกจะมา” ท่านสั่งดังนี้ไม่พลาดสักคราวเดียว ถ้าหายไปนานก็พูดขึ้นลอยๆ ว่า “ธรรมดิลกวัดโพธิ์ไม่อยู่”

หลวงพ่อดำรงอยู่โรงพยาบาลสงฆ์ ๒ ครั้ง ไปทำการผ่าตัดโรคไส้เลื่อนที่โรงพยาบาลศิริราช ๑ คน ทั้งโรคเก่าโรคใหม่มาซ้ำเติม ความหวังในชีวิตก็มีแต่สิ้นเข้า

ท้ายเดือนมกราคมและต้นเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ ติดต่อกัน ผู้เขียนเรื่องนี้ไปทำการควบคุมการตรวจนักธรรมในภาค ๗ ประจำ พ.ศ. ๒๕๐๑ งานนี้ได้ตรวจข้อสอบนักธรรมรวมแห่งเดียวกัน ๘ จังหวัด งานเสร็จสิ้นลง วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ คิดว่าจะอยู่ตากอากาศสัก ๒-๓ วัน เพื่อหาโอกาสเยี่ยมวัดต่างๆ ด้วย เกิดสังหรณ์ใจถึงเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีขึ้น จึงเดินทางกลับวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ศกเดียวกัน ถึงวัดพระเชตุพน ๑๘.๐๐ น. มาโดยรถยนต์ รถวิ่งมาอย่างช้าๆ

รุ่งขึ้นวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ เวลา ๑๒.๐๐ น. โทรศัพท์มาจากวัดปากน้ำแจ้งว่าหลวงพ่อกำลังอาการหนักแล้ว ขอให้รีบไปวัดปากน้ำด่วน

ถึงวัดปากน้ำเวลา ๑๓.๐๐ น.เศษ ได้เข้านมัสการ หลวงพ่อมืออาการหอบ ทางวัดปากน้ำได้ตามหมอมือที่เคยประจำก็ไม่พบ หลวงพ่อ

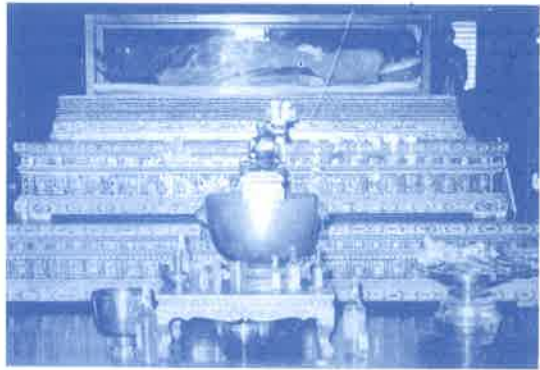
หมดความรู้สึก มีแต่อาการหอบอย่างเดียว คุณหญิงชลชั้นธพินิจ มาเยี่ยมทนดูไม่ได้ ต้องไปตามหม่ออื่นมา หมอบอกว่าหมดความรู้สึก เส้นโลหิตในสมองแตกแล้ว หมดความหวัง หมอไม่ยอมทำอะไร เพียงแต่แนะนำให้เอาน้ำแข็งห่อผ้าวางไว้บนศีรษะ เวลานั้นภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกาแน่นห้อง ต่างมองดูหลวงพ่อด้วยน้ำตา หน้าสลด หมดความหวัง หมอพยากรณ์ไว้ว่าภายใน ๒๔ ชั่วโมง จะอยู่ได้เป็น อย่างดี หมอกลับไปแล้ว พวกศิษย์ก็ยังห้อมล้อมหลวงพ่อยู่ เข้าใจ ว่าหลวงพ่อไม่รู้สึกเลย หลวงพ่อหลับตา หอบถี่ๆ หน้าขึ้นแล้วก็ค่อยๆ น้อยลงๆ วิญญาณของหลวงพ่อได้ทิ้งร่างกายอันทุพพลภาพนั้น ไปด้วยอาการอันสงบ และสงบอย่างสมบูรณ์ของนักปฏิบัติ เวลา ๑๕.๐๕ น. ของวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒

เสียงระฆังก็ระฆังขึ้นในห้องที่หลวงพ่อมรณภาพ ทุกคนหน้า ชิดสลด แม่น้ำตาไม่ออกทางลูกตา จะปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้ นั้นไม่กลืน น้ำตาแห่งความสลดใจ

เมื่อแน่ใจว่าดับสนิทดีแล้ว ระฆังทุกไปในวัดได้บันลือเสียงขึ้น กลองก็ดังขึ้นเป็นอันรับรู้กันว่า เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีได้ละโลกนี้ ไปสู่ปรโลกแล้ว ครูต่อมากุฎติกหลังใหญ่เนื่องแน่นไปด้วยภิกษุ สามเณร อุบาสกอุบาสิกา หน้าเศร้า น้ำตาคลอ บ้างทั้งตัวลงกราบ บ้างยืนไหว้ บ้างระฆังเอามือปิดหน้า เวลานั้นไม่มีเสียงพูด มีแต่ เสียงระฆังและเงียบสงัด แสดงว่าหมดที่ฟังแล้วจนอวสานแห่งชีวิต ของตน

การมรณภาพของหลวงพ่อเวลา ๑๕.๐๕ น. นั้น คล้ายกับว่า พระคุณท่านยังมีความกรุณาอยู่ เพราะยังให้เวลาดำริและติดต่อเรื่อง จัดการศพได้เป็นเวลาสะดวกจริงๆ จะติดต่อกับใครสิ่งการอย่างไรอัน เกี่ยวแก่ศพสำเร็จทุกทาง คล้ายกับว่าหลวงพ่อบีฑทางสะดวกไว้ให้ เครื่องใช้สรวรมิทุกอย่างทันความประสงค์ ถ้ามรณภาพในเวลา

กลางคืนหรือใกล้รุ่ง
ก็จะพากันเดือดร้อน
และหนักใจเพียงไร
คืนนั้นเราพิมพ์การ์ด
อาบนํ้าศพเสร็จ จัด
สถานที่ตั้งศพเรียบ
ร้อย เรียบทุกอย่าง
ได้อย่างนั้น และทัน

ประกาศทางวิทยุและหนังสือพิมพ์

เพื่อความเรียบร้อย ในวันรุ่งขึ้นได้จัดการให้ภิกษุสามเณร
อุบาสกอุบาสิกา และชาวบ้านใกล้เคียงหรือห่างไกลที่มาประชุมกัน
วันนั้นได้อาบนํ้าศพเสียก่อน ต้องจัดให้เข้าอาบนํ้าศพคราวละ ๓ คนบ้าง
๔ คนบ้าง กว่าที่จะทั่วถึงสิ้นเวลากว่า ๒ ชั่วโมง

จัดการปลงศพและเปลี่ยนผ้าครองใหม่ ฉีดยารักษาศพมิให้
เน่าในวันนั้นเอง ได้สั่งให้เก็บศพของหลวงพ่อไว้ เพื่อบรรจุพระแจก
แก่ชาวบ้านต่อไป แต่ได้สั่งเข้าไป มีผู้เก็บไปหมดจะเหลืออยู่สักเส้น
หนึ่งก็ไม่ได้ ยิ่งกว่านั้นแม้ผ้าเช็ดมือเช็ดปาก สบงจีวรทั้งเก่าทั้งใหม่
อันเป็นของใช้ของหลวงพ่อก็ถูกฉีกยื้อแย่งปันหมดสิ้นในคืนนั้นเอง
จะหาเหลือสักนิ้วหนึ่งก็ไม่ได้ ดีไปอย่างหนึ่งที่ไม่ต้องเก็บกวาดเอาไปทิ้ง
ผู้ไม่ได้ก็พูดว่าจะรอเอาระดุกเมื่อเวลาเผา

ทำความสะอาดแก่ศพเรียบร้อยแล้ว ยกไปไว้ที่โรงเรียนชั้น ๓
เตรียมต้อนรับผู้จะมาอาบนํ้าศพในวันรุ่งขึ้น คืนนั้นภิกษุสามเณรแทบ
ไม่ต้องจำวัด ทำงานกันคืนยันรุ่งเพราะต้องทำความสะอาดให้เรียบร้อย
ทั่ววัด ขนเก้าอี้เสื่อสาดอาสนะกันไกลาหล ไม่มีใครบ่นว่าเหนื่อย
เต็มใจทำ กราบหลวงพ่อด้วยความเคารพ ดีที่มีภิกษุสามเณรมาก
และพร้อมเพรียงกันกระทำ งานที่เต็มใจยอมลุล่วงไปด้วยดี

รุ่งขึ้นวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ การอาบน้ำศพได้มีตั้งแต่ ๑ โมงเช้า พวกกันมาเป็นสาย อาบกันไม่ขาดระยะ จนกระทั่งยกศพใส่ หีบเวลา ๑๗.๐๐ น. ล่วงแล้ว ที่มาไม่ทันก็นับจำนวนหลายร้อย สมเด็จพระสังฆนายกได้กรุณามาประกอบพิธีเอน้ำพระราชนาอาบ ศพ และเป็นประธานตลอดพิธี

ศพหลวงพ่อที่บรรจุแล้วในหีบทองของหลวงที่พระราชนา ให้เป็นเกียรติยศแก่หลวงพ่อ และได้ประดิษฐานอยู่มุมด้านตะวันออก ของโรงเรียน ประดับตกแต่งด้วยเครื่องสักการะอันงดงาม เวลา กลางคืนมีสวดพระอภิธรรม เป็นการกุศลตามประเพณีนิยม มีผู้มา เยี่ยมคิณละมาก ๆ เป็นจำนวนร้อย และได้รับเป็นเจ้าภาพสวดทุกคืน คิณละ ๑ เจ้าภาพ ตั้งแต่วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ มา การบำเพ็ญ กุศลเช่นนั้นได้ติดต่อกันถึงเดือนมิถุนายน ๒๕๐๒ แล้ว ล้วนแต่มี ผู้เต็มใจมาขอเป็นเจ้าภาพทั้งสิ้น บางคืนก็มีสวด ๒ สำหรับ บางสัปดาห์ ก็มีพระธรรมเทศนา บางวันก็มีแจกรารานาภิษุสามเณรมาสวดแจ

หมดวัด การบำเพ็ญกุศลเทศน์แจ้ง
นี้มีมาหลายคราวแล้ว

เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี
ชาตะ พ.ศ.๒๔๒๗ มรณภาพ พ.ศ.
๒๕๐๒ อายุ ๗๕ โดยปี บวชอยู่ ๕๓
พรรษา สำนักที่หลวงปู่เคยอยู่ คือ

๑. วัดสองพี่น้อง จังหวัด
สุพรรณบุรี

๒. วัดพระเชตุพนฯ พระนคร

๓. วัดชัยพฤกษ์มาลา หนองปรือ

๔. วัดโบสถ์ นนทบุรี

๕. วัดปากน้ำ อําเภอกาฬ-
เจริญ ธนบุรี

ชีวิตของเจ้าคุณพระมงคล-
เทพมุนี มีที่สุดของชาตินี้อันถึงแล้ว
รูปธรรม นามธรรม ของพระคุณท่าน
แสดงเป็นความจริงดังพระพุทธานิเทศ
ที่ตรัสว่า รูป ชีรติ มัจจัน นามโค-
ตตํ ชีรติ

อานาพุทธธรรมกาย

ตามที่ได้ตั้งบท “มาติกา” ไว้ว่า “อานุภาพธรรมกาย” นั้น ผู้เขียนตั้งความปรารถนาด้วยสังฆกรรมเพื่อแสดงอานุภาพของธรรมกาย ไม่ให้คลุกคลีด้วยความปรารถนาอัน

วัดสองพี่น้อง

วัดโบสถ์ (บน)

วัดบางปลา

วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ

ลามกของใครผู้ใด เพราะเห็นว่าสรรพสิ่งในโลกจะทรงตัวอยู่ได้ สิ่ง
นั้นมืออย่างเดียว คือ สัจธรรมของบุคคลผู้มีความสัตย์

คำว่า “ธรรมกาย” นั้น ยังไม่ได้ยินใครนำมาพูดเลยใน
ประเทศไทย ที่เขียนอย่างนี้ หมายความว่ายังไม่มีใครนำออกแสดง
เป็นหลักปฏิบัติทางพระกรรมฐาน มีองค์เดียวเท่านั้น ที่นำคำว่า
ธรรมกายมาใช้สอนพุทธบริษัท ท่านผู้นั้นคือ “เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี
(สด จนทสโร)” อดีตเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ

คำว่า “ธรรมกาย” นั้น พระคุณท่านไม่ได้บัญญัติขึ้นเอง แต่
หากท่านปฏิบัติธรรมได้มาแล้ว ซึ่งตรงกับคำที่มีอยู่ในพระไตรปิฎกด้วย
เมื่อท่านค้นคว้าได้มา บังเอิญไปตรงกับพระไตรปิฎกเข้า จึงเป็นเรื่อง
ที่ท่านภูมิใจและมั่นใจว่า ของจริงมีจริง และมีอยู่ในพระพุทธรศาสนา
เท่านั้น แต่ของจริงนั้น บุคคลจะฟังได้ฟังเห็นด้วยการปฏิบัติธรรม
อย่างแท้จริงเท่านั้นมิใช่จะเกิดขึ้นเพราะความคิดนึกและความปรารถนา

เมื่อคำว่า “ธรรมกาย” แพร่หลายออกไป ถึงกับเข้าหูท่านผู้
เป็นนักปราชญ์มหาบัณฑิต ทำความฉงนสนเท่ห์ให้เกิดขึ้นในวงการ
คณะสงฆ์ บางท่านก็ปลงใจเอาว่าหลวงพ่อดปากน้ำมีความรู้และ
การปฏิบัติธรรมเกินธงเสียแล้ว ถ้าปล่อยทิ้งไว้จะเป็นภัยแก่ศาสนา
แต่ยังไม่มีใครกล้าจะยกความผิดขึ้นพิจารณา เพราะเวลานั้น คนทุก
ชั้นถวายนความเคารพนับถือว่า เป็นคณาจารย์ที่มีศิษยานุศิษย์มาก
ทั้งสามารถปกครองพระภิกษุสามเณรเป็นจำนวนหลายร้อยรูป มิใช่
เพียงแค่ปกครองเปล่า ได้จัดการเลี้ยงอาหารเช้าและเพลแก่พระภิกษุ
สามเณรตลอดปี และตลอดอายุของท่าน นับแต่เริ่มจัดการเลี้ยงพระ-
ภิกษุสามเณรมา

เมื่อธรรมกายเกิดขึ้นวัดปากน้ำได้รับคำวิพากษ์วิจารณ์กันมาก
บางพวกก็ปลื้มใจบางพวกก็หนักใจ บางพวกก็ตั้งข้อกล่าวหาหลวงโทะ
วัดปากน้ำอย่างหนัก ถึงกับพูดว่าอุตริมนุสสรธรรมก็มี ชาวนี้มีชื่อว่า

ท่านจะไม่รู้ ท่านได้ยินเสมอๆ แต่เสียงนั้นก็ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนใจแก่ท่านแม้แต่เล็กน้อย ท่านกลับภูมิใจเสียอีกที่ได้ยินได้ฟังคำเช่นนั้น

ผู้เขียนได้เคยปรารภเรื่องนี้กับเจ้าคุณวัดปากน้ำ แสดงความหนักใจให้ท่านเห็นท่านกลับพูดว่า คนเช่นเราไม่ใช่ไร้ปัญญา ชั่วก็รู้ ดีก็เห็น เราจะฆ่าตัวเราเองเพราะความปรารถนาทำไม ที่เขาพูดหาว่าเราอย่างนั้น บางคนคงจะไม่รู้จักคำว่า “ธรรมกาย” มีอยู่ที่ไหน หมายถึงใครเขาอาศัยความไม่รู้มาว่าเราผู้ตั้งใจปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ เมื่อผู้ไม่รู้มาติเตียนเรา ความไม่รู้ของเขาจะลบล้างสังขารธรรมของพระพุทธศาสนาได้อย่างไร ถ้าจะกลบก็กลบได้เพียงชั่วคราว ไม่ช้าดวงแก้วของพระพุทธศาสนาก็จะเปล่งรัศมีให้ผู้มีปัญญาเห็นด้วยสายตาของตนเอง การที่เขานำไปพูดเช่นนั้นเป็นผลแห่งการปฏิบัติที่เราได้กระทำกันอยู่ แสดงให้เห็นว่าคณะวัดปากน้ำไม่ได้กินแล้วนอน เป็นสำนักที่เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรม การที่เขานำไปพูดเช่นนั้น เท่ากับเอาสำนักไปเผยแพร่ ดีเสียว่าการโฆษณาทางหนังสือพิมพ์ เพราะการที่เขานำไปพูดนั้นเป็นการกระทำของผู้พูดเองเราไม่ได้จ้างไม่ได้วานใคร เมื่อพูดทางไม่ดีได้ก็ต้องมีคนพูดทางดีได้เหมือนกัน ธรรมจะต้องชนะอธรรมเสมอ เราไม่ต้องเดือดร้อนใจ เพราะธรรมกายของพระพุทธศาสนาเป็นของแท้ ไม่ใช่ของเก๊หรือของเทียม ธรรมกายจะปรากฏเป็นความจริงแก่ผู้เข้าถึงธรรม เรื่องอย่างนี้เราไม่หวั่น เราเชื่อในคุณพระพุทธศาสนา

เมื่อคราวอุปาสิกา ทวัม หุตานุกรม หัวหน้าอุปาสิกาสมัยเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนียังมีชีวิตอยู่ ได้ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ผู้เขียนได้พบพระเถระรูปหนึ่งมาในการบำเพ็ญกุศลนี้ด้วย ท่านรูปนี้คุ้นเคยและชอบพอกับผู้เขียนมาก ผู้เขียนชอบเรียกนามเดิมของท่าน พระเถระรูปนี้กลับพูดว่ากระผมพอใจที่ได้ทำเรียกอย่างนั้น ผมรู้สึกว่

ได้ทำให้ความสนิทสนมแก่กระผมผู้น้อยอย่างใจจริง ได้ทำให้เรี
นามเดิมของกระผม กลับภูมิใจว่าได้ทำเอ็นดูในกระผมมาก ไม่นึก
ถึงว่าเป็นคำพุดดูหมิ่นดูแคลนเรายังนึกชอบใจในธรรมาศอันงามของ
ท่านผู้นี้

เพราะไม่เคยคิดและไม่เคยเห็น ทั้งไม่เคยทราบมาก่อนว่า
พระเถระรูปนี้เคยมาติดต่อกับวัดปากน้ำจึงได้ถามเพื่อทราบความจริงว่า
เจ้าคุณเคยรู้จักกับหลวงพ่อดปากน้ำและเคยมาเสมอหรือ ได้รับคำ
ตอบอย่างนิมนนว่าเมื่อเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนียังมีชีวิตอยู่และ
ก่อนมรณภาพหลายปีเคยมาติดต่อกับท่าน เหตุที่มานั้นพระเถระรูป
นี้เล่าว่าการปฏิบัติธรรมของหลวงพ่อดปากน้ำแพร่หลายไปในหมู่คน
ทุกชั้น มีทั้งดีทั้งซมเป็นแนวทางสอนที่แตกหักทั้งนาคเณรและนาคแก้ว
ท่านผู้วิจิตรในแง่ต่างๆ บางท่านก็สันทัดว่า ธรรมกายของหลวงพ่อด
วัดปากน้ำมีผู้ปฏิบัติถึงกันมาก จะเป็นแผนการลงประชานของผู้มี
ความปรารถนาอันลามก ถึงมีการประชุมลับกันในพระเถระผู้ใหญ่
และผู้เชี่ยวชาญในพระกรรมฐาน ส่วนมากลงความเห็นหนักไปใน
การละเมิดพระวินัย เข้าชั้นอวดอุตตริมนุสสธรรม ยกโทษสูงถึงเพียง
นั้น ท่วงทีก็หาทางเพื่อจะคว่ำบาตรเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี

พระเถระรูปนี้ คือองค์ที่ผู้เขียนกล่าวถึง ได้รับเกียรติเข้า
ประชุมอยู่ด้วย ท่านผู้นี้พูดว่า อุตตริมนุสสธรรมนี้เป็นคำที่แปลว่า
เป็นธรรมของมนุษย์อันยอดเยี่ยม คือเป็นธรรมขั้นสูงสุดของมนุษย์ทาง
พระพุทศาสนา เมื่อใครผู้ใดเข้าถึงแล้วย่อมข้ามพ้นโสมะทั้งมวลถึง
ฝั่งพระนิพพานอันไม่มีภพชาติสืบต่อไป

แต่ผู้จะเข้าถึงอุตตริมนุสสธรรมต้องเป็นคนมีศีลธรรมสูง มี
ความเพียรมาก งามทั้งปริยัติ งามทั้งปฏิบัติ งามทั้งสัจจธรรม
ต้องมีศีลธรรมประจำสันดาน ไม่ใช่วิสัยของคนพอดิพอร้าย ต้องเป็น
คนใจกล้า เสียสละ มีเมตตาธรรมสูง

เจ้าคุณพระ
มงคลเทพมุนี วัดปาก-
น้ำ เป็นคณาจารย์กล้า
พูดกล้าสอน ไม่มี
ความครั่นคร้ามต่อใคร
ผู้ใด เมื่อเห็นดีอย่างไร
ก็ปฏิบัติตามความเห็น
นั้นจะมีความบริสุทธิ์
ใจตามความรู้ความเห็น
แม้พระพุทธรูปเจ้า เมื่อ

จะทรงประกาศสังฆธรรมก็ตรัสแก่ปัจจุวัคคีย์ว่าเมื่อญาณทัศนะยัง
ไม่บริสุทธิ์ตราบใด เราก็ไม่อาจจะปฎิญาณความเป็นพระสัมพุทธะ
แก่สมณพราหมณ์ ประชาชน แก่เทวดาและมนุษย์โลก กับทั้งเทวโลก
มารโลก พรหมโลกได้ ที่พระองค์ทรงกล้าปฎิญาณได้ ก็เพราะได้
ญาณทัศนะ รู้ความจริงแล้ว นี่เป็นข้อความที่จำต้องคำนึงถึงเป็นบท
มาติกาก่อน

เจ้าคุณวัดปากน้ำ ตามเสียงพูดกันว่ามีเมตตากรุณสูง มี
สังคหธรรมยอดเยี่ยมกล้าพูดว่าได้ธรรมกาย กล้าเอาธรรมกายมาสอน
ให้การศึกษาทั้งทางปริยัติ ทั้งทางปฏิบัติ แก่พระภิกษุสามเณรใน
วัดปากน้ำไม่น้อยกว่า ๓๐๐ รูป สอบนักธรรมและบาลีในสนามหลวง
ได้จำนวนตั้ง ๑๐๐ ลองคิดตรึกตรองดูบ้างว่า ในประเทศไทยวัดไหน
ทำประโยชน์ศาสนาถึงขนาดนี้ ถวายอาหารบิณฑบาตแก่พระภิกษุ
สามเณรทุกวัน ทุกเวลา เป็นจำนวนตั้ง ๓๐๐ ถึง ๔๐๐ องค์ ใครบ้าง
ทำได้อย่างนี้

อันการปฏิบัติธรรมเข้าถึงหลุดพ้นนั้น ท่านก็วางไว้ถึง ๓ ขั้น
คือ

๑. ตังควมตติ

๒. วิชฌมณตติ

๓. สมุจเจตตติ

เจ้าคุณวัดปากน้ำจะเข้าชั้นไหนเราก็ยังไม่ทราบ แต่ก็ควรคิดว่า ก่อนว่า สำนักวัดปากน้ำสอนมานาน พุฒมานานแล้ว ธรรมวัดปากน้ำก็ยังไม่เสื่อม มีแต่เพิ่มผู้ปฏิบัติยิ่งขึ้น ท่านยังตั้งเจตนาไว้ว่าจะรับพระภิกษุสามเณรให้เข้าศึกษาถึง ๕๐๐ องค์ เฉพาะวัดปากน้ำลักษณะนี้น่าจะมีอะไรดีอยู่มาก ถ้าเป็นเจตนาลงโลกคงอยู่ไม่ได้ถึงเพียงนี้ เท่าที่เคยพบมาพระอาจารย์ลามกอยู่ได้ เพียง ๕-๖ ปีก็สาบสูญไป แต่วัดปากน้ำสู้หน้าโลกอยู่ได้โดยไม่ตกต่ำ ก็น่าจะมีอะไรดีเป็นหลักประกันอยู่มาก

พวกเราที่มาพิจารณาโทษของวัดปากน้ำทั้งหมดนี้ ความจริงก็ไม่ใช่ว่าผู้เชี่ยวชาญทางพระกรรมฐานมากนัก รู้พอรักษาตัวได้ ความรู้ทางธรรมปฏิบัติก็มีความลุ่มลึกสุขุมแตกต่างกัน แม้ขั้นพระอรหันต์ก็ยังต่างกันโดยคุณสมบัติ อุดตริมนุสสรธรรมนั้นผู้ปฏิบัติพึงได้พึงถึงต้องสามารถดำเนินปฏิบัติทางจิต มีวิริยะอดสาหะอย่างอุกฤษฏ์ พวกเรายังปฏิบัติไม่เข้าขั้นเช่นนี้ จะไปลงโทษผู้เชี่ยวชาญในพระกรรมฐานได้อย่างไร เอาความรู้อะไรไปลงโทษเขา

ที่ประชุม
ยอมรับความเห็น
นั้น และให้พระ
เถระรูปนี้มาสอบ
สวนเป็นความลับ
และท่านมาใน
ฐานะเป็นผู้สนใจ
ในการปฏิบัติธรรม

ในที่สุดเรื่องร้ายก็
ไม่เกิดขึ้น และไม่
ถูกสงสัยในแง่อุตต
ริมนุสสรรมอีกต่อ
ไป การเป็นดังนี้ก็
เท่ากับว่า หลวงพ่อ
วัดปากน้ำรอดตัว
ได้ด้วย “อานุภาพ
ธรรมกาย”

เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนี ท่านมีสัจจะอยู่ประการหนึ่ง คือว่า
ลงปักเจตนาลงไปแล้ว ใครจะคัดค้านอย่างไรเป็นไมยอมฟังเสียง
ตั้งใจแล้วต้องทำดังตั้งใจ เช่นการเลี้ยงพระทั้งวัด ซึ่งมีจำนวนตั้ง ๓๐๐-
๔๐๐ องค์ เริ่มตั้งแต่จำนวน ๑๐ จนถึงจำนวน ๑๐๐ ใครจะค้านท่าน
ก็เฉยเสีย มีแต่พูดว่าเลี้ยงได้ซิเนาะๆ ท่านก็เลี้ยงของท่านไป ซึ่งคนอื่น ๆ
เขาหนักใจแทนท่าน แต่เจ้าคุณวัดปากน้ำพูดถึงการเลี้ยงพระ พระ-
คุณท่านยิ้มเสมอ พูดด้วยหน้าตาแจ่มใส เป็นเรื่องที่ถูกใจพระคุณท่าน
ใครจะพูดอย่างไรก็ไม่ถอยหลัง พระคุณท่านพูดว่า เชื่อพระบารมี
ของพระพุทธศาสนาจึงต้องสู้ และสู้ได้อย่างสบายใจ เป็นเรื่อง
ประหลาดเหมือนกัน พออีกหนึ่งถึงสามวันข่าวสารจะหมดก็บังเอิญ
ให้มีผู้นำมาถวายสืบทอดกันเสมอ พอจะหมดก็มาๆ หลวงพ่อรู้เรื่องนี้
พูดอย่างภูมิใจว่า เห็นไหมคุณพระพุทธศาสนา

ได้ทราบวาทะพระกรรมฐานชี้ทางให้ท่านดำเนินงาน ท่าน
ได้ใช้ความสงบทางใจจนเกิดญาณอันหนึ่ง ข้าพเจ้าคิดว่า คงเป็น
อนาคตังสญาณ รู้เหตุการณ์ได้อย่างประหลาด ใครจะทำสมาธิขึ้น
ไหนก็ไม่มีใครจะรู้ถึงการปฏิบัติของกันและกันได้ เว้นไว้แต่ผู้มีธรรม-
ปฏิบัติเสมอกัน การเลี้ยงพระนี้เป็นผลของกรรมฐาน คือทางสมาธิ

แนะแนวให้ เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีพูดกับศิษยานุศิษย์เสมอๆ ว่า
กิจการใดที่ท่านดำเนินไว้แล้วขอให้ช่วยกันทำกิจการนั้นๆ อย่าทอดทิ้ง
ขอให้ทำไปเกิดไม่ตกต่ำ มีแต่ความเจริญยิ่งขึ้น แม้ท่านสิ้นชีวิตแล้ว
กิจการของวัดจะเจริญกว่าตัวท่านยังมีชีวิตอยู่ เพราะแม้ถึงท่าน
มรณภาพแล้วก็มีโอกาสช่วยวัดได้มากกว่ายังมีชีวิตอยู่ เพราะทำ
หน้าที่ช่วยเหลืออย่างเดียว ท่านพูดด้วยความมั่นใจอย่างนี้ เวลานี้
ยังเป็นไปตามคำพูดของหลวงพ่อดปากน้ำ

ผู้เขียนชาวนครปฐมท่านติดต่อกันได้ด้วยญาณ จะเป็น
ญาณอะไรข้าพเจ้าไม่ทราบ คือเมื่อ ๕-๖ ปีล่วงมาแล้ว ผู้เขียนได้ไป
วัดมงคลเทพาราม อำเภอดอนใหญ่ จังหวัดสงขลา ในงานกุศลที่วัด
นั้น และมีโอกาสไปวัดคลองเลียบ เขาเล่าอภินิหารของสมภารวัด
คลองเลียบว่าเขียน เมื่อข้าพเจ้าไปนั้น ท่านมรณภาพเสียแล้ว เขา
เล่าให้ฟังว่าเจ้าอาวาสไม่ยอมรับรองพระภิกษุวัดไหนๆ ทั้งสิ้น ชอบ
สันโดษ มีพระวัดปากน้ำไปหาท่านออกไปต้อนรับ ถามว่าลูกศิษย์
อาจารย์สด วัดปากน้ำ กรุงเทพฯ หรืออาจารย์คุณมีไฟที่หน้าเมียดเท่า
พุทรา ความจริงท่านไม่เคยพบเคยเห็นกันมาก่อนเลย

ฝ่ายทางวัดปากน้ำ อ.ภาณุเจริญ จ.ธนบุรี เล่า เจ้าอาวาสคือ
เจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีก็ไม่ใช่อย่อย แอบสั่งลูกศิษย์ว่า ให้ไปนมัสการ
หลวงพ่อดคลองเลียบ ท่านปฏิบัติธรรมสูงมาก ควรแก่การเคารพ
กราบไหว้ ดีต่อดีไปพบกันเข้า ท่านก็รู้จักกันด้วยญาณทัศนะ เรื่อง
อย่างนี้ผู้เขียนเข้าใจว่าเพราะ “อานุภาพธรรมกาย” เรื่องได้ยินมาแต่
สงขลาโดยไม่คิดว่าจะได้ยินอย่างนี้ เมื่อพิจารณาถึงบาลีในอัครคัมภีร์
สูตรพระสูตรตันตปิฎก ทีฆนิกายปาฏิกวรรค เล่ม ๑๑ ฉบับสยามรัฐ ที่
กล่าวไว้ในข้อ ๕๔ ความย่อว่า วาเสฏฐะสามเณร และ ภารทวาชะ
สามเณร เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงตรัสถามว่า ถูกพวกพราหมณ์
ว่าอย่างไรบ้าง เพราะเธอเป็นเชื้อพราหมณ์มาบวชสามเณรทั้งสอง

กราบทูลว่า ถูกพวกพราหมณ์ด่าอย่างสมใจ เหยียดหยามมากมาย
รวมความว่า ข้าพระพุทธเจ้าเกิดในสกุลพราหมณ์ที่สูงศักดิ์ในสกุลที่
ประเสริฐสุด แล้วมาบวชในสำนักพระสมณโคดมผู้มีวรรณะเลวต่ำช้า
น่ารังเกียจ

พระพุทธเจ้าตรัสกับสามเณรทั้งสอง รวมความสำคัญว่า
พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงศักดิ์ใหญ่ พวกกษัตริย์สากยะต้องถวาย
ความเคารพต่อพระเจ้าปเสนทิโกศล พระเจ้าปเสนทิโกศลยังเคารพ
ในதாகต ด้วยทรงถือว่า พระสมณโคดมมีกำลังกว่าเรา ทรงคุณนำ
เลื่อมใสกว่าเรา ทรงมีศักดิ์สูงกว่าเรา ดังนี้

โดยที่แท้ พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงกระทำการนอบน้อม
กราบไหว้พระธรรมนั้นเทียว พระเจ้าปเสนทิโกศลจึงทรงสามิจักรม
ในதாகต ดังนี้

ดูกร วาเสฏฐะ และภารทวาชะ โดยปริยายนี้แล เธอทั้งสอง
พึงทราบเถิดว่าธรรมเท่านั้นเป็นของประเสริฐที่สุดในหมู่ชน ทั้งใน
เวลาที่เห็นกันอยู่ ทั้งในเวลาภายหลัง

ในข้อ ๕๕ พระพุทธเจ้าทรงตรัสต่อไปว่า ดูกร วาเสฏฐะ และ
ภารทวาชะ เธอทั้งสองมีชาติต่างกัน มีชื่อไม่เหมือนกัน ต่างสกุลกัน
สละหย้าเรือนมาบวชเป็นบรรพชิตเมื่อมีผู้มาถามว่า เธอทั้งสองนี้
เป็นพวกไหน เธอจึงบอกเขาว่า ข้าพเจ้าทั้งสองเป็นพวกพระสมณ-
ศากยบุตร ดังนี้เถิด

ดูกร วาเสฏฐะ และ ภารทวาชะ ก็ผู้ใดแลมีศรัทธามั่นเกิด
ขึ้นแล้ว แต่รากแก้วคืออริยมรรคดำรงแน่นอนดีแล้ว อันสมณพราหมณ์
เทวดา มาร พรหม หรือผู้ใดผู้หนึ่งในโลก ไม่พรากไปได้ ควรเรียกผู้
นั้นว่า เป็นบุตรเกิดแต่พระอุระ เกิดแต่พระโอษฐ์ของพระผู้มีพระภาค
เป็นผู้เกิดแต่พระธรรม เป็นผู้ทีพระธรรมนิรมิตขึ้น เป็นผู้รับมรดก
พระธรรมข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะคำว่า ธรรมกายกิติ ว่าพรหมกายกิติ

ว่าธรรมปฏิบัติ ดี ว่า
พรหมปฏิบัติ ดี นั่นเป็น
ชื่อของตถาคต

เมื่อผู้มีปัญญาได้
พิจารณาว่า “ธรรมกาย”
ตามที่ยกมานี้ ก็พอจะ
เพิ่มศรัทธามั่นในพระ-
ธรรมชั้นอีก และเพื่อ
ดำเนินปฏิบัติสู่ธรรม-
กายนั้น การที่กษัตริย์
และชาวโลกเคารพ

พระเจ้าปเสนทิโกศลนั้น ก็โดยยกย่องว่าเป็นยอดมนุษย์แล้ว แต่
พระเจ้าปเสนทิโกศลยอดมนุษย์นั้น ยังทรงถวายความเคารพนับถือ
บูชาพระพุทธเจ้า พระองค์ตรัสว่า การสักการะเคารพนับถือบูชาของ
พระเจ้าปเสนทิโกศลในตถาคตนั้น นั่นคือการเคารพสักการะบูชา
พระธรรมนั่นเอง

เมื่อเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีหลวงพ่อดำปากน้ำมรณภาพแล้ว
พระเถรานุเถระในวงการคณะสงฆ์ต่างรู้สึกหนักใจในอนาคตของวัด-
ปากน้ำ เพราะเกียรติศัพท์ของสำนักวัดปากน้ำเกี่ยวแก่การศึกษาและ
การปฏิบัติสูงมาก ใครก็ชอบพูดว่าเก่งจริงๆ หาวัดไหนเทียบไม่ได้
จะเป็นคำพูดที่กลั่นแกล้งอันไม่ตรงกับความจริงของดวงใจ แต่พูดไป
เพื่อแสดงว่าเห็นชอบด้วยเพียงปากหรือพูดด้วยความจริงอย่างบริสุทธิ์ใจ

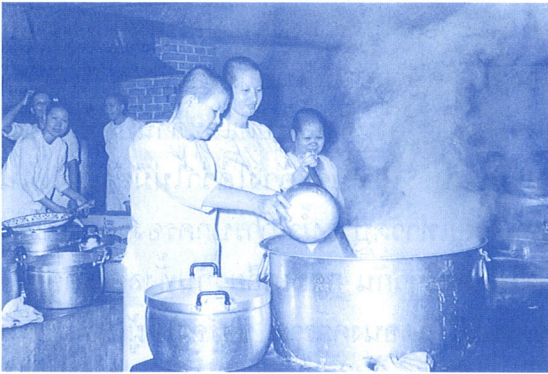
ผู้เขียนได้รับการหารือจากเจ้าคุณพระมหาโพธิวงศาจารย์
วัดอนงคาราม เจ้าคณะจังหวัดธนบุรี สังเกตเห็นว่าท่านพูดด้วยความ
จริงใจว่า เสียดยายมากที่ท่านเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีมรณภาพ
ท่านทำประโยชน์แก่พระศาสนามาก ยากที่จะหาได้อย่างนี้อีก เจ้าคุณ-

พระมหาโพธิวงศาจารย์ พุดด้วยความจริงใจร้อยเปอร์เซ็นต์ ที่ผู้เขียน
รับรองไว้อย่างนี้ ก็เนื่องด้วยวัดปากน้ำอยู่ในปกครองของท่าน ท่าน
ต้องดีใจ เพราะความเจริญของวัดในด้านปริยัติและด้านปฏิบัติ เป็น
ที่เชิดหน้าชูตาของจังหวัดธนบุรี แทบจะอ้างได้ว่าไม่มีสำนักใดใน
จังหวัดธนบุรีมีการศึกษาเจริญเท่าวัดปากน้ำ การปกครองวัดที่ดีเยี่ยม
นักปริยัติ และนักปฏิบัติไม่แตกต่างกัน กลมเกลียวกันทั้งสองฝ่าย

เจ้าคณะจังหวัดธนบุรี วัดอนงคาราม ขออภัยให้ผู้เขียนเป็นผู้
รักษาการตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดปากน้ำท่านพูดว่าถ้าผู้เขียนเรื่องนี้ไว้
จะควบคุมวัดปากน้ำได้ จะเป็นประโยชน์แก่พระศาสนาอย่างยิ่ง ขอ
ให้เห็นแก่พระภิกษุสามเณรเถิด ขอให้ควบคุมไว้ก่อนจนกว่าจะแน่ใจ
ว่า พระในวัดจะมีจิตใจมั่นคงและสามัคคีกัน เรื่องการเลี้ยงพระนั้น
หนักใจจะเป็นไปได้สักเพียงไหน เมื่อสิ้นเจ้าอาวาสเสียแล้ว ถ้าเจ้าคุณ
รับปกครองไว้ก่อน คงมีหวังจะทรงตัวอยู่ได้

ท่านนายอผู้เขียนเข้าอย่างนั้น สมัยนั้นการปกครองคณะสงฆ์
มีสมเด็จพระสังฆนายกฯ พลอยมาส่งเสริมเข้าอีก เรื่องก็จำใจรับใน
ปกครองของผู้เขียน เรื่องก็ไม่มีใครคัดค้าน ความจริงผู้เขียนเรื่องนี้ก็
ไม่มีความสามารถดังคนอื่นเข้าใจ เมื่อรับแล้วพระเถระในวัดปากน้ำ
ก็ปฏิบัติงานกันเอง หาเลี้ยงกันเอง งานการอะไรเกิดขึ้น เขาก็ช่วย
ทำทุกอย่าง ผู้เขียนเป็นเจ้าอาวาสแต่ในนามคอยสังเกตการณ์เท่านั้น

สมเด็จพระสังฆนายกวัดเบญจมบพิตร คือ สมเด็จพระวันรัต ต่อ
มาได้รับสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช วิดตเรื่องวัดปากน้ำนี้มาก
เกรงว่าจะรักษารฐานไว้ไม่อยู่ ได้ปรารภกับผู้เขียนว่า เจ้าคุณพระ-
มงคลเทพมุนี พระเถระรูปนี้ทำประโยชน์แก่คณะสงฆ์มาก เป็นผู้
สามารถจริง ๆ หาตัวเทียบได้ยาก เจ้าคุณธรรมวโรดม จึงช่วยปกครอง
ไว้ให้ดี และมีวิธีใดบ้างเพื่อให้ฐานะของวัดดำรงอยู่เหมือนเจ้าอาวาส
ยังมีชีวิตอยู่ เจ้าคุณอย่าขำขำทั้ง ช่วยปกครองไว้

ได้กราบเรียน
สมเด็จพระสังฆนายก
ว่า เป็นเรื่องที่ควร
วิตกกัง พระคุณ
ปรารภถึง ถ้า
พระเดชพระคุณ
จะให้เกล้าฯ ชี้แจง
ก็เห็นว่าวัดปากน้ำ

จะทรงตัวอยู่ได้ต้องอาศัยสามัคคีเป็นรากฐาน ต้องค่อยตะล่อมไม้ให้
แตกสามัคคีกันทั้งพระทั้งคฤหัสถ์ อุบาสกอุบาสิกา ถ้าเรารักษา
สามัคคีธรรมไว้ได้ก็ไม่น่าตกใจ ถ้าแตกสามัคคีกัน ก็เป็นการยุบตัวเอง
หมดหนทางป้องกัน

สมเด็จพระสังฆนายกพูดว่า ก็เห็นจะเป็นเจ้าคุณนั่นแหละ เป็นผู้
สร้างสามัคคีในวัดปากน้ำ วัดพระเชตุพนฯ เจ้าคุณยังสามารถปกครอง
ได้เรียบร้อย คงจะทำได้ในวัดปากน้ำเช่นเดียวกัน ในเบื้องต้นขอให้
เจ้าคุณดูแลไว้ก่อน กาลต่อไปค่อยพิจารณากันภายหลัง ท่านพูด
คาดคั้นให้ผู้เขียนเรื่องนี้รับภาระด้วยความวิตกกังวล

พระเถรานุเถระที่รู้จักผู้เขียนเรื่องนี้ ถามถึงความเป็นไปของ
วัดปากน้ำแทบทุกองค์ และแสดงความดีใจที่วัดปากน้ำทรงตัวอยู่ได้
ใครก็พูดว่าแย่ๆ ไปตามๆ กัน ผู้เขียนรู้สึกขอบพระคุณที่ทุกท่านถาม
ถึงและวิตกแทน

เมื่อเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีมีรณภาพ จำได้ว่าเป็นวันที่ ๓
กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ และทางการคณะสงฆ์ได้แต่งตั้งให้ผู้เขียนเป็นผู้
รักษาการในตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดปากน้ำ เมื่อวันที่ ๔ เดือน ปี เดียวกัน
ได้ก่อให้เกิดความหนักใจอย่างมาก เรื่องที่หนักใจมากก็คือว่าได้เคย
เห็นและสังเกตมาว่าแทบทุกวัด เมื่อเจ้าอาวาสที่มีคนนับถือมาก

มรณภาพลง
ส่วนมากถูก
ศิษย์แตกกัน
เกิดจากการ
อวดดีบ้าง
แย่งกันจะออก
หน้าเพื่อเห็น
แก่ประโยชน์
ส่วนตัวบ้าง

โดยยกเอาศพเป็นโล่ห์หากิน

ผู้เขียนก็หนักใจเช่นนั้น โดยไม่ทราบว่าคุณศิษย์ของหลวงพ่อดาวตกน้ำ จะมีปฏิกิริยาเป็นอย่างไร เมื่อต้นไม้ใหญ่ล้มแล้วนกที่ไหนจะมาจับ แม้จะมาจับก็ไม่มีต้นไม้จับเสียแล้ว หมายความว่าไม่มีที่พึ่งต่างคนจะต้องกระจัดกระจายไป จะทิ้งความหนักใจไว้ให้ผู้เขียนในฐานะเจ้าอาวาส

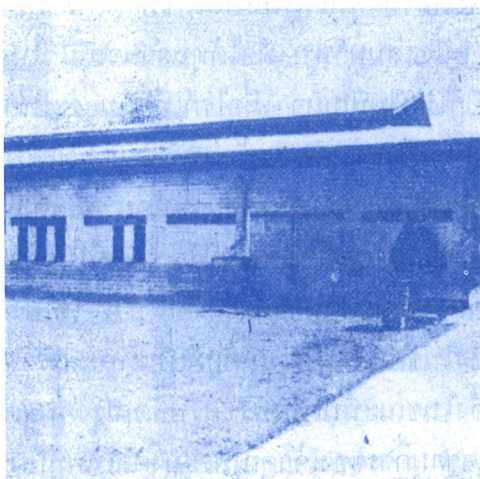
ข้อที่หนักใจนั้นมี

๒ ประการ คือ

๑. การเลี้ยงพระ
ประจำวัน

๒. การพระราช
ทานเพลิง

ในข้อหนักใจ ๒
ประการนั้น ประการที่ ๑
ระหว่างเวลาที่ศพยังไม่
ได้รับพระราชทานเพลิง

โรงฉัน พ.ศ. ๒๕๐๐

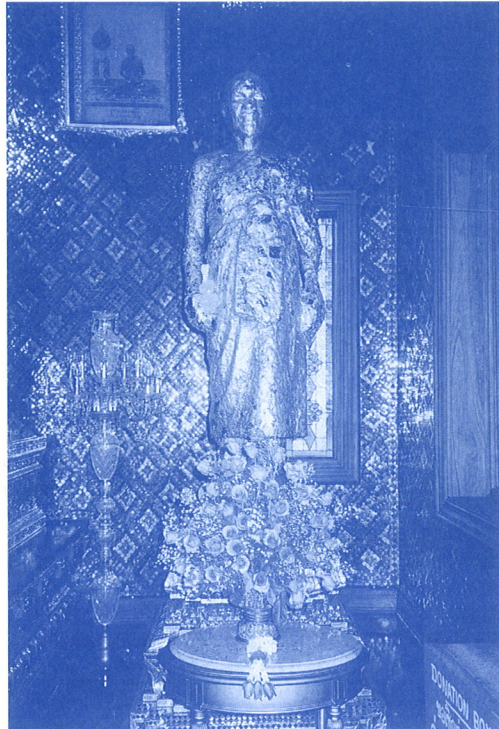
ศิษยานุศิษย์มาบำเพ็ญกุศลทุกวันร่วมกันเป็นเจ้าภาพวันละเจ้าภาพบ้าง สองสามเจ้าภาพบ้าง ผู้มีศรัทธาเหล่านี้โดยมากถวายอาหารแก่พระภิกษุสามเณรทั้งวัด แม้จะบกพร่องบ้าง วัดก็ยังพอมีทุนเหลือจน คงถวายอาหารกันได้ตลอดกาลที่ศพยังอยู่ เป็นอันตัดความวิตกกังวลได้ชั่วคราว

ส่วนการปลงศพนั้น เป็นเรื่องใหญ่มากสำหรับความรู้สึกของข้าพเจ้าผู้เขียนเรื่องนี้ เพราะหลวงพ่อก็มีชื่อเสียงกึกก้องทั่วทิศ เมื่อพูดถึงหลวงพ่อดปากน้ำ ต้องยอมกลัวและถวายความเคารพ งานศพต้องให้ใหญ่พอสมควรแก่เกียรติ จะทำพอดีพอร้ายไม่ได้ เหมือนช้างตาย จะใช้พืนหอบสองหอบ คงเผาศพข้างให้เป็นถ่านเถ້ไม่ได้ ต้องใช้พืนมาก ศพหลวงพ่อก็เช่นกัน ถ้าจะให้ศพงามสมเกียรติต้องใช้ทุนไม่น้อยกว่า ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาท) เงินตั้งแสนบาท คนชั้นเราหา มืดแปดด้าน ไม่มีทางโปร่งใจว่าจะหาได้มาโดยวิธีใด ข้อนี้เป็นเรื่องหนักใจในเวลานั้น

ระหว่างที่จะทำบุญปัญญาสมวารนั่นเอง ผู้เขียนตกลงใจว่า จะต้องหาทุนไว้เพื่อพระราชทานเพลิงศพหลวงพ่อดีก ๑๐๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งแสนบาท) เมื่อได้ทุนจำนวนนี้ไว้ในกำมือแล้ว ศพจะเอาไว้สักกี่ปีก็ไม่เป็นปัญหา เมื่อไรก็เมื่อนั้น ระหว่าง ๑๐๐ วันของศพจะได้มาโดยวิธีใด เพราะแม้การทำบุญจะมีเจ้าภาพก็ต้องใช้จ่ายในการบุญ จะเหลือบ้างก็เพียงจำนวนน้อย อีกก็ปีเงินจึงจะครบจำนวน คิดไปตรองมาตกลงใจว่าต้องมีแรง ๕๐๐ เมื่อถึงสप्तมวาร จะหาเจ้าภาพ ๕๐๐ คน ขอให้รับกันองค์ละ ๑๐๐ บาท ได้ปรึกษาเรื่องนี้กับพระเทพวรเวที ซึ่งในขณะนั้นมีสมณศักดิ์เป็นที่พระศรีวิสุทธิโมลีบ้าง พระวิเชียรภาวซึ่งในขณะนั้นเป็นพระครูปลัดตถาคต วิฑูยาโณ สุวานานุกรม และเลขานุการของเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีบ้าง และได้ปรึกษา น.ส.ตริธา นิยมขำบ้าง นายกุล ผ่องสุวรรณบ้าง เพราะทั้งสามสี่คนนี้เป็นที่ไว้

วางใจของหลวงพ่อด
ปากน้ำ ตกลงว่าจะมี
แรงตามความคิดนั้น

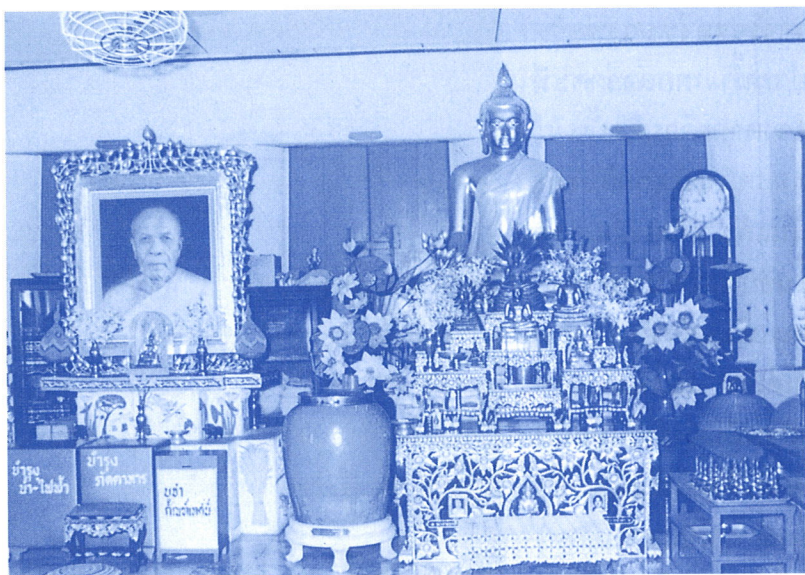
แม้มัดกลใจดัง
นั้นแล้ว เกิดความวิตก
ขึ้นอีกว่า เจ้าภาพ ๕๐๐
คน คนละ ๑๐๐ บาท
ก็ได้เงิน ๕๐,๐๐๐ บาท
(ห้าหมื่นบาท) เท่านั้น
เอง ยังไม่ครบ ๑๐๐,๐๐๐
บาท (หนึ่งแสนบาท)
ต่อมาก็วิตกอีกว่า เงิน
๕๐,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่น
บาท) ได้จากการกุศลมี
เจงนั้น จะต้องใช้จ่าย
ในงานนั้น รวมทั้งหมด

(รูปหล่อยืน ปั้นสมัยหลวงพ่อยังมีชีวิตอยู่)

ก็ไม่ใช่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ บาท (หนึ่งหมื่นบาท) นี่เราใช้อย่างสงวน
แทนที่จะได้เต็มแสนบาท กลับจะลดจำนวนลงทำให้เกิดความปั่น
ป่วนขึ้นอีก ถึงเกิดความหนักใจ และก็ตกกลใจลงพื้ผิ

วันหนึ่งไปนมัสการศพ บอกหลวงพ่อกว่า เขาขอเงินสักแสนบาท
โดยจะมีแรง ๕๐๐ องค์ ขอลหลวงพ่อดำเนินเคราะห์ เมื่อได้ตั้งใจ
อธิษฐานดั่งนั้น มีปฏิริยาเกิดขึ้นแก่ตัว ผู้เขียนเรื่องนี้ หัวใจฉั่น ขน
ผม ชูชัน ชูซ่าตามผิวนั้น พอลอธิษฐานจบดังนี้ ก็มีปฏิริยาเป็น
ประหนึ่งทิพยอำนาจมากระซิบที่หูว่าสำเร็จรู้สึกแปลกใจเป็นอย่างมาก
แม้กระนั้นก็ยังไม่แน่ใจว่าจะได้ดังความตั้งใจ ได้กระทำอย่างนี้ และ
เป็นอย่างนั้นถึง ๓ ครั้ง เป็นธรรมดาอยู่เอง เมื่อเรายังไม่เห็นผล ก็

ยังไม่แน่ใจในทิพยอำนาจที่ประสบแล้ว

วันสำคัญนั้นมาถึง ถึงวันสวดมวารของหลวงพ่อ แจง ๕๐๐ องค์ได้แจ่มจำบนโรงเรียนปริยัติธรรมชั้น ๓ สมเด็จพระสังฆนายกเป็นผู้แสดงธรรม โดยขอความกรุณาเป็นพิเศษ คือการแสดงธรรมเรื่องสามัคคี เพื่อผูกใจศิษยานุศิษย์ไว้ นอกจากนั้นแล้วแต่จะเห็นสมควรการกุศล เทศน์แจ่มสิ้นสุดลงแล้วต้องใช้จ่ายทำอาหารเลี้ยงพระภิกษุสามเณรร่วม ๔๐๐ รูป เลี้ยงประชาชนผู้มาร่วมการกุศล ถวายพระนั่งแจ้งอีกองค์ละ ๑๐ บาท ซื้อสบงถวายอีกรูปละหนึ่งผืน เมื่อหักค่าใช้จ่ายออกแล้ว เป็นความอัศจรรย์อย่างยิ่ง ในงานนั้นมีเงินเหลือสุทธิ ๑๐๐,๐๐๐ บาทเศษ (หนึ่งแสนบาทเศษ) ได้ผลเกินคาดหมาย ทุกคนก็เกิดความปลื้มปิติ ในผลของการกุศลครั้งนั้น การวิตกว่าจะไม่มีทุนทำศพนั้น เป็นอันตัดออกไป ทั้งนั้นและทั้งนี้ก็เพราะ “อานุภาพธรรมกาย” ของเจ้าคุณพระมงคลเทพมุนีนั้นเอง ประสิทธิ์ประสาทให้ เราจะไม่เชื่ออย่างไร ในเมื่อระลึกถึงพระพุทธรูปภาสิตว่า

ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารี

ธรรมแล ย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม

ต่อมาความคิดเกิดขึ้นว่า วัดนี้จะอยู่ได้ด้วยอภินิหารของ
หลวงพ่อกว่จะเก็บศพไว้ประจำวัด ถ้าเผาศพแล้ว ประชาชนผู้เคารพ
นับถือจะหมดหวังและกระเจาไป แล้วจะพากันลืมนัดปากน้ำ ถ้าเอา
ศพไว้ไม่พระราชทานเพลิง ประชาชนยังมีจิตคิดถึงอยู่ จะต้องพยายาม
มานมัสการศพ คล้ายๆ กับมาเยี่ยมหลวงพ่อกว่ จะรู้สึกว่ท่านยังมีชีวิต
อยู่ เพียงพูดไม่ได้เท่านั้น และจะมาเลี้ยงพระถวายหลวงพ่อกว่ด้วย
เมื่อตกลงใจเช่นนั้น ได้ปรึกษาคณะศิษย์ ต่างเห็นชอบร่วมกัน จึง
ประกาศไม่เผาศพหลวงพ่อกว่แน่นอน ดีใจด้วยกันทุกคน

คติพจน์ของหลวงพ่อกว่ปากน้ำ

เกิดมาว่จะมหาแก้ว

พบแล้วไม่กำ จะเกิดมาทำอะไร

อ้ายที่อยาก มันก็หลอก

อ้ายที่หยอก มันก็ลวง

ทำให้จิตเป็นห่วงเป็นใย

เลิกลอยาก ลาหยอก

รีบออกจากกาม เดินตามขันธสามเรื่อยไป

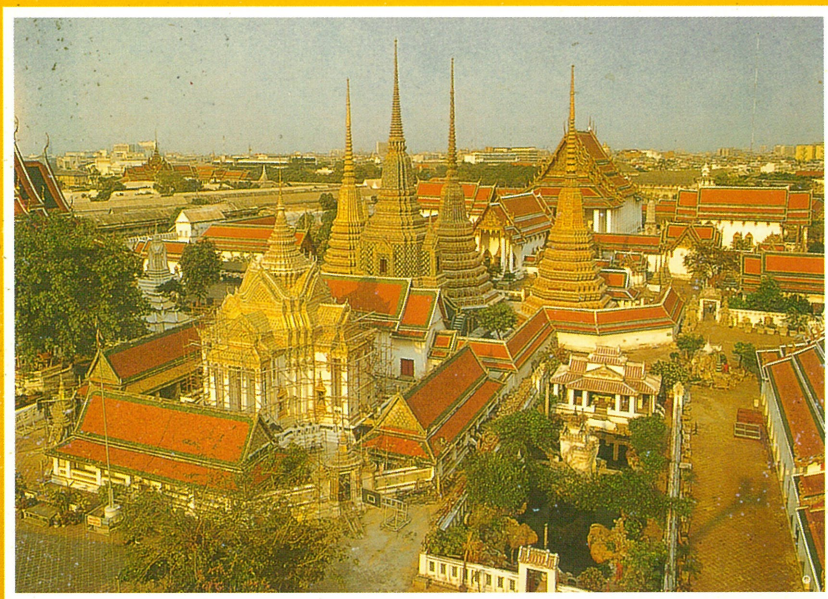
เสร็จกิจสิบหก ไม่ตกกันดาร

เรียกว่านิพพานก็ได้

บรรณานุกรม

๑. วิปัสสนาบันฑิตสาร โดย วรมัย กบิลสิงห์ชัยเสน,
ปี พ.ศ.๒๔๙๘ - ๒๕๐๑
๒. “คำอธิบายพระของขวัญ ของหลวงพ่อดัดปากน้ำ”
พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในการที่พระเถระวัดปากน้ำ ได้รับพระราชทาน
เลื่อนและแต่งตั้งสมณศักดิ์ในพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา
๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๐๘
๓. ตำนานสมณศักดิ์พระวันรัต และสมเด็จพระราชาคณะ
ผู้ทรงสมณศักดิ์สมเด็จพระวันรัต โดยธนิธ อยุธยาโพธิ์,
๒๘ มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๖
๔. ชีวิตประวัติของพระมงคลเทพมุนี (หลวงพ่อดัดปากน้ำ)
และพระเครื่อง - เหรียญต่างๆ ของวัดปากน้ำ
๕. “ชีวิตประวัติของพระมงคลเทพมุนีและอานุภาพธรรมกาย”
โดยสมเด็จพระสังฆราช (ปุ่น ปุณฺณสิริ) ๖ เมษายน ๒๕๒๕
๖. “ชีวิตประวัติและงานบางส่วนของพระมงคลเทพมุนี”
โดยพระณัฐนันท์ กุลสิริ พิมพ์เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๗
๗. “ตริธาเล่าเรื่องหลวงพ่อดัดและวัดปากน้ำ”
โดยตริธา เนียมขำ พิมพ์เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗
๘. พระของขวัญวัดปากน้ำ โดยสำนักประชาสัมพันธ์ วัดปากน้ำ,
๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๑
๙. บุคคลยุคต้นวิชา โดยสิงหล, ๑๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๔๕
๑๐. วารสารดวงแก้ว ฉบับเดือน มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๕

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม